

POWIAT WĄGROWIECKI



S. 9

ROZDZIAŁ I

Zarys historii powiatu

HISTORICAL OUTLINE OF THE POVIAT
GRUNDRISS DER GESCHICHTE DES LANDKREISES



S. 37

ROZDZIAŁ II

Położenie i walory przyrodnicze

LOCATION AND NATURAL ENDOWMENTS
LAGE UND NATURVORZÜGE



S. 77

ROZDZIAŁ III

Wybrane zabytki

SELECTED HISTORICAL SITES
AUSGEWÄHLTE DENKMÄLER



S. 121

ROZDZIAŁ IV

Turystka, sport i rekreacja

TOURISM, SPORT AND RECREATION
TOURISTIK, SPORT UND ERHOLUNG



S. 149

ROZDZIAŁ V

Kultura i edukacja

CULTURE AND EDUCATION
KULTUR UND BILDUNG



POWIAT

WĄGROWIECKI

WĄGROWIEC POVIAT

LANDKREIS WĄGROWIEC

Bogata historia

ziemi wągrowieckiej ściśle związana z cystersami, piękno przyrody,
wielkopolska przedsiębiorczość, staropolska gościnność.





Wągrowiec z lotu ptaka – widok na Jezioro Durowskie

Bird's eye view of Wągrowiec – view of Lake Durowskie
Wągrowiec aus der Vogelperspektive – Blick auf den See Durowskie

Invitation



15 YEARS OF LOCAL GOVERNMENT STRUCTURES

Wągrowiec Powiat is a region of exceptionally bewitching landscape. There are attractive places for both the residents and tourists. It is one of the bigger powiats in Wielkopolska, located in the north-eastern part of the voivodeship. The powiat covers 1040.8 km² in the historical and ethnographic region of Pałuki, at the intersection of the Piast Trail and the Cistercian Trail. It has a population of over 70,000 people in the communes of Wągrowiec, Skoki, Gołańcz, Damasławek, Mieścisko and Wapno, and in the town of Wągrowiec. Wągrowiec is the birthplace of priest Jakub Wujek, a Jesuit, theologian, and author of the first and the most famous translation of the Bible into Polish. Other known personalities from the powiat's capital include Adam of Wągrowiec, a Cistercian, organ player in the churches of Wągrowiec and Ląd, and excellent organ music composer. Stanisław Przybyszewski, the eminent writer of the Young Poland period, spent his youth here.

It is impossible to present the entire beauty of Wągrowiec Powiat, its broad array of landscape advantages and undeniable value and diversity of historical sites on one hundred and a few dozen pages. However, I am convinced that this publication will show you the abundance of our land and will encourage to frequent visits. You are cordially invited to the hospitable Wągrowiec Powiat.



Einladung



15 JAHRE DER SELBSTVERWALTUNGS STRUKTUREN

Der Landkreis Wągrowiec ist eine Region mit ungewöhnlich reizvoller Landschaft. Hier fehlt es an sowohl für Einwohner als auch für Touristen attraktiven Orten nicht. Wągrowiec ist einer der größeren Landkreise in der Region Wielkopolska (Großpolen) und der Landkreis befindet sich im nordöstlichen Teil der Woiwodschaft. Er nimmt eine Fläche von 1040,8 km² ein und liegt an den historischen und ethnographischen Regionen Pałuki, an der Kreuzung des Piastenweges mit dem Zisterzienserweg. Über 70 Tsd. Einwohner leben in den Gemeinden: Wągrowiec, Skoki, Gołańcz, Damasławek, Mieścisko, Wapno und in der Stadt Wągrowiec. Wągrowiec war Geburtsort des Priesters Jakub Wujek, der Jesuit, Theologe, Autor der ersten und der bekanntesten Übersetzung der Bibel ins Polnische war. Unter den aus der Hauptstadt des Landkreises stammenden bekannten Persönlichkeiten gibt es Adam aus Wągrowiec, den Zisterzienser, Orgelspieler in den Kirchen in Wągrowiec und Ląd, einen hervorragenden Komponisten der Orgelmusik. Hier verbrachte auch ein berühmter Schriftsteller der Richtung des Modernismus „Junges Polen“, Stanisław Przybyszewski, seine Jugendjahre.

Es ist unmöglich, die ganze Schönheit des Landkreises Wągrowiec, eine reiche Vielfalt an landschaftlichen Vorzügen sowie einen unbestreitbaren Wert und die Verschiedenheit der Denkmäler auf über hundert Seiten wiederzugeben. Meiner Überzeugung nach wird die vorliegende Veröffentlichung Ihnen den Reichtum unseres Landes näher bringen und Sie zum häufigen Besuch des Landkreises ermuntern. Ich lade Sie in den gastfreundlichen Landkreis Wągrowiec in meinem eigenen Namen sowie im Namen der Einwohner herzlich ein.



Zaproszenie



15 LAT STRUKTUR SAMORZĄDOWYCH

Powiat wągrowiecki jest regionem o wyjątkowo urokliwej specyfice krajobrazu. Nie brakuje tu miejsc atrakcyjnych zarówno dla mieszkańców, jak i dla turystów. Jest jednym z większych powiatów Wielkopolski, leżącym w północno-wschodniej części województwa. Zajmuje powierzchnię 1040,8 km² i leży w historycznym i etnograficznym regionie Pałuk, na przecięciu Szlaku Piastowskiego ze Szlakiem Cysterskim. Zamieszkuje go ponad 70 tysięcy mieszkańców w gminach: Wągrowiec, Skoki, Gołańcz, Damasławek, Mieścisko, Wapno i w mieście Wągrowcu. Wągrowiec jest miejscowością, gdzie urodził się ks. Jakub Wujek, jezuita, teolog, autor pierwszego i najbardziej znanego przekładu Biblii na język polski. Spośród znanych osobowości pochodzących ze stolicy powiatu jest Adam z Wągrowca, cysters, organista w kościołach w Wągrowcu i Łądzie, znakomity kompozytor muzyki organowej. Tutaj też swoją młodość spędził wybitny pisarz Młodej Polski, Stanisław Przybyszewski.

Całego piękna powiatu wągrowieckiego, szerokiego wachlarza walorów krajobrazowych oraz niezaprzecjalnej wartości i różnorodności zabytków nie sposób oddać na stu kilkudziesięciu stronach. Wyrażam jednak przekonanie, że niniejsza publikacja przybliży Państwu bogactwo naszej ziemi i zachęci do częstego jej odwiedzania. Zapraszam serdecznie do gościnnego powiatu wągrowieckiego w imieniu własnym oraz mieszkańców.

Starosta Wągrowiecki

Starost of Wągrowiec

Landrat von Wągrowiec

Michał Piechocki

Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek
gmina Wapno miasto i gmina Golanez gmina Niegicko gmina Wapno miasto i gmina Golanez gmina Niegicko
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec

Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Wapno miasto i gmina Golanez gmina Niegicko
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec

Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Wapno miasto i gmina Golanez gmina Niegicko
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec

Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek miasto Wągrowiec gmina Damasławek
gmina Wapno miasto i gmina Golanez gmina Niegicko gmina Wapno miasto i gmina Golanez gmina Niegicko
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec



ROZDZIAŁ I

Zarys historii powiatu



HISTORICAL OUTLINE OF THE POVIAT
GRUNDRISS DER GESCHICHTE DES LANDKREISES





Visiting the land of Wągrowiec Powiat, one can familiarise oneself with the abundant history of this region, closely connected with the Cistercians, who had great influence on its development.

The origins of Wągrowiec are connected with the territorial expansion of the Cistercians brought in ca. 1142 to Łekno, 10 km away from Wągrowiec. In the year 1319, abbot Gotszalk bought from Sędziwoj of the Zaremba family an area of land within the flood waters of the Warta and Nielba Rivers. Cistercian buildings started to be constructed in this land. As early as 1381, the extending settlement of Wągrowiec had a mill, a dam and a parish church. First mentions about Wągrowiec as a town appeared at that time as well.

ITS 15 YEARS ALREADY

Wągrowiec Powiat was established on January 1, 1999 as a result of the local government reform. However, the powiat structure traditions are much older in our region. Wągrowiec was the powiat's capital in the inter-war period and in the days of the Polish People's Republic until 1975. Currently, Wągrowiec Powiat is one of the 31 powiats of Wielkopolskie Voivodeship.

Wągrowiec Powiat is characterised by the following:

- beautiful nature
- abundance of lakes and forests
- Wielkopolska entrepreneurship
- strong cultural region – Pałuki
- intersection of two tourist trails: Piast Trail and Cistercian Trail
- complete municipal infrastructure
- convenient conditions for investments
- Old-Polish hospitality.

Beim Besuch des Landes von Wągrowiec kann man sich mit einer reichen Geschichte dieser Region vertraut machen, die mit Zisterziensern eng verbunden ist, die einen großen Einfluss auf die Entwicklung der Region ausgeübt haben.

Die territoriale Expansion der um 1142 nach Łekno, das ca. 10 km von Wągrowiec entfernt ist, herbeigeschafften Zisterzienser bildete den Ursprung für Wągrowiec. Im Jahr 1319 kaufte der Abt Gotszalk von Sędziwoj vom Geschlecht Zaremba einen Landstrich in den Grenzen der Überschwemmungsgebiete der Warta und der Nielba. Auf diesem Gebiet tauchten Bauten der Zisterzienser auf. Das sich entwickelnde Dorf Wągrowiec hatte schon 1381 eine Mühle, einen Damm und eine Pfarrkirche. Damals erschienen ebenfalls zum ersten Mal Erwähnungen über Wągrowiec im Sinne einer Stadt.

ES SIND SCHON 15 JAHRE VORBEI

Der Landkreis Wągrowiec wurde am 1. Januar 1999 durch eine Selbstverwaltungsreform gegründet. Die Traditionen der Kreisstrukturen in unserer Region sind aber viel älter. Wągrowiec war die Hauptstadt des Landkreises schon in der Zwischenkriegszeit sowie in den Zeiten der Volksrepublik Polen, bis zum Jahr 1975. Heutzutage ist der Landkreis Wągrowiec einer von 31 Landkreisen in der Woiwodschaft Großpolen.

Kennzeichnend für den Landkreis Wągrowiec sind:

- die reizvolle Natur
- der Reichtum an Seen und Wäldern
- der großpolnische Unternehmergeist
- die starke kulturelle Region – Pałuki
- die Kreuzung von zwei Touristenwegen: dem Piasten- und dem Zisterzienserweg
- die komplette kommunale Infrastruktur
- günstige Bedingungen für Investitionen
- die altpolnische Gastfreundlichkeit.

1. Kościuszki Street, court building
- 2.3. Szeroka Street, present-day Jana Pawła II Avenue
4. Teacher Training College. Nowadays, this building is occupied by the Group of Secondary Schools No. 2

1. Kościuszki-Straße, Gerichtsgebäude
- 2.3. Szeroka-Straße, heutzutage die Jana Pawła II-Allee
4. Lehrerseminar. Zurzeit hat dort der Komplex der Oberschulen Nr. 2 seinen Sitz

Odwieczając wągrowiecką ziemię można zapoznać się z bogatą historią tego regionu, ściśle związaną z cystersami, którzy wywarli duży wpływ na jego rozwój.

Początki Wągrowca związane są z ekspansją terytorialną cystersów sprowadzonych ok. 1142 roku do Łekna, leżącego 10 km od Wągrowca. W roku 1319 opat Gotszalk kupuje od Sędziwoja z Zarembów obszar ziemi w rozlewiskach Warty i Nielby. Na tym obszarze zaczynają pojawiać się budowle cystersów. Rozbudowująca się osada Wągrowiec już w roku 1381 posiadała młyn, tamę i kościół parafialny. Wówczas także po raz pierwszy pojawiają się wzmianki o Wągrowcu jako mieście.

TO JUŻ 15 LAT

Powiat wągrowiecki powstał 1 stycznia 1999 r. w wyniku reformy samorządowej. Tradycje struktur powiatowych są jednak w naszym regionie znacznie starsze. Wągrowiec był już stolicą powiatu w okresie międzywojennym, jak również w czasach PRL-u, do roku 1975. Obecnie powiat wągrowiecki jest jednym z 31 powiatów województwa wielkopolskiego.

Powiat wągrowiecki charakteryzuje:

- piękno przyrody
- bogactwo jezior oraz lasów
- wielkopolska przedsiębiorcość
- silny region kulturalny – Pałuki
- przecięcie dwóch szlaków turystycznych: Szlaku Piastowskiego i Szlaku Cysterskiego
- pełna infrastruktura komunalna
- dogodne warunki do inwestycji
- staropolska gościnność.

1. Ulica Kościuszki, budynek sądu
- 2.3. Ulica Szeroka, obecnie Al. Jana Pawła II
4. Seminarium Nauczycielskie. Dziś w budynku mieści się Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2





1. Róg ulic Wyzwolenia i Szerokiej, czyli obecnych Gnieźnieńskiej i Al. Jana Pawła II
2. Plaża nad Jeziorem Durowskim
3. Ulica Kościuszki, po prawej stronie Central Hotel
4. Ulica Kolejowa

1. Corner of Wyzwolenia and Szeroka Streets, i.e. present-day Gnieźnieńska Street and Jana Pawła II Avenue
2. Beach on Lake Durowskie
3. Kościuszki Street, on the right side the Central Hotel
4. Kolejowa Street

1. Straßenecke der Wyzwolenia- und Szeroka-Straßen, d.h. der heutigen Gnieźnieńska-Straße und der Jana Pawla II-Allee
2. Strand am See Durowskie
3. Kościuszki-Straße, rechts das Central Hotel
4. Kolejowa-Straße



1. Wągrowiecki klasztor pocysterski – kościół klasztorny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, współcześnie pełni rolę świątyni parafialnej parafii WNMP w Wągrowcu, natomiast dawne zabudowania klasztorne wykorzystywane są przez parafię oraz wągrowieckie Muzeum Regionalne
2. Old Wągrowiec Cistercian monastery – monasterial Church of the Assumption, now the parish church of the parish of the Assumption in Wągrowiec, whereas the old monasterial buildings are used by the parish and the Wągrowiec Regional Museum
3. Ehemaliges Zisterzienserklöster in Wągrowiec – die Klosterkirche Mariä Himmelfahrt, jetzt ist sie die Pfarrkirche Mariä Himmelfahrt in Wągrowiec. Die ehemaligen Klosterbebauungen werden durch die Pfarrei und das Regionalmuseum in Wągrowiec genutzt

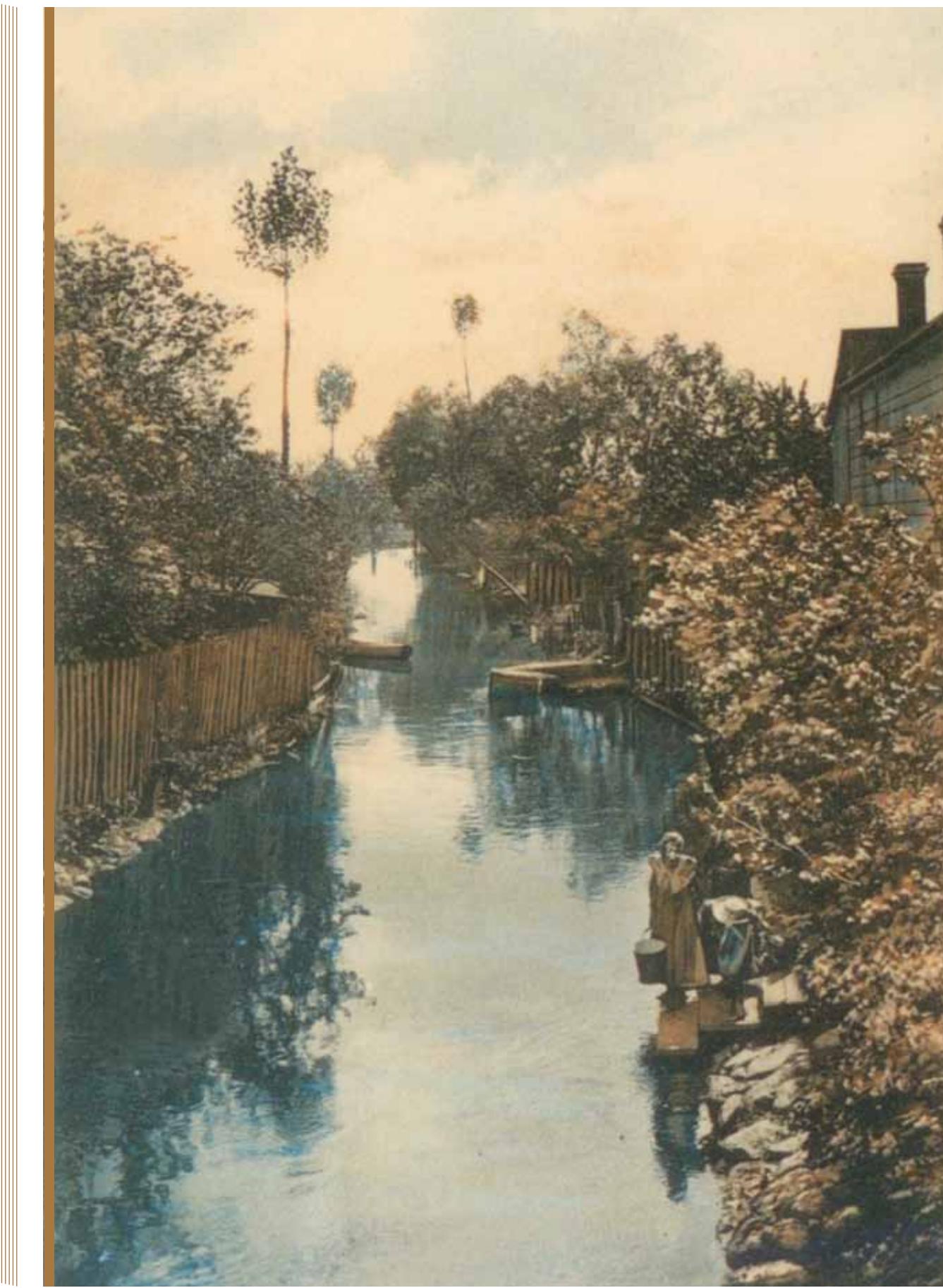
Wągrowiec

Szeroka ul.



Ulica Szeroka, obecnie Aleja Jana Pawła II

Szeroka Street, present-day Jana Pawła II Avenue
Szeroka-Straße, heutzutage die Jana Pawła II-Allee



1. Plaża nad Jeziorem Durowskim, widok na budynek obecnego Starostwa Powiatowego
 2. Siedziba Starostwa Powiatowego od strony ulicy Kościuszki
 3. Ulica Pocztowa, widok na dzisiejszy deptak
-
1. Beach on Lake Durowskie, view of the present-day poviat starosty office building
 2. Seat of the poviat starosty office from the side of Kościuszki Street
 3. Poczta Street, view of the present-day pedestrian precinct
-
1. Strand am See Durowskie, Blick auf das Gebäude des heutigen Landkreisamtes
 2. Sitz des Landkreisamtes von der Kościuszki-Straße
 3. Poczta-Straße, Blick auf die heutige Fußgängerzone
-
-
1. Rzeka Wełna – jest prawym dopływem Warty, w Wągrowcu krzyżuje się z rzeką Nielbą
 1. Wełna River – a right tributary of the Warta River, intersects with the Nielba River in Wągrowiec
 1. Fluss Wełna – der rechte Nebenfluss der Warta (Warthe), in Wągrowiec kreuzt er sich mit dem Fluss Nielba



Jeziorko Durowskie

Seminaryum

WĄGRÓWIEC



Jeziorko Durowskie, widok na dawne Seminarium Nauczycielskie, w którym dziś mieści się Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2

Lake Durowskie, view of the Teacher Training College, presently occupied by the Group of Secondary Schools No. 2
See Durowskie, Blick auf das Lehrerseminar, in dem heutzutage der Komplex der Oberschulen Nr. 2 seinen Sitz hat



1. Ulica Kolejowa, po prawej stronie budynek dzisiejszego gimnazjum gminnego
2. Siedziba władz powiatu, zdjęcie z początku XX wieku
3. Zbór ewangelicki, obecnie kościół filialny parafii pw. WNMP przy ul. Cysterskiej
1. Kolejowa Street, on the right side the building of the present-day communal middle school
2. Seat of the poviat authorities, photo from the early 20th century
3. Protestant church, present-day affiliate church of the parish of the Assumption in Cysterska Street
1. Kolejowa-Straße, auf der rechten Seite Gebäude des heutigen Gemeindegymnasiums
2. Sitz der Kreisbehörden, die Aufnahme stammt aus dem Anfang des 20. Jh.
3. Evangelische Kirche, jetzt die Filialkirche der Pfarrkirche Mariä Himmelfahrt in der Cysterska-Straße

-
1. Central Hotel na ul. Kościuszki.
W hotelu mieściła się restauracja z ogródkiem
 2. Plaża nad Jeziorem Durowskim
 1. Central Hotel in Kościuszki Street.
The hotel featured a restaurant with a garden
 2. Beach on Lake Durowskie
 1. Central Hotel in der Kościuszki-Straße. In dem Hotel gab es ein Restaurant mit einem Sommergarten
 2. Strand am See Durowskie





Róg dzisiejszych ulic Janowieckiej i Łąkowej w Wągrowcu

Corner of present-day Janowiecka and Łąkowa Streets in Wągrowiec
Straßenecke der heutigen Janowiecka- und Łąkowa-Straßen in Wągrowiec



Wągrowiecki Rynek ■ Market Square in Wągrowiec ■ Markt in Wągrowiec



1. Budynek Starostwa Powiatowego w Wągrowcu przy ul. Kościuszki 15, siedziba władz powiatu
2. Budynek wągrowieckiego oddziału Poczty Polskiej
3. Zegar na deptaku przy ul. Pocztowej
1. Building of the poviat starosty office in Wągrowiec in 15 Kościuszki Street, seat of the poviat authorities
2. Building of the Wągrowiec branch of the Polish Post Office
3. Clock in the pedestrian precinct in Pocztowa Street
1. Gebäude des Landkreisamtes in Wągrowiec in der Kościuszki-Straße 15, Sitz der Kreisbehörden
2. Gebäude der Niederlassung der Polnischen Post in Wągrowiec
3. Uhr in der Fußgängerzone in der Pocztowa-Straße
1. W 2009 r. płyta wągrowieckiego Rynku została zrewitalizowana w ramach „Rewitalizacji obszaru staromiejskiego”. Rewitalizacja objęła przebudowę płyty oraz odnowienie kamienic
2. Róg ulic Poznańskiej i Pocztowej, wejście z deptaku
1. In 2009, the pavement of the Wągrowiec Market Square was renovated within "Revitalisation of the Old Town area". Revitalisation included redevelopment of the pavement and renovation of tenement houses
2. Corner of Poznańska and Pocztowa Streets, exit from the pedestrian precinct
1. Im Jahr 2009 wurde die Fläche des Marktes in Wągrowiec im Rahmen der „Revitalisierung des Altstadtgebietes“ instand gesetzt. Die Revitalisierung umfasste den Umbau der Marktfäche und die Erneuerung von Mietshäusern
2. Straßenecke der Poznańska- und Pocztowa-Straßen, Abstieg von der Fußgängerzone





1. Starostwo Powiatowe
2. Powiat wągrowiecki to czyste powietrze, przyjazne środowisko i idealne warunki do uprawiania m.in. turystyki rowerowej
3. Jezioro Durowskie sprzyja uprawianiu sportów wodnych

1. Powiat starosty office
2. Wągrowiec Powiat has clean air, human-friendly environment and great conditions for bicycle tourism, among others

3. Lake Durowskie is conducive to water sports

1. Landkreisamt
2. Der Landkreis Wągrowiec bedeutet frische Luft, freundliche Umwelt und vortreffliche Bedingungen für u.a. Radtouristik
3. Der See Durowskie begünstigt das Treiben von Wassersportarten



-
1. Al. Jana Pawła II, dawniej ulica Szeroka
 1. Jana Pawła II Avenue, former Szeroka Street
Jana Pawła II-Allee, früher die Szeroka-Straße



Zarys historii powiatu



1. Byłe Seminarium Nauczycielskie, w którym obecnie mieści się Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. ppkł. dr. Stanisława Kulińskiego w Wągrowcu

2. Kościół parafii pw. św. Wojciecha w Wągrowcu

3. Odnowione kamienice na wągrowieckim Rynku

1. Former Teacher Training College, which is now occupied by the Lieutenant colonel, doctor Stanisław Kuliński Group of Secondary Schools No. 2 in Wągrowiec

2. Church of the Parish of St Adalbert

3. Renovated tenement houses in the Wągrowiec Market Square

1. Ehemaliges Lehrerseminar, in dem jetzt der Oberstleutnant-Dr.-Stanisław-Kuliński-Komplex der Oberschulen Nr. 2 in Wągrowiec seinen Sitz hat

2. Kirche der Hl.-Adalbert-Pfarrei in Wągrowiec

3. Wiederhergestellte Mietshäuser auf dem Markt in Wągrowiec



1. Odnowiony budynek wągrowieckiego Sądu Rejonowego, widok od strony Starostwa Powiatowego

1. Renovated building of the Wągrowiec Regional Court, view from the side of the poviat starosty office

1. Erneuertes Gebäude des Amtsgerichts in Wągrowiec, Blick von der Seite des Landkreisamtes

Zarys historii powiatu



Wągrowiecki Rynek, widok z lotu ptaka ■ Bird's eye view of Wągrowiec Market Square ■ Markt in Wągrowiec, Blick aus der Vogelperspektive

IMPORTANT DATES FROM THE HISTORY OF THE LAND OF WĄGROWIEC POWIAT



- 1797** Wągrowiec became a royal Prussian town; in a very short period of time Wągrowiec Powiat was established, with Gołańcz, Skoki, Rogoźno, Łekno and Mieścisko, among others, within its boundaries. The rank of Wągrowiec was raised to powiat town with starost's office.
- 1807** Wągrowiec Powiat became part of the Poznań department of the Duchy of Warsaw.
- 1815** After the establishment of the Grand Duchy of Poznań, it became part of the Bydgoszcz district.
- 1818** Part of the powiat was annexed to Szubin, Chodzież and Mogilno Powiats.
- 1887** New administrative division of the Grand Duchy of Poznań, the eastern part of Wągrowiec Powiat was annexed to Żnin Powiat.
- 1918/1919** Wielkopolska insurgents liberated Wągrowiec Powiat, Wągrowiec remained the powiat's administration centre.
- 1939** In May, the "Wągrowiec" National Defence Battalion was established to protect the powiat's borderland areas.
- 1939** September 8 – Wągrowiec Powiat became part of the Inowrocław District. On October 26, German civil administration took over the authority entirely.
- 1945** January 22 – The occupation German administration finally left Wągrowiec, and formation of the Polish powiat administration was started. In July, 6 communal and 3 municipal national councils were established. Many institutions covering the entire powiat were established as well, e.g. in November – Powiat Health Centre and Mother and Child Care Station.
- 1955** Another reorganisation of the state administration; the powiat was divided into 33 national councils.
- 1975** As a result of another administrative reform in Poland, powiats were liquidated. The majority of the former Wągrowiec Powiat was annexed to Piła Voivodeship and the rest to Poznań Voivodeship.
- 1990** Regional offices were established as representations of the voivodeship administration. Wągrowiec became the region's seat.
- 1999** January 1 – Wągrowiec Powiat was reinstated.

WICHTIGERE DATEN ZUR GESCHICHTE DER LÄNDER IM LANDKREIS WĄGROWIEC



- 1797** Wągrowiec wurde die königliche Stadt in Preußen, in sehr kurzer Zeit wurde der Landkreis Wągrowiec gegründet, in dessen Grenzen u.a. Gołańcz, Skoki, Rogoźno, Łekno und Mieścisko lagen. Wągrowiec wurde eine Kreisstadt mit dem Amt.
- 1807** Der Landkreis Wągrowiec gelangte in die Grenzen des Verwaltungsbezirks Poznan des Herzogtums Warschau.
- 1815** Nach der Gründung des Großherzogtums Posen wurde Wągrowiec an den Regierungsbezirk von Bydgoszcz angeschlossen.
- 1818** Ein Teil des Landkreises gelangte in die Grenzen der Landkreise: Szubin, Chodzież und Mogilno.
- 1887** Es kam zu einer neuen Verwaltungsaufteilung des Großherzogtums Posen, der östliche Teil des Landkreises Wągrowiec wurde an den Landkreis Żnin angeschlossen.
- 1918/1919** Die großpolnischen Aufständischen befreiten den Landkreis Wągrowiec, Wągrowiec war weiterhin das Zentrum der Landkreisverwaltung.
- 1939** Im Mai wurde das Bataillon für die Landesverteidigung „Wągrowiec“ zum Schutz der Grenzgebiete des Kreises gegründet.
- 1939** Am 8. September wurde der Landkreis Wągrowiec in den Regierungsbezirk von Inowrocław eingegliedert. Am 26. Oktober übernahm die deutsche Zivilverwaltung völlig die Macht.
- 1945** Am 22. Januar verließ die deutsche Besatzungsverwaltung endgültig Wągrowiec und man begann mit der Gründung der polnischen Kreisverwaltung. Im Juli wurden 6 Gemeinde- und 3 Stadtnationalräte gegründet. Es entstanden viele Einrichtungen, denen das ganze Kreisgebiet unterlag, u.a. im November wurden eine Kreispoliklinik und eine Fürsorgeeinrichtung für Mütter und Kinder eröffnet.
- 1955** Es kam zu der nächsten Umgestaltung der staatlichen Verwaltung, der Landkreis wurde in 33 Nationalräte aufgeteilt.
- 1975** Kraft der nächsten Landesverwaltungsreform wurden Landkreise abgeschafft. Der größere Teil des ehemaligen Landkreises Wągrowiec wurde an die Woiwodschaft Piła und der sonstige Teil an die Woiwodschaft Poznań angeschlossen.
- 1990** Es wurden Bezirksamter als Vertretungen der Woiwodschaftsverwaltung in der Provinz gegründet. Wągrowiec wurde Sitz des Bezirks.
- 1999** Am 1. Januar wurde der Landkreis Wągrowiec wieder gegründet.

WAŻNIEJSZE DATY Z HISTORII ZIEM POWIATU WĄGROWIECKIEGO



- 1797 r.** Wągrowiec stał się królewskim miastem pruskim, w bardzo krótkim czasie utworzono powiat wągrowiecki, w granicach którego znalazły się m.in. Gołańcz, Skoki, Rogoźno, Łekno i Mieścisko. Wągrowiec zyskał rangę miasta powiatowego z urzędem starosty.
- 1807 r.** Powiat wągrowiecki wszedł w skład departamentu poznańskiego Księstwa Warszawskiego.
- 1815 r.** Po utworzeniu Wielkiego Księstwa Poznańskiego włączony został do rejencji bydgoskiej.
- 1818 r.** Część powiatu przyłączono do powiatów szubińskiego, chodzieskiego i mogileńskiego.
- 1887 r.** Nowy podział administracyjny Wielkiego Księstwa Poznańskiego, część wschodnią powiatu wągrowieckiego włączono do powiatu żnińskiego.
- 1918/1919 r.** Powstańcy wielkopolscy wyzwolili powiat wągrowiecki, Wągrowiec nadal pozostał ośrodkiem administracji powiatowej.
- 1939 r.** W maju utworzono Batalion Obrony Narodowej „Wągrowiec“ w celu ochrony nadgranicznych rejonów powiatu.



Zarys historii powiatu

Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek
gmina Wapno miasto i gmina Goliany gmina Niejski gmina Wapno miasto i gmina Goliany gmina Niejski
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec
Powiat Wągrowiecki miasto Wa gmina Wapno miasto i gmina gmina Wągrowiec miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina
Powiat Wągrowiecki miasto Wa gmina Wapno miasto i gmina gmina Wągrowiec miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina
Powiat Wągrowiecki miasto Wa gmina Damasławek miasto Wągrowiec gmina Damasławek
gmina Wapno miasto i gmina Goliany gmina Niejski gmina Wapno miasto i gmina Goliany gmina Niejski
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec



ROZDZIAŁ II

Położenie i walory przyrodnicze



LOCATION AND NATURAL ENDOWMENTS
LAGE UND NATURVORZÜGE





Malownicze okolice Wągrowca ■ Picturesque area of Wągrowiec ■ Malerische Umgebung von Wągrowiec



Our powiat is located in the north-eastern part of Wielkopolskie Voivodeship, about 50 kilometres away from Poznań and about 70 km away from Bydgoszcz. The majority of the powiat is located in the historical and ethnographic region of Pałuki. Surface features in Wągrowiec Powiat are the result of action of the withdrawing glacier. Human-friendly environment, beautiful nature and scenic landscapes are great advantages of Wągrowiec Powiat. Wągrowiec Powiat is called the "green lungs of Wielkopolska". Forests cover 19,622 ha, i.e. 18.89% of the entire powiat area.

The powiat encompasses 7 communes:

municipal commune

- WĄGROWIEC

rural-municipal communes

- GOŁAŃCZ

- SKOKI

rural communes

- DAMASŁAWEK

- MIEŚCISKO

- WAPNO

- WĄGROWIEC

Wągrowiec Powiat and its individual communes have signed partnership contracts with Lüneburg Powiat in Lower Saxony in Germany. Contacts of powiats cover exchange of experiences in the field of local government, as well as cultural, sports-tourist and social co-operation.



Unser Landkreis liegt im nordöstlichen Teil der Woiwodschaft Großpolen, in einer Entfernung von ungefähr 50 Kilometern zu Poznań sowie von ungefähr 70 Kilometern zu Bydgoszcz. Wir befinden uns größtenteils in der historischen und ethnographischen Region Pałuki. Die Geländebeschaffenheit wurde durch den zurücktretenden Gletscher gebildet. Die freundliche Umwelt, die reizvolle Natur und malerische Landschaften stellen einen großen Vorzug des Landkreises Wągrowiec dar. Der Landkreis Wągrowiec kann als die „grüne Lunge Großpolens“ bezeichnet werden. Wälder nehmen eine Fläche von 19.622 ha ein, was 18,89% der Gesamtfläche des Landkreises ausmacht.

Der Landkreis umfasst 7 Gemeinden:

die Stadtgemeinde

- WĄGROWIEC

die Stadt- und Dorfgemeinden

- GOŁAŃCZ

- SKOKI

die Dorfgemeinden

- DAMASŁAWEK

- MIEŚCISKO

- WAPNO

- WĄGROWIEC

Der Landkreis Wągrowiec und seine einzelnen Gemeinden schlossen Partnerverträge mit dem Landkreis Lüneburg in Niedersachsen in Deutschland. Die Kreise tauschen ihre Erfahrungen auf der Selbstverwaltungsebene aus und arbeiten im Kultur-, Sport- und Touristik- sowie Sozialbereich zusammen.



Nasz powiat leży w północno-wschodniej części województwa wielkopolskiego w odległości około 50 kilometrów od Poznania oraz około 70 km od Bydgoszczy. Znajdujemy się w większości w historycznym i etnograficznym regionie zwany Pałuki. Rzeźba terenu powiatu została ukształtowana przez cofający się lodowiec. Dużym atutem powiatu wągrowieckiego jest przyjazne środowisko, piękno przyrody i malowniczość krajobrazów. Powiat wągrowiecki można określić mianem „zielonych płuc Wielkopolski”. Lasy bowiem zajmują 19.622 ha, co stanowi 18,89% całej powierzchni powiatu.

W jego skład wchodzi 7 gmin:

gmina miejska

- WĄGROWIEC

gminy miejsko-wiejskie

- GOŁAŃCZ

- SKOKI

gminy wiejskie

- DAMASŁAWEK

- MIEŚCISKO

- WAPNO

- WĄGROWIEC

Powiat wągrowiecki podpisał umowy partnerskie z powiatem Lüneburg w Dolnej Saksonii w Niemczech. Powiaty wymieniają się doświadczeniami na płaszczyźnie samorządowej oraz współpracują w zakresie kulturalnym, sportowo-turystycznym i socjalnym.





Lekno – gmina Wągrowiec, widok z lotu ptaka

Lekno – Wągrowiec Commune, bird's-eye view
Lekno – die Gemeinde Wągrowiec Blick aus der Vogelperspektive



Partners from Germany and other countries:

Wągrowiec Powiat – Lüneburg Powiat (Germany); Chervonoarmieisk Region (Ukraine), Sedlcany (Czech Republic)

Wągrowiec Town – towns: Adendorf and Schönwalde (Germany); Gyula (Hungary); Krasnogorsk (Russia); Le Plessis-Trevise (France)

Damasławek Commune – Dahlenburg Commune (Germany); Oirschot Commune (Holland)

Gołańcz Commune – Association for Cultivation of International Relations Allendorf (Lumda – Germany); Ilmenau Commune (Germany); Kamiak Commune on the Vltava River (Czech Republic)

Skoki Commune – Bardowick Commune (Germany); Drechterland Commune (Holland)

Mieścisko Commune – De Bilt Commune (Holland); Retiers Commune (France); Scharnebeck Commune (Germany)

Wapno Commune – Amelinghausen Commune (Germany).

Wągrowiec Powiat is an area of low air pollution. Nature enthusiasts will be delighted by the forest reserve "Dębina" located only several kilometres away from Wągrowiec. It features 300-year oaks, with Korfanty's Oak – a recognised natural phenomenon among them.

Besides oaks, the reserve features also lindens, elms, maples, beeches, sycamores, and protected species of the undergrowth: wood melick, holewort, and bird's nest orchid. There are nests of different bird species, e.g. grey heron and peregrine falcon. Is located in the area of Bracholin lakes it features 139 bird species, including 68 breeding species, e.g. the rare woolly duck, the greylag goose, several species of grebes, and the short-eared owl.

Four rivers flow through Wągrowiec Powiat: Wełna, Nielba, Struga Połaniecka and Mała Wełna. Wełna and Nielba intersect, forming a unique hydrographic phenomenon called bifurcation.



Partner aus Deutschland und aus anderen Ländern stellen sich folgendermaßen dar:

Landkreis Wągrowiec – Landkreis Lüneburg (Deutschland); Bezirk Tscherwonoarmiejsk (Ukraine), Sedlcany (Tschechien)

Stadt Wągrowiec – Städte: Adendorf und Schönwalde (Deutschland); Gyula (Ungarn); Krasnogorsk (Russland); Le Plessis-Trevise (Frankreich)

Gemeinde Damasławek – Gemeinde Dahlenburg (Deutschland); Gemeinde Oirschot (Holland)

Gemeinde Gołańcz – Verein zur Pflege internationaler Beziehungen Allendorf (Lumda – Deutschland); Gemeinde Ilmenau (Deutschland); Gemeinde Kamaik an der Moldau (Tschechien)

Gemeinde Skoki – Gemeinde Bardowick (Deutschland); Gemeinde Drechterland (Holland)

Gemeinde Mieścisko – Gemeinde De Bilt (Holland); Gemeinde Retiers (Frankreich); Gemeinde Scharnebeck (Deutschland)

Gemeinde Wapno – Gemeinde Amelinghausen (Deutschland).

Der Landkreis Wągrowiec ist ein Gebiet mit niedrigem Verschmutzungsgrad. Naturliebhaber werden sich für das Waldschutzgebiet „Dębina“ (Eichenwald) begeistern, das nur einige Kilometer zu Wągrowiec entfernt ist. Dieses Schutzgebiet wird durch nahezu 300-jährige Eichen gebildet. Dort ist die Korfanty-Eiche zu finden, welche als ein Naturdenkmal gilt.

Außer den Eichen wachsen dort u.a. Linden, Ulmen, Ahorne, Buchen, Eschen und in dem Waldboden solche geschützte Pflanzenarten wie Einblütiges Perlgras, Hohler Lerchensporn, ein Knabenkraut, und zwar die Vogel-Nestwurz. Dort gibt es Nester verschiedener Vögel, u.a. der Graureiher und der Wanderfalken. Auf dem Gebiet der Seen von Bracholin befindet sich ein Tierschutzgebiet, in dem 139 Vogelarten, darin 68 Brutarten, u.a. die selten vorkommende Wollgans, die Graugans, einige Arten des Haubentauchers sowie die Sumpfohreule leben. Der Landkreis Wągrowiec wird von vier Flüssen: der Wełna, der Nielba, der Struga Połaniecka und der Mała Wełna durchflossen. Die Wełna und die Nielba kreuzen sich und bilden eine einzigartige Erscheinung, die man in der Umgangssprache Bifurkation nennt.



Partnerzy z Niemiec i innych krajów:

powiat wągrowiecki – powiat Lüneburg (Niemcy); Rejon Czerwonoarmiejski (Ukraina), Sedlcany (Czechy)

miasto Wągrowiec – miasta: Adendorf i Schönwalde (Niemcy); Gyula (Wegry); Krasnogorsk (Rosja); Le Plessis-Trevise (Francja)

gmina Damasławek – gmina Dahlenburg (Niemcy); gmina Oirschot (Holandia)

gmina Gołańcz – Związek Pielęgnacji Stosunków Międzynarodowych Allendorf (Lumda – Niemcy); gmina Ilmenau (Niemcy); gmina Kamiak nad Wełtawą (Czechy)

gmina Skoki – gmina Bardowick (Niemcy); gmina Drechterland (Holandia)

gmina Mieścisko – gmina De Bilt (Holandia); gmina Retiers (Francja); gmina Scharnebeck (Niemcy)

gmina Wapno – gmina Amelinghausen (Niemcy).

Powiat wągrowiecki jest terenem o niewielkim stopniu zanieczyszczenia. Miłośników przyrody zachwyca rezerwat leśny „Dębina“, położony zaledwie kilka kilometrów od Wągrowca. Tworzą go blisko 300-letnie dęby, a wśród nich uznany za pomnik przyrody dąb Korfanty.

Oprócz dębów rosną tam m.in. lipy, wiązy, klony, buki, jawory, a w runie leśnym chronione gatunki, takie jak: perłówka jednokwiata, kokorycz pusta, storczyk gnieźnik leśny. Znajdują się tam gniazda różnych gatunków ptaków, w tym czapli siwej i sokoła wędrownego. Na terenie jezior bracholińskich znajduje się 139 gatunków ptaków, w tym 68 gatunków lęgowych, m.in. rzadko występująca kaczka wełnistą, gęś gęgawa, kilka gatunków perkozów, a także sowa błotna.

Przez powiat wągrowiecki przepływają cztery rzeki: Wełna, Nielba, Struga Połaniecka i Mała Wełna. Wełna i Nielba krzyżują się tworząc unikalne zjawisko hydrograficzne, zwane potocznie bifurkacją.





Miasto i gmina Skoki – widok z lotu ptaka

Skoki Town and Commune – bird's-eye view
Stadt und Gemeinde Skoki – Blick aus der Vogelperspektive



WĄGROWIEC TOWN

Is the capital of Wągrowiec Powiat, which has 7 communes. The town has a population of about 25,000 people and covers 17.9 km². It is located in the north-eastern part of Wielkopolska Region, 50 km north of Poznań, 70 km away from Bydgoszcz. Wągrowiec is also the capital of Pałuki Region.

The most important tourist attraction of Wągrowiec is its geographical location. North and south of the town, one can see exquisite hills with many lakes, surrounding the town, interlinked by rivers, owing to which one can kayak around the city. That's why Wągrowiec is also called the "Pearl in the crown of lakes". Four lakes: Durowskie, Kobyleckie, Kaliszanskie, and Rgielskie create excellent conditions for leisure and water sports, and the forest on the town's northern limits and a network of promenades along rivers and Lake Durowskie are the favourite walking places of tourists and Wągrowiec residents. On one of such trails there is a unique phenomenon, i.e. intersection of the Wełna and Nielba Rivers called bifurcation.

The lakes of Wągrowiec are also quite a windfall for anglers, and the forests surrounding the town are excellent for both hiking, biking, riding, and hunting.

The town's sightseeing advantages are supported by an adequate tourist base – swimming bath on Lake Durowskie (in the town centre), with a water equipment and bicycles hiring establishment, hotels, holiday resorts, sailing ports, and sports facilities made public by the local Sports and Recreation Centre: sports-entertainment hall with a full-size handball field, equipped with saunas and biological regeneration rooms, 2 full-size football pitches, including a pitch with artificial grass and a four-lane tartan track, and tennis courts.

In the period of over six centuries of history, Wągrowiec contributed many values to the Polish culture. The most eminent people connected with the town on the Wełna and Nielba Rivers include:

Priest Jakub Wujek (1541-1597) – a Jesuit, outstanding preacher (author of the first collection of Catholic sermons: *Postilla catholica*), pedagogue, polemist and translator. He earned a name as the best translator in history of the Holy Scriptures into Polish that has been used up to this day;

Adam of Wągrowiec – a Cistercian who lived in the 16th/17th centuries, organ player in the churches of Wągrowiec and Łąd, excellent organ music composer, whose works were discovered by accident in 1991 at the National Library of Vilnius;

Stanisław Przybyszewski (1869-1927) – distinguished writer, born in Kuyavia Region, who spent his youth in Wągrowiec (he attended the local middle school). He created his first works here as well.

1. Bird's eye view of the building of the Group of Secondary Schools No. 2
2. Walking lanes on Lake Durowskie from the side of Kościuszki Street
3. Building of the Wągrowiec Town Hall, seat of the municipal authorities
4. A great attraction of Wągrowiec is a dancing and playing fountain in the Market Square, constructed within revitalisation of the Old Town area



STADT WĄGROWIEC

Sie ist die Hauptstadt des Landkreises Wągrowiec, der 7 Gemeinden umfasst. Die Stadt zählt ca. 25 Tsd. Einwohner und nimmt eine Fläche von 17,9 km² ein. Wągrowiec liegt im nordöstlichen Teil der Region Großpolen, 50 km nördlich von Poznań, 70 km von Bydgoszcz entfernt. Darüber hinaus gilt Wągrowiec als die Hauptstadt der Region Pałuki.

Die wichtigste touristische Attraktion von Wągrowiec ist seine geographische Lage. Nördlich und südlich der Stadt breiten sich wunderschöne hügelige Gebiete aus. Dort ist eine Reihe von für diese Gegend typischen Seen zu finden. Diese Seen umgeben die Stadt und sind dank der Flüsse miteinander verbunden. Dadurch ist es möglich, die Stadt zum Beispiel mit dem Paddelboot zu umsegeln. Daher wird Wągrowiec ein „Juwel in der Krone der Seen“ genannt.

Vier Seen: Durowskie, Kobyleckie, Kaliszanskie und Rgielskie schaffen vor treffliche Bedingungen für Erholung und Wassersportarten. Ein am nördlichen Stadtrand gelegener Wald und ein Netz von Promenaden die Flüsse und den See Durowskie entlang sind beliebte Spazierwege bei Touristen und Einwohnern von Wągrowiec. An einem von diesen Wegen ist eine einzigartige Erscheinung der Gabelung der Flüsse: der Wełna und der Nielba – landesüblich Bifurkation genannt – zu finden.

Die Seen in Wągrowiec stellen ebenfalls eine günstige Gelegenheit für Angler dar. Wälder in der Stadtumgebung eignen sich nicht nur für Wanderungen, Rad- und Reitsport, sondern auch für die Jägerei. Die landeskundlichen Vorteile werden durch die geeignete touristische Infrastruktur – das Freibad am See Durowskie (im Stadtzentrum) mit einer Ausleihe der Wasserausrüstung und Fahrräder, Hotels, Urlaubszentren, Anlegestellen und Sportobjekte, die durch das Sport- und Erholungszentrum zur Verfügung gestellt werden: eine Sport- und Aufführungshalle mit einem Handballplatz mit den erforderlichen Maßen, Saunen und Wellnessstudios, 2 Fußballplätze mit den erforderlichen Maßen, darin ein Fußballplatz mit Kunstrasen und einer 4-Bahn-Tartanlaufbahn und Tennisplätze unterstützt.

In der über sechs Jahrhunderte alten Geschichte trug Wagrowiec viele Werte in die polnische Kultur ein. Zu den berühmtesten Persönlichkeiten, die mit der an der Wełna und der Nielba gelegenen Stadt verbunden waren, gehören:

Priester Jakub Wujek (1541-1597) – Jesuit, ein hervorragender Prediger (Verfasser der ersten Sammlung der katholischen Predigten: *Postilla catholica*), Pädagoge, Polemiker und Übersetzer. Er wurde durch die beste in der Geschichte und bis heute angewandte Übersetzung der Heiligen Schrift ins Polnische berühmt;

Adam aus Wągrowiec – der um die Wende des 16. und 17. Jh. lebende Zisterzienser, Orgelspieler in den Kirchen in Wągrowiec und Łąd, ein anerkannter Komponist der Orgelmusik, dessen Werke 1991 in der Nationalen Bibliothek in Wilna zufällig entdeckt wurden;

Stanisław Przybyszewski (1869-1927) – ein hervorragender Schriftsteller, der zwar in Kujawien geboren wurde, aber seine Jugendjahre in Wągrowiec verbrachte (er besuchte das örtliche Gymnasium). Auch hier schuf er seine ersten Werke.

1. Blick aus der Vogelperspektive auf den Komplex der Oberschulen Nr. 2
2. Spazieralleen am See Durowskie von der Kościuszki-Straße
3. Rathausgebäude in Wągrowiec, Sitz der Stadtbehörden
4. Eine große Attraktion in Wągrowiec ist ein Tanz- und Spielspringbrunnen auf dem Markt, der im Rahmen der Revitalisierung des Altstadtbereiches angelegt wurde



MIASTO WĄGROWIEC

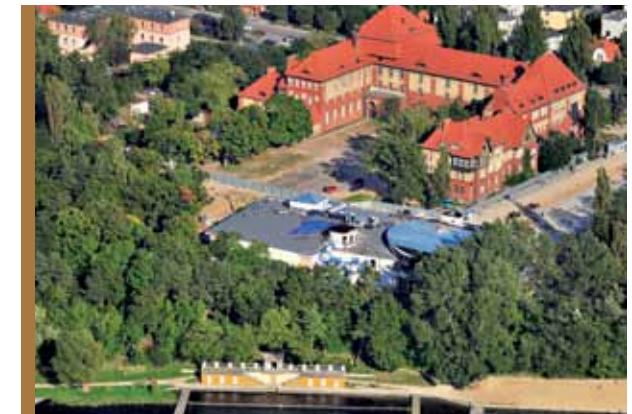
Jest stolicą powiatu wągrowieckiego, w skład którego wchodzi 7 gmin. Miasto zamieszkuje ok. 25 tys. osób i zajmuje powierzchnię 17,9 km². Położone jest w północno-wschodniej Wielkopolsce, 50 km na północ od Poznania, 70 km od Bydgoszczy. Wągrowiec jest również stolicą Pałuki.

Najważniejszą atrakcją turystyczną Wągrowca jest jego położenie geograficzne. Na północ i południe od miasta rozciągają się przepiękne obszary pagórkowate, pośród których można natknąć szereg charakterystycznych dla tego terenu jezior, którymi otoczone jest miasto, połączonych ze sobą rzekami, co umożliwia opłynięcie miasta, np. kajakiem. Stąd też Wągrowiec nazywany jest „Perlą w koronie jezior“.

Cztery jeziora: Durowskie, Kobyleckie, Kaliszanskie i Rgielskie, stwarzają doskonale warunki do wypoczynku i uprawiania sportów wodnych, a znajdujący się na północnym skraju miasta las i sieć promenad położonych wzdłuż rzek i Jeziora Durowskiego, są ulubionymi miejscami spacerowymi turystów i mieszkańców Wągrowca. Na jednym z takich szlaków znajduje się unikatowe zjawisko skrzyżowania rzek Wełny i Nielby – zwyczajowo zwane bifurkacją.

Wągrowieckie jeziora stanowią także nie lada gratkę dla wędkarzy, a okalające miasto lasy doskonale nadają się nie tylko do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej czy konnej, ale także do uprawiania myślistwa.

Walory krajoznawcze miasta wspomaga odpowiednia baza turystyczna – kąpielisko nad Jeziorem Durowskim (w centrum miasta), z wypożyczalnią sprzętu wodnego i rowerów, hotele, ośrodki wczasowe, przystanie żeglarskie oraz obiekty sportowe udostępniane przez Ośrodek Sportu i Rekreacji: hala sportowo-widowiskowa z pełnowymiarowym boiskiem do piłki ręcznej, wyposażona w sauny i gabinety odnowy biologicznej, 2 pełnowymiarowe boiska do piłki nożnej, w tym boisko ze sztuczną trawą oraz czterotorową bieżnią tartanową i korty tenisowe.





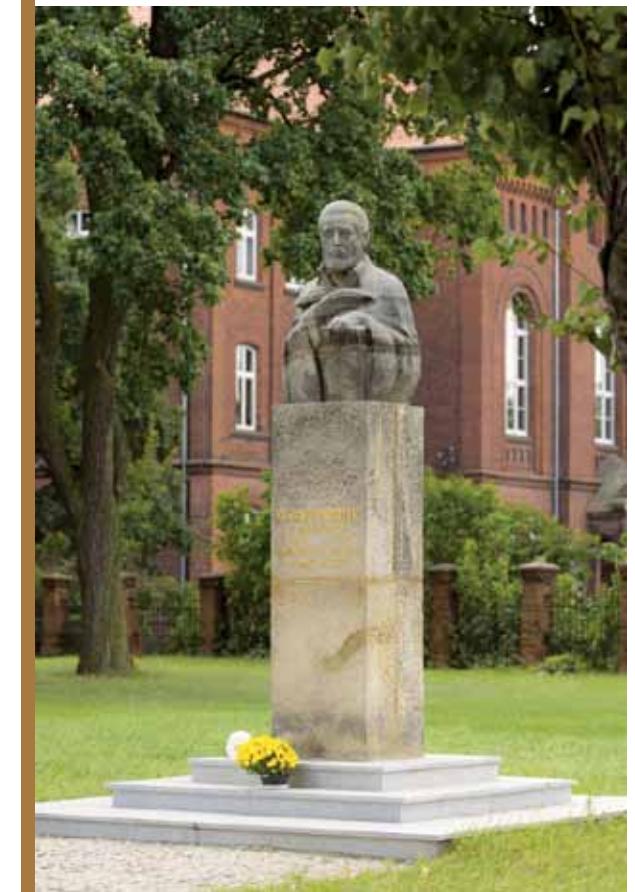
Na przestrzeni ponad sześciu wieków swojej historii Wągrowiec wniósł do kultury polskiej wiele wartości. Do najwybitniejszych twórców związanych z miastem nad Wełną i Nielbą należą:

ksiądz Jakub Wujek (1541-1597) – jezuita, wybitny kaznodzieja (autor pierwszego zbioru kazań katolickich: *Postilla catholica*), pedagog, polemista i tłumacz. Zasłynął dokonaniem pierwszego i najlepszego w historii przekładu Pisma Świętego na język polski;

Adam z Wągrowca – żyjący w XVI/XVII wieku cysters, organista w kościołach w Wągrowcu i Łądzie, znakomity kompozytor muzyki organowej, którego dzieła odkryto przypadkowo w 1991 r. w Bibliotece Narodowej w Wilnie;

Stanisław Przybyszewski (1869-1927) – znakomity pisarz, który, choć urodził się na Kujawach, to jednak młodość swą spędził w Wągrowcu (uczył się w miejscowym gimnazjum). Tu również powstały jego pierwsze utwory.

-
1. Przystań żeglarska nad Jeziorem Durowskim
 2. Skrzyżowanie rzek Wełny i Nielby
 3. Pomnik ks. Jakuba Wujka przy kościele farnym
1. Sailing port on Lake Durowskie
 2. Confluence of the Wełna and Nielba Rivers
 3. Priest Jakub Wujek monument by the Fara Church
1. Anlegeplatz am See Durowskie
 2. Kreuzung der Flüsse: der Wełna mit der Nielba
 3. Priester-Jakub-Wujek-Denkmal an der Pfarrkirche



-
1. Widok na Jezioro Durowskie
 2. Plaża miejska w Wągrowcu
1. View of Lake Durowskie
 2. Municipal beach in Wągrowiec
1. Blick auf den See Durowskie
 2. Stadtstrand in Wągrowiec

DAMASŁAWEK COMMUNE

Is located in the eastern part of Wągrowiec Poviat, by the boundary between Wielkopolskie and Kujawsko-Pomorskie Voivodeships. It is agricultural in character, and has good quality soil, thus the commune is characterised by high agriculture and marketable value. The commune includes 18 groups of villages. The local landscape is shaped by arable fields. The commune areas had been settled as early as the Lusatian culture, which is attested to by settlements in Kozielsko and Smuszewo, located in the close neighbourhood of lakes. The beginnings of Damasławek date back to the 13th century. The tradition associates the village establishment with a knight called Damasław.

In 1927, Stanisław Mikołajczyk purchased a 20-ha farm in Międzylesie. This fact had an influence on revival in Wągrowiec Poviat of operations of agricultural circles and the Wielkopolska Village Youth Association "Wici". In the years 1930-1935, Stanisław Mikołajczyk was a member of the Polish parliament, representing Gniezno Land; in 1931, he became secretary of the Folk Party; in the years 1940-1943, he was the Polish Minister of the Interior; and in the years 1943-1944, he was the Polish Prime Minister in exile in England.

Damasławek is the commune's service, production and residential centre. Currently, the commune is inhabited by about 5,700 people.

Germs of an agritourist base are being established around Lake Stępuhowskie. Railway lines Gniezno – Nakło and Inowrocław – Krzyż, constructed in the years 1886-1888, intersect in Damasławek.

1. Damasławek Commune Office, building constructed in ca. 1915
2. Gym
3. Rectory in Damasławek
4. Palace in Kołybki

GEMEINDE DAMASŁAWEK

Sie liegt im östlichen Teil des Landkreises Wągrowiec, an der Grenze der Woiwodschaften: Großpolen und Kujawien-Pommern. Das ist eine landwirtschaftliche Gemeinde mit Böden von guter Qualität, deswegen zeichnet sie sich durch hohe Agrarkultur und einen hohen Ertrag der landwirtschaftlichen Produktion aus. Die Gemeinde besteht aus 18 Schultheißenämtern. Die Landschaft wird durch Anbaufelder geprägt. Man besiedelte die Gemeindegebiete schon in den Zeiten der Lausitzer Kultur. Davon zeugen Siedlungen in Kozielsko und Smuszewo, gelegen in naher Umgebung der Seen. Die Anfänge von Damasławek selbst reichen bis in das 13. Jh. zurück. Die Tradition verbindet die Anlegung des Dorfes mit einem Ritter, Damasław genannt.

Im Jahr 1927 kaufte Stanisław Mikołajczyk einen 20 Hektar großen Bauernhof in Międzylesie. Dies trug zu einer Belebung in dem Landkreis Wągrowiec der Tätigkeit der Volksbewegung der landwirtschaftlichen Betriebsgemeinschaften und des Verbands der Dorfgebiete bewohnenden Jugend in Großpolen „Wici“ bei. Stanisław Mikołajczyk bekleidete in den Jahren 1930-1935 ein Amt des Abgeordneten der Parlamentskammer Sejm in der Republik Polen und vertrat dort das Land von Gniezno (Gnesen). Im Jahr 1931 wurde er Sekretär der Volkspartei, in den Jahren 1940-1943 übte er das Amt des Innenministers der Regierung der Republik Polen aus, in den Jahren 1943-1944 war er Ministerpräsident der polnischen Exilregierung in England.

Damasławek spielt die Rolle eines Gemeindezentrums und dort konzentrieren sich vor allem Dienstleistungs-, Produktions- und Wohnfunktionen. Heutzutage zählt die Gemeinde ungefähr 5700 Einwohner.

Um den See Stępuhowskie herum entstehen die ersten Ferienbauernhöfe. In Damasławek kreuzen sich die Eisenbahnlinien: Gniezno – Nakło und Inowrocław – Krzyż, die in den Jahren 1886-1888 gebaut wurden.

1. Gemeindeamt in Damasławek, das Gebäude wurde um 1915 errichtet
2. Turnhalle
3. Pfarrhaus in Damasławek
4. Schloss in Kołybki

GMINA DAMASŁAWEK

Położona jest we wschodniej części powiatu wągrowieckiego, przy granicy województwa wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego. Posiada charakter rolniczy, gleby dobrej jakości, w związku z tym gminę charakteryzuje wysoka kultura rolna i towarowość produkcji. W skład gminy wchodzi 18 sołectw. Krajobraz kształtowany jest przez pola uprawne. Tereny gminy zasiedlano już w kulturze luzyckiej, o czym świadczą osady w Kozielsku i Smuszewie, położone w bliskim sąsiedztwie jezior. Początki samego Damasławka sięgają XIII w. Tradycja łączy powstanie wsi z rycerzem zwanym Damasławem.

W 1927 r. Stanisław Mikołajczyk nabył dwudziestohektarowe gospodarstwo rolne w Międzylesiu, wpływając to na ożywienie w powiecie wągrowieckim działalności ruchu ludowego kółek rolniczych oraz Wielkopolskiego Związku Młodzieży Wiejskiej „Wici”. Stanisław Mikołajczyk w latach 1930-1935 piastował stanowisko posła na Sejm RP z ziemi gnieźnieńskiej, w 1931 r. został sekretarzem Stronnictwa Ludowego, w latach 1940-1943 pełnił urząd Ministra Spraw Wewnętrznych Rządu RP, w latach 1943-1944 był Premierem RP na uchodźstwie w Anglii.

Damasławek pełni rolę ośrodka gminnego i skupia przede wszystkim funkcje usługowe, produkcyjne i mieszkaniowe. Obecnie gminę zamieszkuje około 5700 osób.

Wokół Jeziora Stępuhowskiego tworzą się zalążki bazy agroturystycznej. W Damasławku krzyżują się linie kolejowe Gniezno – Nakło i Inowrocław – Krzyż, wybudowane w latach 1886-1888, obecnie nieczynne.

1. Urząd Gminy Damasławek, budynek wybudowany ok. 1915 r.
2. Sala gimnastyczna
3. Plebania w Damasławku
4. Pałac w Kołybkach





1. Damasławek – widok z lotu ptaka
2. Kościół neogotycki pw. św. Józefa w Kozielsku, wybudowany w latach 1869–1874 z polichromiami Wiktora Gosieneckiego z 1937 r.
3. Kościół w Niemczynie pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Świątynię wzniesiono w 1879 r.
1. Damasławek – bird's-eye view
2. Neo-Gothic Church of St Joseph in Kozielsko, erected in the years 1869–1874, with wall paintings by Wiktor Gosienecki from 1937
3. Church of the Assumption in Niemczyn. The church was erected in 1879
1. Damasławek – Blick aus der Vogelperspektive
2. Die neugotische Kirche des Hl. Josef in Kozielsko, gebaut in den Jahren 1869–1874, mit Wandgemälden aus dem Jahr 1937 von Wiktor Gosienecki
3. Kirche der Mariä Himmelfahrt in Niemczyn. Die Kirche wurde 1879 errichtet

1. Plaża nad Jeziorem Stępuhowskim w Kozielsku przyciąga każdego lata wielu miłośników zarówno kąpieli słonecznych, jak i wodnych. Wokół jeziora tworzą się zalążki bazy agroturystycznej
2. Gminny Ośrodek Kultury
1. The beach on Lake Stępuhowskie in Kozielsko attracts each summer many enthusiasts of both sunbathing and swimming. Germs of an agritourist base are being established around the lake
2. Communal Culture Centre
1. Der Strand am See Stępuhowskie in Kozielsko zieht jeden Sommer viele Liebhaber von sowohl Sonnenbädern als auch von Bädern an. Um den See herum entstehen die ersten Ferienbauernhöfe
2. Gemeindekulturzentrum





GOŁAŃCZ TOWN AND COMMUNE

This is a town of rich, 615-year history, with a population of about 3,500 (the entire commune has 8,600 residents). The local settlement traces date back to prehistory. For the first time Gołańcz was mentioned in historical documents in the year 1222 as Golanch. It gained its civic rights between 1361 and 1399. Until the 15th century, it was owned by the knight's family of Pałuki. The town's name originates most probably from the lineage of the Pałuki – Gołańczewski family, and from "goła niecka" (Eng. bare basin) surrounding the town.

Gołańcz is an agricultural commune first of all. There are about 700 agricultural farms and a dozen or so champaignon producers. Additionally, about 400 businesses are registered in the town and commune area.

Mostly these are service-trade companies, few production plants: timber, painting, printing, sartorial, milling-cereal, fodder, baking-confectionary, and transport firms. There are also pharmacies, a health care centre, and agri-tourist farms.



STADT UND GEMEINDE GOŁAŃCZ

Das ist ein Städtchen mit reicher 615-jähriger Geschichte, das ca. 3,5 Tsd. Einwohner zählt (die Gesamtgemeindeeinwohnerzahl beträgt 8 600 Personen). Die Ansiedlungsspuren auf diesem Gebiet stammen aus der Urgeschichte. Zum ersten Mal wurde Gołańcz in den historischen Urkunden 1222 als Golanch erwähnt. Stadtrechte wurden dem Ort zwischen 1361 und 1399 verliehen.

Bis zum 15. Jh. war die Ritterfamilie Pałuki im Besitz von Gołańcz. Der Stadtname wurde wahrscheinlich von der Linie des Geschlechts Pałuki – Gołańczewski sowie von der Stadt umgebenden „bloßen Mulde“ abgeleitet. Gołańcz ist grundsätzlich eine landwirtschaftliche Gemeinde. Hier gibt es ungefähr 700 Landwirtschaftsbetriebe und über zehn Champignonhersteller. Darüber hinaus sind in der Stadt und Gemeinde ca. 400 Unternehmer ins Register eingetragen. Das sind meistens Dienstleistungs- und Handelsfirmen und nicht zahlreiche Produktionsbetriebe: Holz-, Maler-, Druck-, Schneider-, Mühlen- und Getreide-, Futter-, Bäcker- und Konditor- sowie Transportbetriebe. Außerdem gibt es Apotheken, eine Poliklinik, auch Ferienbauernhöfe.



MAIASTO I GMINA GOŁAŃCZ

To miasteczko o bogatej, 615-letniej, historii, liczące około 3,5 tys. mieszkańców (cała gmina liczy 8 600 mieszkańców). Ślady osadnictwa na tym terenie pochodzą z czasów pradziejowych. Po raz pierwszy w dokumentach historycznych Gołańcz została wymieniona w 1222 r. jako Golanch. Prawa miejskie otrzymała między rokiem 1361 a 1399.

Do XV wieku była w posiadaniu rodu rycerskiego Pałuki. Nazwa miasta pochodzi prawdopodobnie od linii rodu Pałuk – Gołańczewskich, a także od „goły niecki” otaczającej miasto.

Gołańcz to gmina przede wszystkim rolnicza. Znajduje się tu około 700 gospodarstw rolnych oraz kilkunastu producentów pieczarek. Ponadto na terenie miasta i gminy zarejestrowanych jest około 400 podmiotów gospodarczych. W większości są to firmy usługowo-handlowe, zakłady produkcyjne: drzewne, malarskie, drukarskie, krawieckie, młynarsko-zbożowe, paszowe, piekarniczo-cukiernicze, transportowe. Są także apteki, przychodnia zdrowia, również gospodarstwa agroturystyczne.

- 1. Gołańcz, widok z lotu ptaka, kościół pw. św. Wawrzyńca z lat 1933-1934
- 2. W gminie Gołańcz nie brakuje miłośników jazdy konnej
- 3. Schrony obserwacyjno-bojowe armii „Poznań” z 1939 r. usytuowane wzdłuż rynny gołańcko-wągrowieckiej
- 4. Smogulec, pozostałości po pałacu Huttent-Czapskich
- 1. Gołańcz, bird's eye view, Church of St Lawrence from the years 1933-1934
- 2. In Golańcz Commune, there are lots of horse-riding enthusiasts
- 3. Observation – militant shelters of the "Poznań" Army from 1939, situated alongside the Gołańcz – Wągrowiec channel
- 4. Smogulec, relics of Huttent-Czapski palace
- 1. Gołańcz, Blick aus der Vogelperspektive, Hl.-Laurentius-Kirche aus den Jahren 1933-1934
- 2. In der Gemeinde Gołańcz gibt es viele Reitliebhaber
- 3. Beobachtungs- und Kampfbunker der Armee „Poznań“ aus dem Jahr 1939 die Rinne von Gołańcz und Wągrowiec entlang
- 4. Smogulec, Überreste des Schlosses der Familie Huttent-Czapski

- 1. Gołańcz – widok z lotu ptaka
- 1. Gołańcz, bird's eye view
- 1. Gołańcz, Blick aus der Vogelperspektive





Zamek rycerski Pałuków z XIV w. usytuowany na niewielkim wzniesieniu nad jeziorem Smolary

Pałuki Knights' Castle from the 14th century. It is situated on a small hill, on Lake Smolary
Ritterburg aus dem 14. Jh. des Rittergeschlechts Pałuki. Die Burg liegt auf einer kleinen Anhöhe am See Smolary



MIEŚCISKO COMMUNE

Covers 135.6 km² and is divided into 22 group of villages. It has a population of about 6,000 people, including 2,300 in Mieścisko. The commune is located in the north-eastern part of the Gniezno Lake District; the Wełna Rivers flows through the commune. The history of this land is very rich. About 1,000 archaeological sites from different epochs have been discovered here. The oldest traces of human life in this area (vicinity of Mieścisko and Popowo Kościelne) are relics of encampments of Mesolithic people dating back about 10,000 years.

The commune features numerous historical sites. The most valuable are churches in Popowo Kościelne, Podlesie Kościelne, Mieścisko, Budziejewko, Sarbia and Gołaszewo, and palaces – in Podlesie Kościelne and Żabiczyn.

An exceptional item and a great tourist attraction is St Adalbert's stone in Budziejewko. Its measurements are impressive – 20.5 m in circumference, 7.5 m long, 4.7 m wide, 1.3 m high above the ground, and 2.7 m deep in the ground. The stone (red granite) had stimulated huge interest for centuries. Of the local people's will, to commemorate the date of granting land to peasants in Budziejewko, in 1840 it was entered into the land and mortgage register in the Poviat Court in Wągrowiec, as a protected object forever. St Adalbert's stone is today the oldest legally protected natural phenomenon in Wielkopolska.

The parish church in Podlesie Kościelne was constructed in 1380. The parish of St Anna was erected in the 14th century. The first wooden church was destroyed in the early 18th century. On its site, a new wooden, shingle-covered church topped with a bulbous tint cupola with a spire was erected in the years 1712-1727 thanks to the financial resources of Poznań stolnik Jan Rydzynski. This church has been preserved up to this day. It is one of the most precious historical sites in Wągrowiec Poviat. Inside, one can see: high altar and two side altars from the 17th and 18th centuries, and sculptures (Christ the Sorrowful, St John Nepomucene, St Anna) from the 16th-18th centuries. The wooden belfry is topped with a gable roof, and the bell dates back to the year 1750.

1. Legendary stone of St Adalbert in Budziejewko. Reportedly, the boulder sinks into the ground in an unnoticeable way. The legend has it that there will be the end of the world when it sinks entirely and is forgotten.
- 2.3. Communal harvest home in Mieścisko 2012
4. "Poraj Rose" manor in Budziejewo



GEMEINDE MIEŚCISKO

Die Gemeinde nimmt eine Fläche von 135,6 km² ein und besteht aus 22 Schultheißenämtern. Hier sind ca. 6000 Personen, darin in Mieścisko – 2300 Personen wohnhaft. Die Gemeinde liegt im nordöstlichen Teil der Gnesener Seenplatte und wird von dem Fluss Wełna durchflossen. Die Geschichte dieser Gebiete ist sehr reich. Hier wurden etwa 1 Tsd. archäologische Stellen aus verschiedenen Epochen entdeckt. Die ältesten Spuren des Aufenthalts der Menschen auf diesem Gebiet (in der Nähe von Mieścisko und Popowo Kościelne) sind Überreste der Lagerstätten der Bevölkerung im Mesolithikum, die aus der Zeit vor ungefähr 10 000 Jahren stammen.

In der Gemeinde sind zahlreiche Baudenkmäler zu finden. Zu den wertvollsten gehören Kirchen in Popowo Kościelne, Podlesie Kościelne, Mieścisko, Budziejewko, Sarbia und Gołaszewo, und Paläste – in Podlesie Kościelne und Żabiczyn.

Ein außergewöhnliches Objekt und eine große touristische Attraktion ist der Hl.-Adalbert-Stein in Budziejewko. Er hat imposante Ausmaße – im Umfang 20,5 m, Länge 7,5 m, Breite 4,7 m, Höhe über dem Boden 1,3 m, Tiefe in dem Boden 2,7 m. Der Stein (roter Granitstein) weckte seit Jahrhunderten ein riesiges Interesse. Aus dem Willen des Volkes, zum Gedenken an das Ereignis der Enteignung der Bauern in Budziejewko, wurde der Stein 1840 in das beim Kreisgericht in Wągrowiec geführte Grundbuch als ein für immer und ewig geschütztes Objekt eingetragen. Der Hl.-Adalbert-Stein gilt heute als das älteste Naturdenkmal unter Rechtsschutz in Großpolen.

Die Pfarrkirche in Podlesie Kościelne stammt dem Jahr 1380. Die Hl.-Anna-Pfarrkirche wurde in dem 14. Jh. errichtet. Die erste Holzkirche wurde am Anfang des 18. Jh. zerstört. An ihrer Stelle errichtete man in den Jahren 1712-1727 aus der Stiftung des Truchsesse Jan Rydzynski aus Poznań eine neue hölzerne Kirche, die mit Dachschindeln gedeckt und mit einem kupfförmigen Helm mit einer Turmspitze gekrönt wurde. Diese Kirche blieb bis auf unsere Zeiten erhalten und ist eines der wertvollsten Baudenkmäler in dem Landkreis Wągrowiec. In dem Kircheninnenraum gibt es: den Hauptaltar und zwei Nebenaltäre aus dem 17. und 18. Jh. sowie Skulpturen (Christus in der Rast, der Hl. Johannes von Nepomuk, der Hl. Anna) aus dem 16. – 18. Jh. Ein hölzerner Glockenturm ist mit dem Satteldach bekrönt. Eine Glocke stammt aus dem Jahr 1750.

1. Der legendäre Hl.-Adalbert-Stein in Budziejewko. Angeblich versinkt der Felsblock unmerklich in den Boden. Eine Sage überliefert, dass wenn sich der ganze Felsblock verbirgt und er der Erinnerung ganz entfällt, wird es zum Weltuntergang kommen.
- 2.3. Gemeindeerntefest in Mieścisko im Jahr 2012
4. Gutshof „Róża Poraja“ (Poraj-Rose) in Budziejewo



GMINA MIEŚCISKO

Zajmuje powierzchnię 135,6 km² i dzieli się na 22 sołectwa. Zamieszkuje ją około 6000 osób, z czego w Mieścisku – 2300. Jest usytuowana w północno-wschodniej części Pojezierza Gnieźnieńskiego, przez jej teren przepływa rzeka Wełna. Historia tych ziem jest bardzo bogata. Odkryto tu około tysiąca stanowisk archeologicznych z różnych epok. Najstarszymi ślady bytności człowieka w tym rejonie (okolice Mieściska i Popowa Kościelnego) są pochodzące sprzed około 10 000 lat pozostałości po miejscowościach obozowania ludności mezolitycznej.

Na terenie gminy znajdują się liczne zabytki. Do najcenniejszych należą kościoły w Popowie Kościelnym, Podlesiu Kościelnym, Mieścisku, Budziejewku, Sarbii i Gołaszewie oraz pałace w Podlesiu Kościelnym i Żabiczynie.

Wyjątkowym obiektem i dużą atrakcją turystyczną jest kamień św. Wojciecha w Budziejewku. Ma imponujące rozmiary – w obwodzie 20,5 m, długość 7,5 m, szerokość 4,7 m, wysokość nad ziemią 1,3 m, głębokość w ziemi 2,7 m. Kamień (czerwony granit) od wieków budzi ogromne zainteresowanie. Z woli ludu, dla upamiętnienia daty uwłaszczenia chłopów w Budziejewku, w 1840 r. został wpisany do księgi wieczystej w Sądzie Powiatowym w Wągrowcu, jako obiekt chroniony na wieczne czasy. Kamień św. Wojciecha jest dziś najstarszym prawnie chronionym zabytkiem przyrody w Wielkopolsce.

Kościół parafialny w Podlesiu Kościelnym został pobudowany w 1380 r. Parafia pw. św. Anny została erygowana w XIV wieku. Pierwsza drewniana świątynia uległa zniszczeniu na początku XVIII w. Na jej miejscu w latach 1712-1727 z fundacji stolnika poznańskiego Jana Rydzynskiego postawiono nową świątynię, drewnianą, krytą gontami, zwieńczoną baniastym hełmem blaszanym z iglicą. Ta przetrwała do dzisiejszych czasów. Jest jednym z najcenniejszych zabytków w powiecie wągrowieckim. W jej wnętrzu znajdują się: ołtarz główny i dwa boczne z XVII i XVIII wieku oraz rzeźby (Chrystusa Frasobliwego, św. Jana Nepomucena, św. Anny) z XVI-XVIII w. Drewniana dzwonnica jest zwieńczona daszkiem dwuspadowym, a dzwon pochodzi z 1750 r.



The wooden church in Popowo Kościelne, used up to this day, is a magnificent historical site; it was constructed on the site of the old church in 1629. Its founder was landlord Stanisław Zagórski. In 1720, two side chapels were added. In ca. 1730, the church was converted by local parish priest Stanisław Łebkowski. In the same year, the church was consecrated by priest bishop Franciszek Kraszkowski. In 1863, the church was renovated and covered with slate; in 1913, the steeple was restored, and in 1926, a row of chapels with statutes was placed around the church. Particularly noteworthy are the historical furnishings of the church: high altar (mid-17th c.), painting of Our Lady with the Child Jesus (mid-17th c.), baroque monstrance (1761), baroque chalice (1709), and coffin portraits on sheet with coat of arms cartouches, among others of Stanisław Zagórski.

- 1. Mieścisko z lotu ptaka
- 1. Bird's eye view of Mieścisko
- 1. Mieścisko aus der Vogelperspektive



Eine Holzkirche in Popowo Kościelne, die bis heute ihre Aufgaben erfüllt und ein herrliches Baudenkmal darstellt, wurde am Ort einer alten Kirche 1629 gebaut. Ihr Stifter war der Gutsherr Stanisław Zagórski. Im Jahr 1720 baute man zwei Nebenkapellen an. Um 1730 kam es auf Anregung des hiesigen Pfarrers Stanisław Łebkowski zu einem Umbau der Kirche. In demselben Jahr weihte der Bischof Franciszek Kraszkowski diese Kirche. Im Jahr 1863 wurde die Kirche erneuert und mit Schiefer gedeckt, 1913 wurde der Kirchturm wiederhergestellt und im Jahr 1926 baute man um die Kirche herum eine Reihe von Kapellen mit Figuren auf. Besonders bemerkenswert ist die historische Ausstattung der Kirche: der Hauptaltar (Mitte des 17. Jh.), ein Gemälde der Königin Maria mit dem Jesuskind (Mitte des 17. Jh.), eine barocke Monstranz (1761), ein barocker Kelch (1709) und auf dem Blech gemalte Grabporträts mit Wappenkartuschen, u.a. von Stanisław Zagórski.

Drewniany kościół w Popowie Kościelnym, który służy po dziś dzień i jest wspaniałym zabytkiem, został побудowany na miejscu starej świątyni w 1629 r. Jego fundatorem był dziedzic Stanisław Zagórski. W roku 1720 dobudowano 2 kaplice boczne. Około 1730 roku świątynia została przebudowana przez miejscowego proboszcza ks. Stanisława Łebkowskiego. W tym też roku kościół został konsekrowany przez ks. bp. Franciszka Kraszkowskiego. W 1863 r. kościół odnowiono i pokryto łupkiem, w 1913 r. przeprowadzono restaurację wieży, a w 1926 r. wokół świątyni ustawiono szereg kapliczek z figurami. Na szczególną uwagę zasługuje zabytkowe wyposażenie kościoła: ołtarz główny (pol. XVII w.), obraz Maryi Królowej z Dzieciątkiem (pol. XVII w.), monstrancja barokowa (1761 r.), kielich barokowy (1709 r.) oraz portrety trumienne na blasze z kartuszami herbowymi, m.in. Stanisława Zagórskiego.

- 1. Dom Kultury Mieścisko
- 2. Kościół pw. św. Michała Archanioła w Mieścisku
- 3. Drewniany kościół pw. św. Anny w Podlesiu Kościelnym
- 1. Mieścisko Culture Centre
- 2. Church of St Archangel Michael in Mieścisko
- 3. Wooden Church of St Anna in Podlesie Kościelne
- 1. Kulturhaus in Mieścisko
- 2. Kirche des Hl. Erzengels Michaels in Mieścisko
- 3. Hölzerne Hl.-Anna-Kirche in Podlesie Kościelne





SKOKI TOWN AND COMMUNE

Slocated in the central part of Wielkopolskie Voivodeship, 39 km north-east of Poznań. The commune is characterised by very good location, i.e. immediate neighbourhood of a big outlet within the Poznań agglomeration, nearness of region management centres, government agencies, financial institutions, and scientific centres. Skoki town is the administrative, shopping and economic centre of the commune. The settlement network of the commune, besides the town, covers 43 localities, including 27 groups of villages.

As regards physiography, the commune is located in the picturesque Wielkopolskie Lake District, covering 19,852 ha, which is inhabited by over 9,300 residents. The local landscape had been formed by the last ice age. In the commune, it had formed 17 lakes, between which the Mała Wełna River valley runs. Forests, covering 35% of the commune area, are a huge asset here. Forests and numerous lakes create attractive conditions for tourists, especially mushroom hunters, anglers, bikers, and nature enthusiasts looking for leisure in the open. Well sign-posted bicycle and hiking trails encourage to active leisure.

The south-western limits of the commune belong to the "Zielonka Primeval Forest" Landscape Park established in 1993 to preserve and to protect the biggest and the most similar to natural forest complex in north-eastern Wielkopolska.

The commune features about 100 km of sign-posted bicycle paths. Among them, the "Cistercian Bicycle Trail in Northern Wielkopolska", running from Poznań via Wągrowiec to Łekno. The trail is 143 km long, including about 40 km in Skoki Commune.

The "Trail of Wooden Churches around Zielonka Primeval Forest", running through the commune, covers four churches: in Skoki, Rejowiec, Raczkowo, and Jabłkowo.

1. Kayaking along the Mała Wełna River
2. Active walks around the Skoki forests
3. Bird's eye view of Skoki



STADT UND GEMEINDE SKOKI

Skoki liegt im mittleren Teil der Woiwodschaft Großpolen, 39 km nordöstlich von Poznań entfernt. Kennzeichnend für die Gemeinde ist ihre sehr günstige Lage, d.h. die unmittelbare Nachbarschaft eines großen Absatzmarktes im Bereich der Agglomeration Poznań, die Nähe der Verwaltungszentren der Region, Regierungsagenturen, Finanzanstalten und Wissenschaftszentren. Die Stadt Skoki bildet ein Verwaltungs-, Handels- und Wirtschaftszentrum der Gemeinde. Das Ansiedlungsnetz der Gemeinde wird außer der Stadt durch 43 Orte, darin 27 Schultheißenämter gebildet. In Hinsicht auf die Physiographie liegt die Gemeinde in der malerischen Großpolnischen Seenplatte, sie nimmt eine Fläche von 19 852 ha ein und zählt über 9 300 Einwohner. Die Landschaft wurde durch die letzte Eiszeit geprägt, damals entstanden auf dem Gemeindegebiet 17 Seen, dazwischen verläuft das Tal des Flusses Mała Wełna. Wälder, die 35% der Gesamtfläche ausmachen, bilden einen riesigen Reichtum. Wälder und Seen schaffen günstige Bedingungen für Touristen, insbesondere für Pilzsammler, Angler, Radfahrer und Naturliebhaber, die im Freien Erholung suchen. Gut markierte Rad- und Wanderwege spornen zur aktiven Erholung an.

Der südwestliche Rand der Gemeinde gehört zu dem Landschaftspark „Urwald Zielonka“, der im Jahr 1993 zur Erhaltung und zum Schutz des größten und dem Naturzustand am meisten ähnlichen Waldkomplexes in Nordostgroßpolen gegründet wurde.

In der Gemeinde wurden ungefähr 100 km Radwege, u.a. der „Zisterzienserradweg in Nordgroßpolen“ aus Poznań über Wągrowiec nach Łekno, abgesteckt. Der Weg ist 143 km lang und in der Gemeinde Skoki verläuft er in einer Strecke von ungefähr 40 km.

Durch die Gemeinde verläuft ebenfalls die „Route der Holzkirchen um den Urwald Zielonka herum“, die auf unserem Gebiet vier Kirchen in: Skoki, Rejowiec, Raczkowo und Jabłkowo umfasst.

1. Mit dem Paddelboot den Fluss Mała Wełna entlang
2. Aktive Spaziergänge in den Wäldern in Skoki
3. Skoki aus der Vogelperspektive



MAIASTO I GMINA SKOKI

Leżą w środkowej części woj. wielkopolskiego, 39 km na północny wschód od Poznań. Gminę charakteryzuje bardzo korzystna lokalizacja, tj. bezpośrednie sąsiedztwo dużego rynku zbytu w obrębie aglomeracji poznańskiej, bliskość ośrodków zarządzania regionem, agencji rządowych, instytucji finansowych i ośrodków naukowych. Centrum administracyjne, handlowe i gospodarcze gminy stanowi miasto Skoki. Sieć osadniczą gminy oprócz miasta tworzą 43 miejscowości, w tym 27 sołectw.

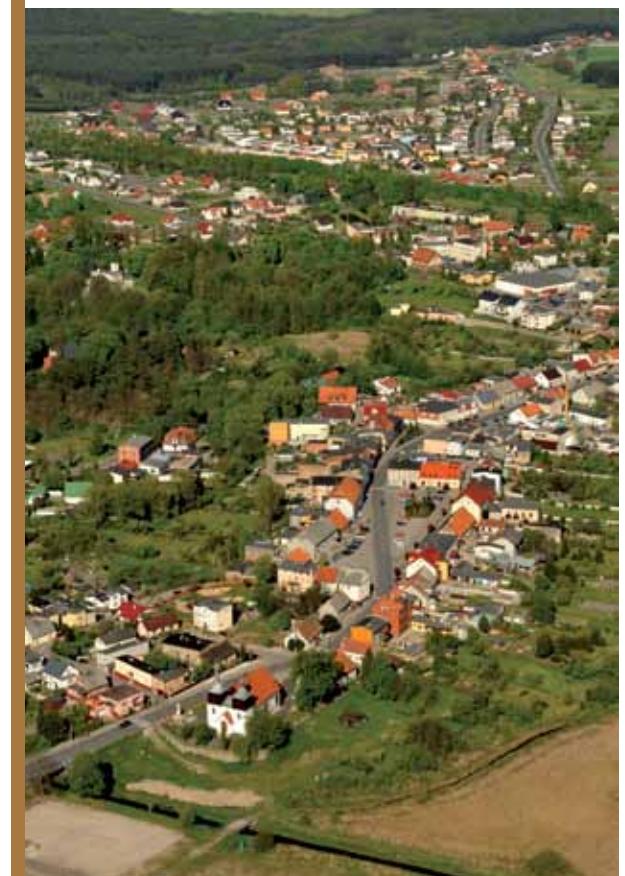
Pod względem fizjograficznym gmina położona jest na malowniczym Pojezierzu Wielkopolskim, na obszarze 19 852 ha, który zamieszkuje ponad 9 300 mieszkańców. Krajobraz został wyrzeźbiony przez ostatnią epokę lodowcową, która na obszarze gminy ukształtowała 17 jezior, pomiędzy którymi przebiega dolina rzeki Małej Wełny. Ogromnym bogactwem są tu lasy, stanowiące 35% powierzchni. Lasy i liczne jeziora stwarzają atrakcyjne warunki dla turystów, a w szczególności grzybiarzy, wędkarzy, rowerzystów oraz miłośników przyrody poszukujących wypoczynku na jej łonie. Dobrze oznakowane szlaki rowerowe i piesze zachęcają do aktywnego wypoczynku.

Południowo-zachodni kraniec gminy wchodzi w skład Parku Krajobrazowego „Puszcza Zielonka“ utworzonego w 1993 r., w celu zachowania i ochrony największego i najbardziej zbliżonego do naturalnego kompleksu leśnego północno-wschodniej Wielkopolski.

Na terenie gminy wyznaczono i oznakowano około 100 km ścieżek rowerowych. Wśród nich „Cysterski Szlak Rowerowy w Północnej Wielkopolsce“ biegący z Poznań przez Wągrowiec do Łekna. Długość szlaku liczy 143 km, z czego na terenie gminy Skoki około 40 km.

Przez gminę przebiega także „Szlak Kościółów Drewnianych Wokół Puszczy Zielonka“ obejmujący na naszym terenie cztery kościoły: w Skokach, Rejowcu, Raczkowie i Jabłkowie.

1. Kajakiem po rzece Mała Wełna
2. Aktywne spacery po skoczych lasach
3. Skoki – z lotu ptaka





1. Skoki – widok z lotu ptaka
2. Jeziora w powiecie wągrowieckim obfitujące w różne gatunki ryb to raj dla wędkarzy
3. „Bliskie spotkania z ptakami” to nie tylko cykl spotkań miłośników ptaków organizowany w gminie Skoki, w miejscowości przyrodzie można spotkać wiele gatunków ptaków

1. Skoki – bird's-eye view
2. The lakes in Wągrowiec Poviat abounding in different fish species are a paradise for anglers
3. "Close encounters with birds" are not only a series of meetings of bird enthusiasts organised in Skoki Commune, in the local nature one can see many bird species



In Stołężyn village located by the poviat road Wapno – Kcynia, there is a park with valuable trees. A significant part of them are natural phenomena. The park features also ruins of the burnt palace of the Korner family.

Near the road Wapno – Stołężyn, one can find a stud farm that breeds mainly horses of the Wielkopolska breed. The communal stadium in Wapno is a place of the local sports and recreational life of the residents.

Most open air events are held here. The stadium has a covered stand, utility and catering rooms, and a little hotel.

In dem an der Kreisstraße Wapno – Kcynia gelegenen Dorf Stołężyn erstreckt sich ein Park mit einem wertvollen Baumbestand. Viele dort wachsende Bäume sind Naturdenkmäler. In dem Park sind ebenfalls Überreste eines niedergebrannten Schlosses der Familie Korner zu finden. In der Nähe des Weges Wapno – Stołężyn befindet sich ein Gestüt, in dem vor allem Pferde der großpolnischen Rasse gezüchtet werden. Das Gemeindestadion in Wapno ist ein Zentrum des Sport- und Erholungslbens der Einwohner. Die meisten Freilichtveranstaltungen finden in diesem Objekt statt. Das Stadion besitzt eine überdachte Tribüne, eine Sozial- und Gastronomieinfrastruktur sowie und ein kleines Hotel.

We wsi Stołężyn, leżącej przy drodze powiatowej Wapno – Kcynia, znajduje się park z cennym drzewostanem. Znaczna część drzew to pomniki przyrody. W parku znajdują się również ruiny spalonego pałacu rodziny Korner. W pobliżu drogi Wapno – Stołężyn jest stadnina koni, w której hodowane są głównie konie rasy wielkopolskiej. Gminny stadion w Wapnie jest miejscem życia sportowego i rekreacyjnego mieszkańców. Większość imprez plenerowych ma swoje miejsce na tym obiekcie. Stadion posiada krytą trybunę, zaplecze socjalne i gastronomiczne oraz hotelik.



1. Prywatna stadnina koni
2. Sala sportowa
3. Szatnia na stadionie

1. Private horse stable
2. Sports hall
3. Locker room at the stadium

1. Privates Gestüt
2. Sporthalle
3. Ümkleideraum im Stadion

1. Panorama bylej Kopalni Soli w Wapnie
1. Panorama of the old Salt Mine in Wapno
1. Panorama des ehemaligen Salzbergwerks in Wapno



WĄGROWIEC COMMUNE

Is located on the so-called Cistercian Trail, in the central part of the Wełna River Proglacial Stream Valley. From the north to the south, a postglacial channel with numerous lakes runs through the commune area. As regards landscape, this area features forest complexes, which cover 20% of the commune area, including the unique "Dębina" reserve located 4 km west of Wągrowiec, with dominant over 270-year oaks, e.g. the impressive natural phenomenon "Korfanty's Oak".

In Wągrowiec Commune, one can see 421 historical sites, including 46 entered into a register of historical sites, with a world-scale treasure – Poland's oldest wooden church from the turn of the years 1373-1374 in Tarnowo Pałuckie.

While being in Wągrowiec Commune, the following are worth seeing:

- archaeological excavations in Tarnowo Pałuckie, better known as Łekno excavations (foundations of a Cistercian monastery from the mid-12th century, and fragments of a rotunda and a palace from the 10th/11th centuries were discovered here);
- neo-Gothic parish church from the years 1863-1866, and late-baroque manor of the Grabowski family from the late 18th century in Grylewo;
- palace in Wiatrowo – originally manor of the Moszczeński family, Nałęcz coat of arms, from the second half of the 18th century, reconstructed in 1856 with romantic Gothic style wings, with a landscape park;
- aisleless, log construction wooden church in Potulice, built in 1728, founded by Kcynia judge Aleksander Samuel Biegański, with a rococo high altar from ca. 1778, and a baroque baptismal font in the shape of a chalice from the 17th century;
- sepulchre of captain of horse of Napoleon's troops Franciszek Łakiński (1767-1845) in Łaziska. The sepulchre is in the shape of a pyramid and measures over 6 m;
- Church of Saints Peter and Paul from the 16th century in Łekno, and street plan of Łekno;
- one of the most important surrounding water-muddy areas covering Rgielskie Lakes. Here, one can see many breeding species such as greylag geese, black tern, bitterns, little bitterns, grebes, and rails. Additionally, this is a very important lodgings for migratory geese and cranes.

-
1. Communal harvest
 2. Educational path in Łęgowo
 3. Wooden church in Potulice
 4. Green temple in the park in Potulice



GEMEINDE WĄGROWIEC

Sie liegt an dem sog. Zisterzienserweg, in dem mittleren Teil des Urflusstales der Wełna. Vom Norden nach Süden verläuft durch das Gemeindegebiet eine postglaziale Rinne, in der sich zahlreiche Seen herausgebildet haben. Die Landschaft des Gebietes wird durch Waldkomplexe ergänzt, die 20% der Gemeindefläche ausmachen. Dazu gehört das 4 km westlich von Wągrowiec entfernte einzigartige Schutzgebiet „Dębina“ (Eichenwald), in dem zahlreiche Eichen im Alter von über 270 Jahren vorherrschen. Darunter gibt es die „Korfanty-Eiche“, die für ein Naturdenkmal gehalten wird.

In der Gemeinde Wągrowiec sind 421 historische Objekte zu finden, darin 46 Objekte, die ins Denkmalregister eingetragen worden sind – mit dem Juwel im Weltmaßstab – der ältesten Holzkirche in Polen aus den Jahren 1373-74 in Tarnowo Pałuckie.

Beim Besuch in der Gemeinde Wągrowiec lohnt es sich, auch folgende Objekte zu sehen:

- archäologische Ausgrabungen in Tarnowo Pałuckie, die mehr bekannt sind als Ausgrabungen von Łekno (hier wurden Fundamente des Zisterzienserklosters aus der Mitte des 12. Jh. und Überreste eines Rundbaues und eines Schlosses aus der Wende des 10. und 11. Jh. entdeckt);
- eine neugotische Pfarrkirche aus den Jahren 1863-1866 und einen spätbarocken Gutshof der Familie Grabowski aus dem Ende des 18. Jh. in Grylewo;
- ein Schloss in Wiatrowo – das ursprünglich ein Gutshof der Familie Moszczeński, Wappen Nałęcz war, aus der zweiten Hälfte des 18. Jh., umbaut 1856 mit Nebengebäuden im Stil der romantischen Gotik; umgeben von einem Landschaftspark;
- eine einschiffige hölzerne Blockbaukirche in Potulice, erbaut 1728 aus der Stiftung des Richters von Kcynia Aleksander Samuel Biegański, ausgestattet mit dem Rokoko-hauptaltar aus der Zeit um das Jahr 1778 und einem barocken kelchförmigen Taufbecken aus dem 17. Jh.;
- ein Grabmal des Rittmeisters der Truppen von Napoleon Franciszek Łakiński (1767-1845) in Łaziska. Das Grabmal ist pyramidenförmig und über 6 m hoch;
- die Kirche der hl. Petrus und Paulus aus dem 16. Jh. in Łekno und die Stadtordnung in Łekno;
- eines der wichtigsten Wasser- und Sumpfgebiete in der Gegend, das den See Rgielskie umfasst. Hier sind viele Brutarten, und zwar Graugänse, Trauerseeschwalben, Rohrdommeln, Zwergdommeln, Haubentaucher und Rallen zu treffen. Daraüber hinaus ist dieses Gebiet eine sehr wichtige Schlafstelle für wandernde Gänse und Kraniche.

-
1. Gemeindeerntefest
 2. Lehrpfad in Łęgowo
 3. Holzkirche in Potulice
 4. Griechischer Tempel in dem Park in Potulice



GMINA WĄGROWIEC

Położona jest na tzw. Szlaku Cysterskim, w środkowej części Pradoliny Wełny. Z północy na południe przez teren gminy przebiega rynna polodowcowa, w której utworzyły się liczne jeziora. Krajobrazowo teren uzupełniają kompleksy leśne, które stanowią 20 procent powierzchni gminy, w tym leżący 4 km na zachód od Wągrowca unikatowy rezerwat „Dębina“, w którym dominują liczne ponad 270-letnie dęby, a wśród nich imponujący, uznany za pomnik przyrody dąb Korfantego.

Na terenie gminy Wągrowiec znajduje się 421 obiektów zabytkowych, w tym 46 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, z perłą na skalę światową – najstarszym w Polsce drewnianym kościołem z przełomu lat 1373-74 w Tarnowie Pałuckim.

Będąc w gminie Wągrowiec warto także zobaczyć: wykopiska archeologiczne w Tarnowie Pałuckim, bardziej znane jako łekneńskie (odkryto tu fundamenty klasztoru cysterskiego z połowy XII w. oraz fragmenty rotundy i pałacu z X/XI w.); – kościół parafialny w stylu neogotyckim z lat 1863-1866 oraz późnobarokowy dwór Grabowskich z końca XVIII w. w Grylewie; – pałac w Wiatrowie – pierwotnie dwór rodu Moszczeńskich, herbu Nałęcz, z II połowy XVIII wieku, obudowany w 1856 roku skrzydłami w stylu gotyku romantycznego wraz z parkiem krajobrazowym; – jednonawowy, drewniany kościół konstrukcji zrębowej w Potulicach, zbudowany w 1728 roku z fundacji sędziego kcyńskiego Aleksandra Samuela Biegańskiego, wraz z rokokowym ołtarzem głównym z ok. 1778 roku i barokową chrzcielnicą w kształcie kielicha z XVII w.; – grobowiec rotmistrza wojsk napoleońskich Franciszka Łakińskiego (1767-1845) w Łaziskach. Grobowiec ma kształt piramidy i mierzy ponad 6 m; – kościół pw. św. Piotra i Pawła z XVI wieku w Łeknie oraz układ urbanistyczny Łekna; – jeden z najważniejszych okolicznych obszarów wodno-błotnych obejmujący Jeziora Rgielskie. Spotkać tu można wiele gatunków lęgowych, takich jak gegawa, rybitwa czarna, bąk, bączek, perkozy oraz chruściel. Ponadto jest to bardzo ważne noclegowisko dla migrujących gęsi oraz żurawi.

-
1. Dożynki gminne
 2. Ścieżka edukacyjna w Łęgowie
 3. Drewniany kościół w Potulicach
 4. Świątynia grecka w parku w Potulicach



People spending their free time on a bicycle are recommended the "Cistercian Bicycle Trail", which starts in Tarnowo Pałuckie. Numerous lakes are the offer for people who like relaxation on the water. Anglers are invited to the mainstay of quietness, and sunbathers to the guarded beaches by Lakes Kaliszańskie and Kobyleckie with the possibility of making use of water equipment. Worth recommending is Lake Kaliszańskie with winds conducive to windsurfing and sailing.

The abundance of forests, lakes, interesting tourist trails, and unique historical sites are a special incentive to visit this commune. All visitors will find here the Old-Polish hospitality of the residents, favour of the local government, and beautiful advantages of Wągrowiec Land.

Den Personen, die ihre Freizeit aktiv auf dem Fahrrad verbringen, ist der „Zisterzienser-Radweg“ zu empfehlen, der in Tarnowo Pałuckie seinen Anfang nimmt. Liebhabern der Erholung am Wasser bieten wir zahlreiche Seen an. In das Bollwerk der Stille laden wir Fischer und an bewachte Strände an den Seen Kaliszańskie und Kobyleckie, wo man die Wasserausrüstung nutzen kann, Sonnenanbeter ein. Empfehlenswert ist der See Kaliszańskie, an dem günstige Winde Windsurfing und Segelsport treiben lassen.

Der Reichtum an Wäldern, Seen, interessante Touristenwege und einzigartige Denkmäler bilden eine besondere Ermunterung, diese Gemeinde zu besichtigen. Allen hierher angekommenen Gästen werden die altpolnische Gastfreundlichkeit und das Wohlwollen der Selbstverwaltungsbehörden entgegengebracht und sie finden schöne Vorzüge des Landes von Wągrowiec.

Dla osób spędzających aktywnie czas na rowerze, godny polecenia jest „Cysterski Szlak Rowerowy”, który rozpoczyna się w Tarnowie Pałuckim. Lubiących wypoczynek nad wodą zadowolą liczne jeziora. W ostoje ciszy zapraszamy rybaków, a plażowiczów na strzeżone plaże przy Jeziorze Kaliszańskim i Kobyleckim, z możliwością skorzystania ze sprzętu wodnego. Doskonałe warunki i sprzyjające wiatry do uprawiania windsurfingu i żeglarstwa występują na Jeziorze Kaliszańskim.

Bogactwo lasów, jezior, ciekawe szlaki turystyczne oraz unikatowe zabytki stanowią szczególną zachętę do zwiedzenia tej gminy. Wszyscy przybywający spotkają się tutaj ze staropolską gościnnością mieszkańców, przychylnością władz samorządowych i pięknymi walorami ziemi wągrowieckiej.



1. Plaża nad Jeziorem Kobyleckim. Jej wielką atrakcją jest zjeżdżalnia typu anakonda
2.3. Jezioro w Kamienicy

1. Beach on Lake Kobyleckie. An anaconda slide is one of its attractions
2.3. Lake in Kamienica

1. Strand am See Kobyleckie. Seine große Attraktion ist die Anakonda-Rutsche
2.3. See in Kamienica

1. Widok z lotu ptaka na jezioro w Kamienicy
1. Bird's eye view of the lake in Kamienica
1. Blick aus der Vogelperspektive auf den See in Kamienica

Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek
gmina Wapno miasto i gmina Golany gmina Niejsko gmina Wapno miasto i gmina Golany gmina Niejsko
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec

Powiat Wągrowiecki miasto Wa-
gromiec gmina Wapno miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina

Powiat Wągrowiecki miasto Wa-
gromiec gmina Wapno miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina

Powiat Wągrowiecki miasto Wa-
gromiec gmina Wapno miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina



ROZDZIAŁ III

Wybrane zabytki



SELECTED HISTORICAL SITES
AUSGEWÄHLTE DENKMÄLER





WOODEN CHURCH OF ST NICHOLAS IN TARNOWO PAŁUCKIE

According to the current dendrochronological and historical examination, this is the oldest wooden church in Poland. The building still standing (second church) was constructed in the last quarter of the 14th century. Dendrochronological examination of wood used for the construction proved that it had been cut at the end of autumn and the beginning of winter, 1373/1374. In a little changed form (renovations first of all in the 17th and 18th c.c.), the church has been preserved to this day. Archaeological research under the floor inside the church revealed relicts of the foundations of the old church/chapel (first church) from ca. the mid-13th century. The first parish priest of the Tarnów parish known from documents is mentioned in a document from the year 1263. Both churches (first and second) were constructed about 1 km south-west of the Cistercian abbey in Łekno. From the 13th century to the dissolution of the monastery in the year 1835/1836, it was under the patronage of the Łekno Cistercians, and after the translocation of the abbey from Łekno to Wągrowiec – ca. 1392-1396 – the Wągrowiec Cistercians. The second church was constructed when the Łekno Cistercians had received a privilege from Casimir the Great for the foundation there of a town on the Magdeburg law. This building was renovated and conserved in the years 1995-2001 and in 2011. In the horizontal projection, the plan of the second (present-day) church in Tarnowo is aisleless with a slightly narrower, straight closed sanctuary, measuring about 5.5 x 5.4 m, and the nave constructed on the plan of rectangle, measuring 9.35 x 8.99 m (external measurement). From the northern side, a sacristy measuring 5.9 x 2.2 m located asymmetrically adjoins the sanctuary, illuminated by two windows. From the western side, there is a tower erected on the plan of rectangle of half-timbered construction, measuring 5.87 x 5.8 m. Inside, there is Poland's most magnificent polychromy complex, which adorns the entire church interior: the nave, sanctuary and sacristy, and fragmentarily the front door in the porch under the tower. This is a multi-plot story, containing the ideas of post-Trent piety, and at the same time the echoes of the mysticism of the spiritual father of the Cistercians St Bernard of Clairvaux, the theological reflections on the Holy Trinity and the picture of divine cosmogony, Marian and Christological plots, visions of the Last Judgement, as well as pictorial stories about saints: Saint

The interior of the Church of St Nicholas in Tarnowo Pałuckie is richly decorated with exquisite polychromy, the greatest in Poland



HÖLZERNE NIKOLAIKIRCHE IN TARNOWO PAŁUCKIE

Nach den heutigen dendrochronologischen und historischen Forschungen ist das die älteste Holzkirche in Polen. Das bis heute vorhandene Objekt (die II. Kirche) entstand in dem letzten Vierteljahrhundert des 14. Jh. Die dendrochronologischen Untersuchungen des zu der Konstruktion verwendeten Holzes haben bewiesen, dass die Bäume um die Wende Herbst/Winter 1373/1374 gefällt wurden. In einer wenig veränderten Form (Renovierungen hauptsächlich in dem 17. und 18. Jh.) überdauerte diese Kirche bis auf unsere Zeiten. In dem Kircheninnenraum wurden während der archäologischen Forschungen unter dem Fußboden Überbleibsel der Fundamente einer älteren Kirche / einer Kapelle (die I. Kirche) entdeckt, die um die Mitte des 13. Jh. errichtet wurde. Der erste aufgrund der Unterlagen bekannte Pfarrer der Pfarrkirche in Tarnowo wurde in einer Urkunde aus dem Jahr 1263 erwähnt. Die beiden Kirchen (I. und II.) waren ca. 1 km südwestlich der Zisterzienserabtei in Łekno gelegen. Seit dem 13. Jh. bis zur Klosteraufhebung 1835/1836 übten die Zisterzienser aus Łekno und nach der Verlegung der Abtei aus Łekno nach Wągrowiec – um 1392-1396 – die Zisterzienser aus Wągrowiec die Schirmherrschaft über die Kirche aus. Die zweite Kirche entstand nach der Einräumung von Kazimierz Wielki (Casimir d. Große) den Zisterziensern aus Łekno eines Privilegs für die Anlegung der Stadt nach dem Magdeburger Recht. Die Wiederherstellung und Instandhaltung dieses Objektes wurden in den Jahren 1995-2001 und 2011 durchgeführt. In dem Grundriss ist die zweite (heutige) Kirche in Tarnowo einschiffig mit dem etwas engeren, gerade geschlossenen Altarraum, mit den Ausmaßen von ca. 5,5 x 5,4 m und dem rechteckigen Hauptschiff mit den Ausmaßen von 9,35 x 8,99 m (äußere Abmessungen). Vom Norden grenzt eine asymmetrisch gelegene Sakristei mit den Ausmaßen 5,9 x 2,2 m an den Altarraum, die durch zwei kleine Fenster beleuchtet wird. Vom Westen befindet sich ein rechteckiger Fachwerksturm mit den Ausmaßen 5,87 x 5,8 m. Im Innenraum befindet sich die prachtvollste Polychromiesammlung in Polen, die den ganzen Kircheninnenraum: das Hauptschiff, den Altarraum und die Sakristei sowie fragmentarisch die Kircheneingangstür in der Vorhalle unter dem Turm verziert. Das ist eine handlungsreiche Geschichte, die Grundsätze der Frömmigkeit kraft dem Konzil von Trient und zugleich den Widerhall der Mystik des

Der Innenraum der Hl.-Nikolaus-Kirche in Tarnowo Pałuckie ist mit einer wunderschönen Polychromie, der prachtvollsten in Polen, verziert



DREWNIANY KOŚCIOŁ PW. ŚW. MIKOŁAJA W TARNOWIE PAŁUCKIM

Według obecnych badań dendrochronologicznych i historycznych to najstarszy drewniany kościół w Polsce. Stojący do dziś obiekt (II kościół) powstał w ostatniej czwarter XIV wieku. Badania dendrochronologiczne drewna użytego do jego konstrukcji dowiodły, że święto je na przełomie jesieni/zimy 1373/1374 roku. W niewiele zmienionej formie (remonty przede wszystkim w XVII i XVIII wieku) kościół ten przetrwał do dziś. W jego wnętrzu, pod podłogą, w wyniku badań archeologicznych odkryto relikty fundamentów starszego kościoła/kaplicy (I kościół) z ok. poł. XIII wieku. Pierwszy znany z dokumentów proboszcza parafii tarnowskiej wymieniony jest w dokumencie z 1263 roku. Obydwa kościoły (I i II) powstały około 1 km na południowy zachód od opactwa cysterskiego w Łeknie. Od XIII wieku do kasaty klasztoru w latach 1835/1836 był on pod patronatem cystersów z Łekna, a po translokacji opactwa z Łekna do Wągrowca – ok. 1392-1396 roku – cystersów wągrowieckich. Drugi kościół powstał po otrzymaniu przez cystersów łeknickich przywileju od Kazimierza Wielkiego na założenie tam miasta na prawie magdeburskim. Restauracja i konserwacja tego obiektu miała miejsce w latach 1995-2001 oraz w roku 2011. W rzucie poziomym drugi (obecny) kościół tarnowski ma układ jednonawowy z nieco węższym, prosto zamkniętym prezbiterium, o wymiarach ok. 5,5 x 5,4 m i nawą główną zbudowaną na planie prostokąta, o wymiarach 9,35 x 8,99 m (pomiary zewnętrzne). Od strony północnej do prezbiterium przylega usytuowana asymetrycznie zakrystia o wymiarach 5,9 x 2,2 m, oświetlana dwoma okienkami. Od strony zachodniej znajduje się wieża wzniesiona na planie prostokąta o konstrukcji słupowo-ramowej i wymiarach 5,87 x 5,8 m. W środku znajduje się najwyższa w Polsce zespół polichromii, która zdobi całe wnętrze kościoła: nawę główną, prezbiterium i zakrystię oraz fragmentarnie drzwi wejściowe do kościoła w kruchcie pod wieżą. Jest to wielowątkowa opowieść, w której zawarte są idee pobożności potygodniowej, a jednocześnie echa mistyki duchowego ojca cystersów św. Bernarda z Clairvaux, teologiczne rozważania o Trójcy Świętej i obraz boskiej kosmogonii, wątki Maryjne i Chrystologiczne, wizji Sądu Ostatecznego, a także obrzędowe opowieści o świętym: Małgorzacie Antiocheńskiej i o jednym z najpopularniejszych świętych kościoła Wschodu i Zachodu – św. Mikołaju, a także przedstawienia świętych Kościół

Wnętrze kościoła pw. św. Mikołaja w Tarnowie Pałuckim jest bogato zdobione przepięknymi polichromiami, najwyższa w Polsce





Widok na ołtarz główny i dwa barokowe ołtarze boczne: św. Małgorzaty i św. Mikołaja

View of the high altar and two baroque side altars: St Margaret and St Nicholas
Blick auf den Hauptaltar und zwei barocke Nebenaltäre: der Hl. Margareta und des Hl. Nikolaus



1. Na balustradzie chóru muzycznego w 10 polach znajdują się malowane półpostaci Chrystusa, Marii oraz św. zakonników cysterskich
2. Święta Małgorzata ze smokiem, malowidło z północnej ściany nawy głównej
1. On the balustrade of the music choir in 10 fields one can see painted semi-figures of Jesus Christ, Mary and saint Cistercian monks
2. Saint Margaret with a dragon, painting from the northern wall of the nave
1. Am Geländer des Musikchores gibt es auf 10 Feldern gemalte Halbfiguren von Christus, Maria und den heiligen Zisterziensermönchen
2. Die heilige Margareta mit dem Drachen, ein Gemälde an der nördlichen Wand im Hauptschiff

-
1. Ołtarz główny
 1. High altar
 1. Hauptaltar





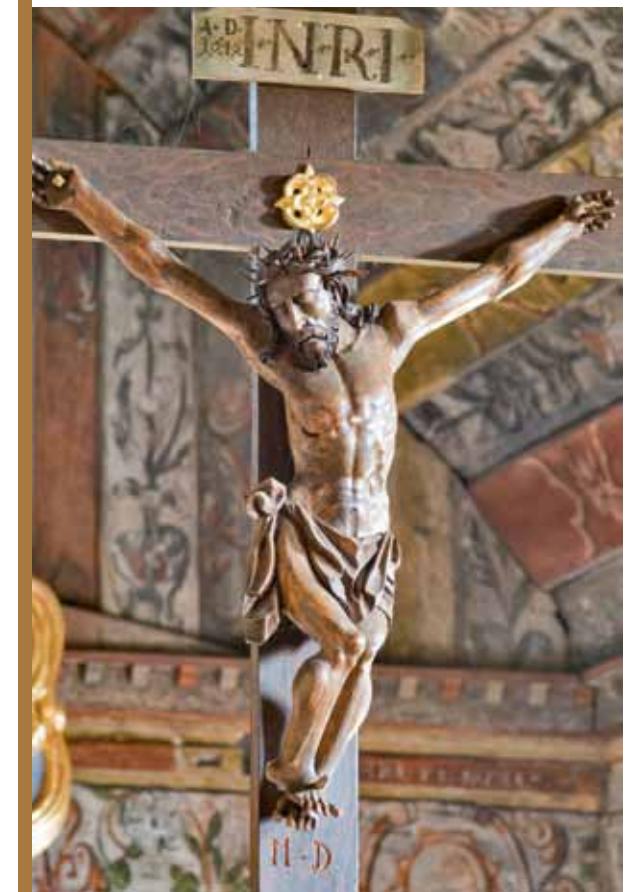
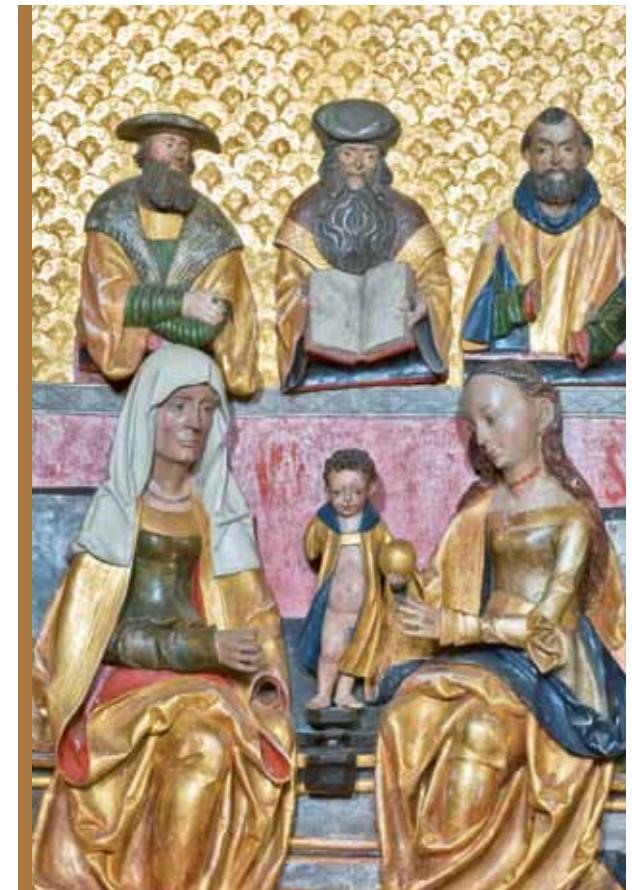
Margaret of Antioch, and one of the most popular saints of the Eastern and Western Church – Saint Nicholas, and depictions of saints of the common and Polish Church, including main saints of the Cistercian monastery and the Cistercian nuns, as well as angelical depictions. The presented iconographic program is a combination of traditional laic and monastic religiousness activated in a new way through recommendations of the Council of Trent, including the ones that applied to new guidelines for church interior decor and "paintings of saints", as well as Cistercian spirituality. This polychromy has huge historical and artistic values.

geistigen Vaters der Zisterzienser – des heiligen Bernhard von Clairvaux, theologische Überlegungen über die Heilige Dreifaltigkeit und die Darstellung der Kosmogonie Gottes, mit der Muttergottes und Christus verbundene Motive, eine Vorstellung von dem Jüngsten Gericht sowie illustrierte Geschichten über die Heiligen: Margareta von Antiochia und einen der populärsten Heiligen der Kirche des Ostens und des Westens – den hl. Nikolaus, sowie Darstellungen der heiligen der allgemeinen und der polnischen Kirche, darin der Hauptheiligen des Zisterzienser- und Zisterzienserinnenordens sowie Engeldarstellungen beinhaltet. Der dort dargebotene ikonografische Inhalt verbindet die traditionelle Laien- und Klostergläubigkeit, die auf eine neue Art und Weise mittels der Grundsätze des Konzils von Trient, darin dieser, die sich auf neue Richtlinien der Einrichtung der Kirchenräume, die „heiligen Bilder“ und die Geistigkeit der Zisterzienser bezogen haben, belebt wurde. Diese Polychromie zeichnet sich durch sehr große historische und künstlerische Vorzüge aus.



powszechnego i polskiego, w tym głównych świętych zakonu cystersów i cysterek oraz przedstawienia angelistyczne. Zaprezentowany na niej program ikonograficzny jest połączeniem tradycyjnej religijności świeckiej i zakonnej uaktywnionej w nowy sposób przez zalecenia soboru trydenckiego, w tym tych, które dotyczyły nowych założeń wystroju wnętrz kościelnych i „świętych obrazów“ oraz duchowości cysterskiej. Polichromia ta ma wybitne walory historyczne i artystyczne.

1. Bogate zdobienia kościoła mają wiele walory historyczne i artystyczne
2. Prezbiterium od nawy głównej oddzielone jest półkolistym łukiem tęczowym. Na jego belce znajduje się krzyż z Chrystusem
1. Rich decorations of the church are of high historical and artistic values
2. The sanctuary and the nave are separated by a semicircular rood arch. On its beam, there is a cross with Jesus Christ
1. Reiche Verzierungen in der Kirche haben sehr große historische und künstlerische Vorzüge
2. Der Altarraum ist von dem Hauptschiff mit einer halbrunden Bogenkonstruktion abgetrennt. An ihrem Balken befindet sich ein Kreuz mit Christus



1. Według badań dendrochronologicznych kościół w Tarnowie Pałuckim to najstarszy drewniany kościół w Polsce
1. According to dendrochronological examinations, the church in Tarnowo Pałuckie is the oldest wooden church in Poland
1. Nach den dendrochronologischen Forschungen ist die Kirche in Tarnowo Pałuckie die älteste Holzkirche in Polen



WINDMILL IN BRACHOLIN

This Dutch-type windmill dates back to the 19th century. It was made of brick on a high stone foundation. Its characteristic feature is a wooden cupola covered with asphalt roofing.

CASTELLAN'S CASTLE IN GOŁAŃCZ

It is one of the most valuable historical sites not only in the town but also the voivodeship. It is located on Lake Smolary. Dating back to the second half of the 14th century, the building in the form of a defensive residential tower is integrally connected with the oldest history of Gołańcz town. The castle in Gołańcz is a brick tower with a roof, reinforced with concrete floors, partially surrounded with a ring of 4-m-high walls, preserved from the northern and western sides. At one corner of the walls, there is a cylindrical keep with an embrasure; a baroque gateway from the second half of the 18th century, constructed on the foundations of a Gothic gateway, has been preserved fragmentarily.

OLD CISTERCIAN MONASTERY IN WĄGROWIEC

The Wągrowiec monastery, although established only in the late 14th century, as an organisational unit is one of the oldest Cistercian abbeys in Poland. The abbey was funded by Zbylut from the Pałuki family and settled in Łekno in Wągrowiec Land. The Cistercians came to Łekno from Altenberg near Cologne, and in 1153, during an official convention in Łekno, they received the abbey foundation document from Zbylut.



WINDMÜHLE IN BRACHOLIN

Das Objekt stammt aus dem 19. Jh. und ist eine holländische Windmühle. Sie wurde aus Ziegeln, auf einer hohen Untermauerung aus Steinen aufgebaut. Kennzeichnend für den Bau ist seine hölzerne, mit Dachpappe gedeckte Kuppel.

KASTELLANSBURG IN GOŁAŃCZ

Die Burg ist eines der wertvollsten Denkmäler nicht nur in der Stadt, sondern auch in der ganzen Woiwodschaft, sie liegt am Ufer des Sees Smolary. Das Gebäude aus der zweiten Hälfte des 14. Jh. in Gestalt von einem Schutzwohnturm ist integral mit der ältesten Geschichte der Stadt Gołańcz verbunden. Die Burg in Gołańcz ist ein mit Betondecken abgesicherter, überdachter Ziegelturm, teilweise umgeben von einem Ring mit 4 m hohen Mauern von der nördlichen und westlichen Richtung. In einem Eckwinkel der Mauern erhebt sich eine zylinderförmige Bastei mit einer Schießöffnung; unvollständig blieb ebenfalls ein barockes Einfahrtstor aus der zweiten Hälfte des 18. Jh. erhalten, das auf der Grundmauer eines gotischen Tores errichtet wurde.



WIATRAK W BRACHOLINIE

Pochodzi z XIX wieku. Jest typu holenderskiego. Zbudowano go z cegły, na wysokiej podmurówce kamiennej. Jego cechą charakterystyczną jest drewniana kopuła pokryta papą.

ZAMEK KASZTELAŃSKI W GOŁAŃCZY

Jest jednym z najcenniejszych zabytków nie tylko w skali miasta, ale nawet województwa, usytuowany nad brzegiem jeziora Smolary. Pochodzący z II połowy XIV w. budynek w postaci obronnej wieży mieszkalnej integralnie związany jest z najstarszą historią miasta Gołańcz. Gołańcza zamek to zabezpieczona betonowymi stropami, zadaszona ceglana wieża, częściowo otoczona pierścieniem 4-metrowej wysokości murów, zachowanych od strony północnej i zachodniej. W jednym narożu murów wznosi się cylindryczna baszta z otworem strzelniczym; fragmentarnie przetrwała też barokowa brama wjazdowa z II połowy XVIII wieku, zbudowana na fundamentach bramy gotyckiej.



1. Dutch-type windmill in Bracholin
2. Castellan's castle in Gołańcz on Lake Smolary
3. Inside the old Cistercian monastery in Wągrowiec
4. View of the Wągrowiec monastery from above Lake Durowskie

EHEMALIGES ZISTERZIENSERKLOSTER IN WĄGROWIEC

Das Kloster in Wągrowiec, obwohl es erst um Ende des 14. Jh. gegründet wurde, ist im Sinne einer Organisationsseinheit eine der ältesten Zisterzienserabteien in Polen. Die Abtei wurde von Zbylut vom Geschlecht Pałuki gestiftet und in Łekno auf dem Land von Wągrowiec angesiedelt. Zisterzienser kamen nach Łekno aus Altenberg bei Köln und im Jahr 1153 wurde ihnen in einer feierlichen Zusammenkunft in Łekno von Zbylut eine Stiftungsurkunde für die Abtei verliehen.

KLASZTOR POCYSTERSKI W WĄGROWCU

Klasztor wągrowiecki, mimo że utworzony dopiero pod koniec XIV wieku, jako jednostka organizacyjna jest jednym z najstarszych opactw cysterskich w Polsce. Opactwo ufundowane zostało przez Zbyluta z rodu Pałuków i osadzone w Łeknie na ziemi wągrowieckiej. Cystersi przybyli do Łekna z Altenbergu pod Kolonią i w 1153 r. na uroczystym jjeździe w Łeknie, z rąk Zbyluta otrzymali dokument fundacyjny opactwa.

Pierwotny obiekt, którego budowę rozpoczęto pod koniec XIV w., został niemal całkowicie zniszczony przez pożar w 1747 r. Odbudowę ukończono prawdopodobnie po 1799 r. W wyniku kolejnego pożaru zabudowania uległy zniszczeniu w 1945 r. Obiekt odrestaurowany został w okresie powojennym. Szczególnie cenna jest późnogotycka rzeźba z początku XVI w. przedstawiająca Maryję z Dzieciątkiem. Natomiast bogato zdobiony ołtarz soborowy, tron papieski

1. Wiatrak w Bracholinie typu holenderskiego
2. Zamek kaszteleński w Gołańczy położony nad brzegiem jeziora Smolary
3. Wnętrze klasztoru pocysterskiego w Wągrowcu
4. Widok znad Jeziora Durowskiego na wągrowiecki klasztor



Klasztor pocysterski w Wągrowcu ▪ Old-Cistercian monastery in Wągrowiec ▪ Ehemaliges Zisterzienserkloster in Wągrowiec



The original facility, the construction of which started in the late 14th century, was almost completely destroyed by fire in 1747. The reconstruction was finished most probably after 1799. Another fire destroyed the buildings in 1945. The facility was renovated after the war. Particularly valuable is a late-Gothic sculpture from the early 16th century, depicting Mary with the Child Jesus. The richly decorated conciliar altar, papal throne, and the rood screen in the church were used during millennial celebrations and the visit of the pope in Gniezno in 1997. In the monastery, one can also visit the old-Cistercian church vaults, where monks had been buried. Inside the monasterial buildings, there is a garth surrounded with a cloister, and in the centre a well 25 m deep.

On September 1, 2013, the abbey was given to the Paulites for management.



Das ursprüngliche Objekt, dessen Bau um Ende des 14. Jh. begonnen wurde, wurde in einem Brand 1747 völlig verwüstet. Der Wiederaufbau dauerte wahrscheinlich noch nach dem Jahr 1799. Ein Brand 1945 richtete Verwüstungen der Bebauungen an. Zum Wiederaufbau des Objektes kam es in den Nachkriegsjahren. Besonders wertvoll ist eine spätgotische Skulptur aus dem Anfang des 16. Jh., welche Maria mit dem Jesukind darstellt. Ein reich verzierter, den Grundsätzen des Konzils gemäß gebauter Altar, ein Thron des Papstes und ein Lettner von der Kirche wurden während der Millenniumsfeierlichkeiten und beim Besuch des Heiligen Vaters in Gniezno 1997 genutzt. Darüber hinaus kann man in dem Kloster das Kellergeschoss der ehemaligen Zisterzienserkirche besichtigen, in dem Ordensbrüder beigesetzt wurden. Innerhalb der Klosterbebauungen gibt es einen von Kreuzgängen umgebenen Klostergarten mit einem 25 m hohen Brunnen in seiner Mitte.

Am 1. September 2013 wurde die Abtei dem Paulinerorden übergeben.



1. Krypty klasztorne
2. Wirydarz klasztoru pocysterskiego w Wągrowcu
1. Monasterial crypts
2. Garth of the old-Cistercian monastery in Wągrowiec
1. Klosterkrypten
2. Klostergarten in dem ehemaligen Zisterzienserkloster in Wągrowiec



oraz lektorium znajdujące się w kościele wykorzystane były podczas uroczystości milenijnych i wizyty Ojca Świętego w Gnieźnie w 1997 r. W klasztorze można także zwiedzić podziemia kościoła pocysterskiego, w których dokonywano pochówku zakonników. Wewnątrz zabudowań klasztornych znajduje się otoczony krużgankami wirydarz, a w jego centrum studnia o głębokości 25 m.

1 września 2013 r. opactwo zostało przekazane pod zarząd ojców paulinów.

-
1. Wnętrze kościoła klasztornego, widok na chór
 2. Północno-gotycka rzeźba Madonny z Dzieciątkiem z ok. 1510 r.
 3. Ołtarz główny w kościele pocysterskim w Wągrowcu (po pożarze w 1945 r. zrekonstruowany według wizerunku z XVIII w.)
 1. Inside the monasterial church, view of the choir
 2. Late-Gothic sculpture of Madonna with the Child Jesus from ca. 1510
 3. High altar in the post-Cistercian church in Wągrowiec (reconstructed in accordance with an image from the 18th century after the fire in 1945)
 1. Innenraum der Klosterkirche, Blick auf den Chor
 2. Die spätgotische Skulptur der Madonna mit dem Jesukind, ca. 1510
 3. Hauptaltar in der ehemaligen Zisterzienserkirche in Wągrowiec (nach einem Brand 1945 rekonstruiert gem. einem Vorbild aus dem 18. Jh.)





Kościół farny pw. św. Jakuba Apostoła w Wągrowcu, z XVI w.

Parish Church of St Apostle James in Wągrowiec from the 16th century
Pfarrkirche des Hl. Johannes des Apostels aus dem 16. Jh. in Wągrowiec



FARA - CHURCH OF ST APOSTLE JAMES

The first written mentions about the church date back to the year 1381. The construction of one of the most valuable historical sites of Wągrowiec, the Church of St James, the Wągrowiec Fara Church, was started in the second half of the 16th century and lasted 25 years. In the first period, only the sanctuary was put to use. The high altar of this late-Gothic structure is turned towards Jerusalem. It has a nave and two aisles and a side chapel of Our Lady of the Rosary. Besides bricks, granite joints from the demolition of the monastery in Łekno were used for the construction. This is a typical Gothic structure, diversified from the outside with a Renaissance decoration on the facade gables, and the entrance porch decorated in the same style. Stained glass in ogival windows of the church depict floral and geometric motifs.

The oldest of the nine altars located in the church dates back to the late 16th century, and it was made by Mateusz Kossior of Poznań. The music choir dated back to the 20th century. A freestanding wooden belfry provided with a base was constructed next to the church in 1847. Nearby there is also a bust of Jakub Wujek, a Jesuit born in Wągrowiec, who was the first one to translate the Bible into Polish.



PFARRKIRCHE - KIRCHE DES HL. JOHANNES DES APOSTELS

Die ersten die Kirche anbetreffenden Überlieferungen sind auf das Jahr 1381 zurückzuführen. Der Bau eines der heute wertvollsten Denkmäler in Wągrowiec, der Kirche des Hl. Johannes, der Pfarrkirche zu Wągrowiec, begann in der zweiten Hälfte des 16. Jh. und dauerte ein Vierteljahrhundert. In der ersten Bauphase wurde nur der Altarraum der Benutzung übergeben. Der Altar des spätgotischen Baues wurde nach Jerusalem gerichtet. Die Kirche hat drei Schiffe und die Nebenkapelle der Rosenkranzmuttergottes. Außer Ziegeln wurden zum Bau Granitquader aus dem Abbruch des Klosters in Łekno genutzt. Die Kirche ist ein typisch gotischer Bau, von außen gibt es eine Renaissanceverzierung am Giebel der Vorderfront und eine in demselben Stil verzierte Eingangsvorhalle. Glasgemälde in spitzbogigen Kirchenfenstern stellen Pflanzen- und geometrische Motive dar.

Der älteste von zehn Altären in der Kirche stammt aus dem Ende des 16. Jh. und wurde von Mateusz Kossior aus Poznań geschaffen. Der Musikchor ist auf das 20. Jh. zurückzuführen. Neben der Kirche wurde 1847 ein frei stehender, untermauerter Glockenturm aus Holz erbaut. In der Nähe befindet sich ebenfalls eine Büste des in Wągrowiec geborenen Jesuiten Jakub Wujek, der als erster die Bibel ins Polnische übersetzt hat.

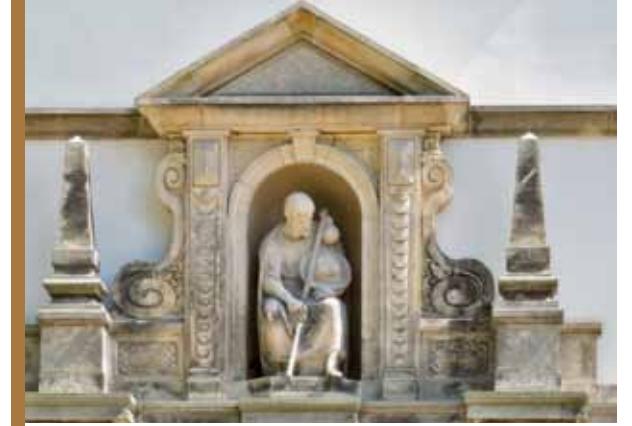


FARA - KOŚCIÓŁ PW. ŚW. JAKUBA APOSTOLA

Pierwsze wzmianki o świątyni pochodzą z 1381 roku. Budowa jednego z najcenniejszych dziś zabytków Wągrowca, świątyni św. Jakuba, wągrowieckiej fary, rozpoczęła się w II połowie XVI w. i trwała kwartę wieku. W pierwszym okresie oddane do użytku było tylko prezbiterium. Północnotycka budowla została zwrócona ołtarzem w stronę Jerozolimy. Posiada trzy nawy i boczną kaplicę Matki Boskiej Różańcowej. Poza cegłami, do jej budowy użyto ciosów granitowych pozyskanych z rozbiorowej klasztoru w Łeknie. Jest budowlą typowo gotycką, urozmaiconą z zewnątrz renesansową dekoracją na szczytach fasady oraz zdobioną w tym samym stylu, wejściową kruchtą. Witraże w ostrołukowych oknach świątyni przedstawiają motywy roślinne i geometryczne. Najstarszy z dziesięciu znajdujących się w kościele ołtarzy jest z końca XVI w. i został wykonany przez Mateusza Kossiora z Poznania. Chór muzyczny pochodzi z XX w. Obok świątyni w 1847 r. wzniесiono z drewna podmurowaną, wolno stojącą dzwonnicę. W pobliżu znajduje się także popiersie urodzonego w Wągrowcu jezuita Jakuba Wujka, który jako pierwszy przetłumaczył Biblię na język polski.

- 1. Rzeźba przedstawiająca patrona świątyni, w portalu kruchty zachodniej
- 2. Fragmenty rzeźb z najstarszego ołtarza Matki Boskiej Bolesnej – Ostatnia Wieczerza
- 3. Oryginalne obrazy uległy zniszczeniu podczas II wojny światowej
- 4. Biblia w tłumaczeniu ks. Jakuba Wujka
- 1. Sculpture depicting the patron saint in the portal of the western porch
- 2. Fragments of sculptures from the oldest altar of Our Lady of Sorrows – The Last Supper
- 3. Original paintings were damaged during World War Two
- 4. The Bible translated by priest Jakub Wujek
- 1. Eine den Patron der Kirche darstellende Skulptur in dem Portal der westlichen Vorhalle
- 2. Skulpturfragmente von dem ältesten Altar der Schmerzhaften Muttergottes – das letzte Abendmahl
- 3. Originelle Gemälde wurden in dem Zweiten Weltkrieg verwüstet
- 4. Bibel, die Übersetzung des Priesters Jakub Wujek

- 1. Ołtarz główny w kościele farnym – pw. św. Jakuba Apostoła
- 1. High altar in the Fara Church of St Apostle James
- 1. Hauptaltar in der Pfarrkirche des hl. Johannes des Apostels





ŁAKIŃSKI'S PYRAMID

The sepulchre of captain of horse of Napoleon's troops Franciszek Łakiński (1767-1845) in Łaziska is in the shape of a pyramid, over 6 m high. The structure is interesting and non-standard, made of stone. Nearby, one can see a metal horse on a column. Legend has it that Łakiński's horse was also buried there.

PALACES

Wągrowiec Powiat features many palaces and manorial complexes.

MANOR IN KOŁYBKI

In the village, there is a manor from 1882 constructed for Władysław Moszczeński. It belonged to the Skoroszewski family starting from 1905. The building's form is French. One-storey with a storeyed annexe. Covered with a mansard roof with a belvedere. The grange complex is located on the side; compositionally, it was connected with the palace with an oak lane. Currently, on the site of the old grange buildings, new buildings have been erected. The palace is surrounded with a beautiful, large and very well-groomed park from the first half of the 19th century.

BUDZIEJEWO

The manor in Budziejewo is not a historical building because it had been destroyed completely. Renovated in the nobility style, excellently blending with the neighbouring landscape. It is surrounded by a bewitching park with decorative shrubs, a stream and a water cascade. The manor's name is "Poraj Rose". Events on special occasion, as well as trainings and conferences are organised there.



ŁAKIŃSKI-PYRAMIDE

Das Grabmal des Rittmeisters der Truppen von Napoleon Franciszek Łakiński (1767-1845) in Łaziska ist pyramidenförmig und über 6 m groß. Das ist ein interessanter und architektonisch untypischer steinerner Bau. In der Nähe, auf einer Säule, befindet sich ein Pferd aus Metall. Nach einer Sage wurde dort ein Pferd des Rittmeisters begraben.

SCHLÖSSER

Der Landkreis Wągrowiec kann sich zahlreicher Schlösser und Gutshofkomplexe rühmen.

GUTSHOF IN KOŁYBKI

Im Dorf befindet sich ein Gutshof aus dem Jahr 1882, der für Władysław Moszczeński gebaut wurde. Seit dem Jahr 1905 ist die Familie Skoroszewski im Besitz von dem Gutshof. Das Gebäude hat die Form eines französischen Kostüms. Das ist ein Parterrebau mit einem einstöckigen Anbau, bedeckt mit einem Mansardendach mit Belvedere. Ein Vorwerkskomplex lag seitwärts und war mit dem Schloss mittels einer Eichenallee kunstvoll verbunden. Jetzt gibt es am Ort der ehemaligen Vorwerksbebauungen neue Gebäude. Das Schloss ist von einem schönen, großen und sehr gepflegten Park aus der ersten Hälfte des 19. Jh. umgeben.

BUDZIEJEWO

Der Gutshof in Budziejewo ist kein Denkmal, weil er völlig verwüstet war. Da er in dem adeligen Stil wiederhergestellt wurde, wird er vortrefflich mit der hiesigen Landschaft verschmolzen. Ein reizvoller Park mit Ziersträuchern, einem Bach und einem Wasserfall bildet die Umgebung. Der Gutshof heißt „Róża Poraja“ (Poraj-Rose). Dort werden Gelegenheitsveranstaltungen, Schulungen und Konferenzen organisiert.



PIRAMIDA ŁAKIŃSKIEGO

Grobowiec rotmistrza wojsk napoleońskich Franciszka Łakińskiego (1767-1845) w Łaziskach ma kształt piramidy i mierzy ponad 6 m. Budowla jest ciekawa i nietypowa architektonicznie, wykonana z kamienia. W pobliżu, na kolumnie, znajduje się metalowy koń. Legenda głosi, że pochowano tam konia rotmistrza.

PAŁACE

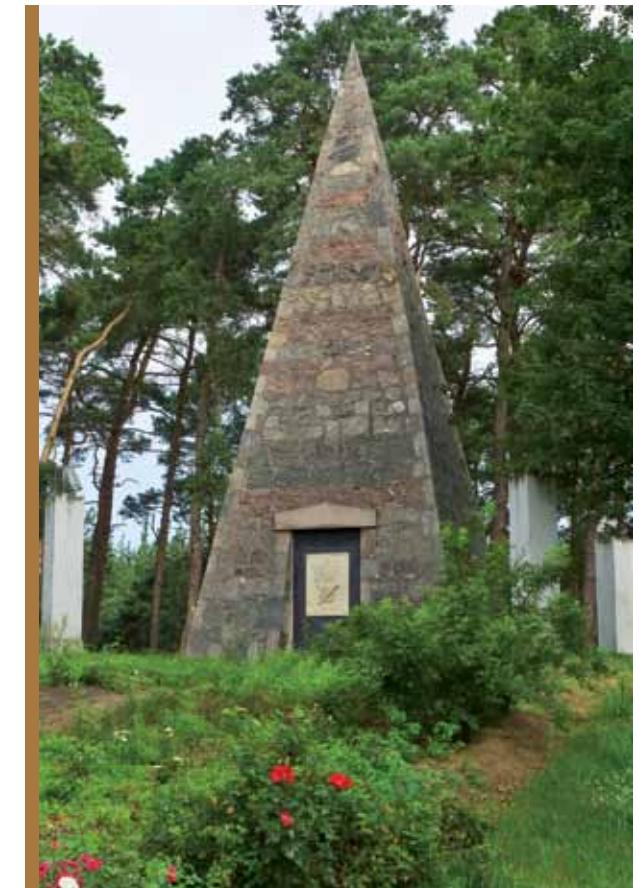
Powiat wągrowiecki może pochwalić się wieloma pałacami i zespołami dworskimi.

DWÓR W KOŁYBKACH

We wsi znajduje się dwór z 1882 roku zbudowany dla Władysława Moszczeńskiego. Od 1905 roku własność Skoroszewskich. Budynek ma formę kostiumu francuskiego. Parterowy z piętrową przybudówką przykryty jest dachem mansardowym z belwederem. Zespół folwarczny usytuowany z boku, połączony był kompozycyjnie z pałacem aleją dębową. Obecnie na miejscu dawnych zabudowań folwarcznych wzniezione zostały nowe budynki. Pałac otacza piękny, duży i bardzo zadbane park z I połowy XIX wieku.

BUDZIEJEWO

Dworek w Budziejewie nie jest zabytkiem, ponieważ był doszczętnie zniszczony. Odrestaurowany w szlacheckim stylu doskonale wpisuje się w okoliczny pejzaż. Otoczony jest urokliwym parkiem z ozdobnymi krzewami, strumieniem i kaskadą wodną. Dworek nosi nazwę „Róża Poraja“. Organizowane są tam imprezy okolicznościowe oraz szkolenia i konferencje.



- Pyramid sepulchre of captain of horse of Napoleon's troops Franciszek Łakiński
- View of the manor in Kołybki through the park
- Budziejewo, "Poraj Rose" manor

- Pyramidenförmiges Grabmal des Rittmeisters der Truppen von Napoleon Franciszek Łakiński
- Ausblick durch den Park auf den Gutshof in Kołybki
- Budziejewo, Gutshof „Róża Poraja“ (Poraj-Rose)



1. Wizerunek św. Katarzyny, na ołtarzu głównym
 2. Ozdobny portal wejściowy do kościoła
 3. Podziemie Złotej Kaplicy Hutten-Czapskich
1. Bild der Hl. Katharina im Hauptaltar
 2. Verziertes Kircheneingangsportal
 3. Kellergeschoss der Goldenen Kapelle der Familie Hutten-Czapski



-
1. Brama do XVII-wiecznego kościoła pw. św. Katarzyny i bł. Marii Karłowskiej w Smogulcu
 2. Gateway to the 17th-century Church of St Catherine and blessed Maria Karłowska in Smogulec
 3. Tor zu der Kirche der Hl. Katharina und der Seligen Maria Karłowska aus dem 17. Jh. in Smogulec



SKOKI

Palace complex with a palace from 1870 and a park from the second half of the 19th century. Currently, the facility is an open-air house of the Poznań University of Arts.



SKOKI

Ein Schlosskomplex mit einem Schloss aus dem Jahr 1870 und einem Park aus der zweiten Hälfte des 19. Jh. Heutzutage ist das Objekt ein Freilichthaus der Kunstudiversität zu Poznań.

PRZYSIEKA MANOR OF THE MOSCZEŃSKI FAMILY

In documents, it appears starting from the 14th century. From the 16th century, the village was the property of the Przysiecki family, in the 18th century – of the Świnorski and Guszczynski families. From 1818 to World War Two, it belonged to the Moszczeński family, who after a family reunion in 1912 established the Moszczeński Family Union. For this family (for Antoni Moszczeński), a late-classicism manor was constructed in the early 19th century. Melania Moszczeńska was its last owner in the 1930's. Currently, the manor is a private property, renovated and in a very good condition.

ŁAZISKA

Manor constructed in the third quarter of the 19th century for Emil Amous. In the immediate neighbourhood of the manor, there is a landscape park with a pond.

GRYLEWO MANOR

In Grylewo, there are: an interesting late-baroque manor constructed in the late 18th century – the manor of the Grabowski family, a landscape park with old oaks, and channel Lake Grylewskie in the shape of a turned letter "S".

PRZYSIEKA GUTSHOF DER FAMILIE MOSCZEŃSKI

In den Dokumenten erschien er seit dem 14. Jh. Seit dem 16. Jh. war das Dorf Eigentum der Familie Przysiecki, in dem 18. Jh. der Familien Świnorski und Guszczynski. Seit dem Jahr 1818 bis zum Zweiten Weltkrieg gehörte das Dorf zur Familie Moszczeński, die sich nach einem Familientreffen 1912 zu dem Moszczeński-Familienverband zusammengeschlossen hat. Eben für diese Familie (für Antoni Moszczeński) wurde am Anfang des 19. Jh. ein spätklassizistischer Gutshof erbaut. Die letzte Besitzerin des Gutshofs in den 30er Jahren des 20. Jh. war Melania Moszczeńska. Zurzeit ist der Gutshof ein Privateigentum, er wurde renoviert und ist in sehr gutem Zustand.

ŁAZISKA

Der Gutshof wurde in dem dritten Vierteljahrhundert des 19. Jh. für Emil Amous gebaut. In der unmittelbaren Nähe des Gutshofs erstreckt sich ein Landschaftspark mit einem Teich.

GUTSHOF IN GRYLEWO

In Grylewo befinden sich: ein spätbarocker Gutshof aus dem Ende des 18. Jh., der zur Familie Grabowski gehörte, ein Landschaftspark mit alten Eichen und der Rinnensee Grylewskie in Form des verdrehten Buchstaben „S“.



SKOKI

Zespół pałacowy z pałacem z 1870 r. oraz parkiem z II połowy XIX w. Obecnie obiekt pełni funkcję domu plenerowego Poznańskiego Uniwersytetu Artystycznego.

PRZYSIEKA DWÓR MOSCZEŃSKICH

W dokumentach występuje od XIV w. Od XVI w. wieś stanowiła własność rodzin Przysieckich, w XVIII w. Świnorskich i Guszczynskich. Od 1818 r. do II wojny światowej należała do rodziny Moszczeńskich, którzy pojeździały rodzinnym w 1912 r., założyli Związek Rodzinny Moszczeńskich. To właśnie dla tej rodziny (dla Antoniego Moszczeńskiego) wybudowano na początku XIX w. późnoklasycystyczny dworek. Ostatnią jego właścicielką w latach 30. XX w. była Melania Moszczeńska. Obecnie dwór stanowi własność prywatną, jest odremontowany i w bardzo dobrym stanie.

ŁAZISKA

Dwór zbudowany w trzeciej czwierci XIX wieku dla Emila Amousa. W bezpośrednim sąsiedztwie dworu znajduje się park krajobrazowy ze stawem.

GRYLEWO DWÓR

W Grylewie ciekawy jest dwór późobarokowy zbudowany w końcu XVIII wieku – rodziny Grabowskich, park krajobrazowy ze starymi dębami oraz rynnowe Jezioro Grylewskie w kształcie odwróconej litery „S“.



- 1. Palace complex from the second half of the 19th century in Skoki
- 2. Moszczeński manor in Przysieka
- 3. Manor in Łaziska constructed in the 19th century
- 4. Late-baroque manor in Grylewo

- 1. Schlosskomplex in Skok aus der 2. Hälfte des 19. Jh.
- 2. Gutshof der Familie Moszczeński in Przysieka
- 3. Gutshof in Łaziska, errichtet in dem 19. Jh.
- 4. Spätbarocker Gutshof in Grylewo

- 1. Zespół Pałacowy w Skokach z II połowy XIX w.
- 2. Dwór Moszczeńskich w Przysiece
- 3. Dwór w Łaziskach zbudowany w XIX w.
- 4. Późnobarokowy dwór w Grylewo



Pałac w Wiatrowie ■ Palace in Wiatrowo ■ Schloss in Wiatrowo



WIATROWO

In the village, there is a palace from the second half of the 18th century, converted in 1856 in the romantic Gothic style.

MANOR IN BRDOWO

The manor was established by Karol Libelt, who constructed a manor there. On its site, the present-day little palace was constructed in the second half of the 19th century. It was constructed in the style of 19th-century English villa residences.

PALACE IN REDGOSZCZ

It was constructed in the French Renaissance style in 1886. Redgoszcz village and palace were the property of Władysław Jant-Połczyński, chairman of the Hunting Association, participant of the Wielkopolska Uprising (he was the oldest participant of the uprising from the vicinity of Łekno).

CZESZEWO – PALACE OF KAROL LIBELT

The manor was constructed in the years 1859-1860 to a design by Wiktor Stabrowski for Karol Libelt. This is a building with a storeyed arcaded break on the facade axis, and a four-storey tower. It is characterised by high basement and a relatively high attic.

SREBRNA GÓRA – MANOR

In Srebrna Góra, there is a manorial complex from the late 17th century. The manor (palace) was constructed most probably shortly after 1792. The manor with two one-storey annexes of four-columnar porticos is located on a hill opposite the church. The complex buildings surround a large courtyard preceded by an architectural gateway. The whole is surrounded by a revetment with a balustrade. The manor is a nine-axial, one-storey structure with a portico of colossal order. A high hip roof is covered with roofing tiles. Two pairs of very protruding columns of simplified Ionic chapiters have relatively slender proportions. A vast vestibule leads to the main hall. The main hall and rooms located on the right and on the left are connected by rooms en suite. A landscape park with 5 ponds spreads behind the palace. The manorial complex building is currently occupied by the Social Assistance Centre for older people.

1. Palace from the second half of the 18th century in Wiatrowo
2. Manor in Brdowo, Gołańcz Commune
3. Palace in Redgoszcz constructed in the French Renaissance style
4. Palace of Karol Libelt in Czeszewo



WIATROWO

Im Dorf befindet sich ein Schloss aus der zweiten Hälfte des 18. Jh., umgebaut 1856 im Stil der romantischen Gotik.

GUTSHAUS IN BRDOWO

Das Vorwerk wurde von Karol Libelt gegründet, der dort ein Gutshaus gebaut hat. An dieser Stelle wurde in der zweiten Hälfte des 19. Jh. das heutige Schlösschen im Stil der englischen Residenzvillen aus dem 19. Jh. errichtet.

SCHLOSS IN REDGOSZCZ

Es wurde im Stil der französischen Renaissance 1886 errichtet. Das Dorf Redgoszcz und das Schloss waren das Eigentum von Władysław Jant-Połczyński, dem Vorsitzenden des Jagdvereins, Teilnehmer des Großpolnischen Aufstands (er war der älteste Aufstandsteilnehmer aus der Gegend von Łekno).

CZESZEWO – SCHLOSS VON KAROL LIBELT

Der Gutshof wurde in den Jahren 1859-1860 nach dem Entwurf von Wiktor Stabrowski für Karol Libelt aufgebaut. Das ist ein Bau mit einem stufigen Arkadenrisalit an der Vorderfrontachse und einem vierstöckigen Turm. Er zeichnet sich durch eine hohe Unterkellerung und eine verhältnismäßig hohes Dachgeschoss aus.

SREBRNA GÓRA – GUTSHOF

In Srebrna Góra befindet sich ein Gutshofkomplex aus dem Ende des 17. Jh. Der Gutshof (das Schloss) wurde höchstwahrscheinlich kurz nach dem Jahr 1792 gebaut. Der Gutshof mit zwei Erdgeschossuntergebäuden mit vierstögen Portikus liegt auf einer Anhöhe der Kirche gegenüber. Gebäude des Baukomplexes umgeben einen großen Hof, dem ein architektonisches Tor vorangeht. Alles wird von einer Stützwand mit einem Geländer umgeben. Der Gutshof stellt sich als ein neunachsiger Parterregebäude mit einer Säulenhalde in der Kolossalordnung dar. Ein hohes Walmdach ist mit Dachziegeln gedeckt. Zwei Paare von sehr stark vorgeschobenen Säulen mit vereinfachten ionischen Kapitellen haben verhältnismäßig schmale Proportionen. Zum Hauptsaal führt eine geräumige Vorhalle. Der Hauptsaal und Räume rechts und links davon sind mit einer Flucht verbunden. Hinter dem Schloss breitet sich ein Landschaftspark mit 5 Teichen aus. In dem Gebäude des Gutshofkomplexes hat zurzeit das Sozialhilfeheim für alte Menschen seinen Sitz.

1. Schloss aus der 2. Hälfte des 18. Jh. in Wiatrowo
2. Gutshof in Brdowo, Gemeinde Gołańcz
3. Schloss in Redgoszcz, aufgebaut im Stil der französischen Renaissance
4. Karol-Libelt-Schloss in Czeszewo



WIATROWO

We wsi znajduje się pałac z II połowy XVIII wieku, przebudowany w 1856 r. w stylu gotyku romantycznego.

DWOREK W BRDOWIE

Folwark utworzony został przez Karola Libelta, który pozbudował tam dworek. W jego miejscu powstał w II poł. XIX wieku obecny pałacyk. Jest on wybudowany w stylu dziewiętnastowiecznych willowych rezydencji angielskich.

PAŁAC W REDGOSZCZY

Zbudowany został w stylu renesansu francuskiego w 1886 roku. Wieś Redgoszcz i pałac były własnością Władysława Janta-Połczyńskiego, prezesa Towarzystwa Łowickiego, uczestnika powstania wielkopolskiego (był najstarszym uczestnikiem powstania z okolic Łekna).

CZESZEWO – PAŁAC KAROLA LIBELTA

Dwór zbudowany został w latach 1859-1860 wg projektu Wiktora Stabrowskiego dla Karola Libelta. Jest to budynek z piętrowym ryzalitem arkadowym na osi fasady i czterokondygnacyjną wieżą. Charakteryzuje go wysokie podpiwniczenie oraz stosunkowo wysokie poddasze.

SREBRNA GÓRA – DWÓR

W Srebrnej Górze znajduje się zespół dworski z końca XVII wieku. Dwór (pałac) zbudowano najprawdopodobniej krótko po 1792 r. Dwór wraz z dwiema parterowymi oficynami o czterokolumnowych portykach położony jest na wznięciu naprzeciwko kościoła. Budynki zespołu otaczają duży dziedziniec poprzedzony architektoniczną bramą. Całość okala mur oporowy z balustradą. Dwór prezentuje się jako dziewięciosiowa, parterowa budowla z portkiem kolosalnego porządku. Wysoki, czterospadowy dach kryty jest dachówką. Dwie pary bardzo wysuniętych kolumn o uproszczonych jońskich kapitelach mają stosunkowo smukłe proporcje. Do sali głównej prowadzi obszerny westybul. Sala główna i pomieszczenia znajdujące się na prawo i lewo od niej, powiązane są amfiladą. Za pałacem rozcina się park krajobrazowy z 5 stawami. W budynku zespołu dworskiego mieści się obecnie Dom Pomocy Społecznej dla osób starszych.





Zespół Pałacowy w Srebrnej Górze, obecnie mieści się w nim Dom Pomocy Społecznej

Palace complex in Srebrna Góra, presently occupied by the Social Assistance Centre
Schlosskomplex in Srebrna Góra, zurzeit hat dort das Sozialhilfeheim seinen Sitz



SALT MINE – WAPNO

Wapno is located 25 km away from Wągrowiec. A salt dome covered by a gypsum cap occurs under the village; there is a deep salt mine constructed in the years 1911–1917. In 1977, the mine was flooded with underground waters after a mining disaster. A dozen or so residential buildings, including blocks of flats, collapsed as well. In April 2007, after 30 years from the disaster, there was another ground collapse. The mine in Wapno was Poland's largest producer of rock salt, until the disaster. These events will be remembered by the village residents until the end of their lives.

ST ADALBERT'S STONE IN BUDZIEJEWKO

The legendary stone of St Adalbert, located 300 m south-east of the local church, is a boulder with 20.5 m in circumference, 7.5 m long, 4.7 m wide, 1.3 m high above the ground, and 2.7 m deep in the ground. A bewitching lane lined with a hedge leads to the stone. Reportedly, the boulder sinks into the ground in an unnoticeable way. The legend has it that there will be the end of the world when it sinks entirely and is forgotten.

Another legend tells the story of its origin. A huge stone was lying since time immortal on one of the hills of Budziejewko. During the reign of Boleslaus the Brave, St Adalbert came here on his way to convert pagan Prussia. He chose this distinguishing red granite stone for a pulpit to preach the gospel to the local people. The mission of St Adalbert had a tragic ending; the pagans martyred him. The news spread quickly, and reached Budziejewko as well. The residents hallowed the stone, from which the saint preached. Later, it was decided to commemorate the martyr in a special way, i.e. to move his stone pulpit to Gniezno and place it in front of the cathedral. A huge sledge was constructed and 50 horses (some say that 24 oxen) were yoked to the sledge, and when the ground froze and snow levelled potholes on the roads, the sledge started to move towards Gniezno. However, it did not travel far. When the entire team reached the valley behind Budziejewko, the ice crust of the usually marshy ground here broke suddenly under the heavy load and the huge boulder with the sledge collapsed deep into the ground. Nothing was helpful, neither increased efforts nor more horses or oxen, the stone did not move a bit. Finally, the

1. Salt mine in Wapno
2. Bird's eye view of Wapno
3. St Kinga's Chapel in the salt mine
4. St Adalbert's stone in Budziejewko



SALZBERGWERK – WAPNO

Wapno liegt 25 km von Wągrowiec entfernt. Unter dem Dorf kommt ein Salzstock, gedeckt mit Gipsabraum, vor. Das ist ein Tiefsteinsalzbergwerk, das in den Jahren 1911–1917 entstand. Das Salzbergwerk wurde 1977 nach einer Bergbaukatastrophe durch das unterirdische Wasser überschwemmt. Damals sind über zehn Wohngebäude, darin Wohnblocks eingestürzt. Im April 2007, nach 30 Jahren nach der Katastrophe, kam es zur weiteren Absackung des Bodens. Das Salzbergwerk in Wapno war der größte Hersteller von Steinsalz in Polen. Bis zu der Katastrophe. Diese Ereignisse werden die Dorfeinwohner für immer in Erinnerung behalten.

HL.-ADALBERT-STEIN IN BUDZIEJEWKO

Der legendäre Hl.-Adalbert-Stein, der 300 m südöstlich von der hiesigen Kirche entfernt ist, ist ein Felsblock mit einem Umfang von 20,5 m, er ist 7,5 m lang, 4,7 m breit, 1,3 m über dem Boden hoch und 2,7 m in der Erde tief. Zu dem Stein führt eine schöne Allee, die mit einer Hecke bepflanzt wurde. Angeblich versinkt der Felsblock unmerklich in den Boden. Eine Sage überliefert, dass wenn sich der ganze Felsblock verbirgt und er verschwindet, wird es zum Weltuntergang kommen.

Eine andere Sage ist seiner Herkunft gewidmet. Ein riesiger Stein lag seit undenklichen Zeiten auf einem Hügel in Budziejewko. Unter der Herrschaft des Herzogs Bolesław Chrobry (Bolesław I., der Tapfere) hielt hier auf dem Missionsweg in das heidnische Preußen der hl. Adalbert Einkehr. Er wählte diesen sich hervorhebenden Stein aus rotem Granit für seine Kanzel, von der er das Evangelium für das hiesige Volk verkündete. Bekanntmaßen nahm der Streifzug des Hl. Adalberts ein tragisches Ende, die Heiden trieben ihn in den Märtyrertod. Die Botschaft darüber wurde nach kurzer Zeit verbreitet, sie kam ebenfalls nach Budziejewko, seine Einwohner umgaben den Felsblock, von dem der Heilige sie unterrichtete, mit Fürsorge. Nach einer gewissen Zeit beschloss man, dem Märtyrer ein besonderes, ehrendes Andenken zu bewahren. Diese Unternehmung war möglich, als man seine steinerne Kanzel nach Gniezno, auf den Platz vor dem Dom verlagerte. Man fertigte dazu einen riesigen Schlitten, spannte fünfzig Pferde (manche sind der Meinung, dass es 24 Ochsen gab) ein und als der ganze Boden durch Einwirkung von Frost erstarrt ist und der Schnee Schlaglöcher auf den Wegen glättete, nahm die vorsichtige Beförderung des Gesteines nach Gniezno ihren Anfang. Man legte aber keine weite Wegstrecke zurück. Als das ganze Gespann sich in einem Tal bei Budziejewko befand, krachte plötzlich unter der großen Last

1. Salzbergwerk in Wapno
2. Wapno aus der Vogelperspektive
3. Hl.-Kinga-Kapelle in dem Salzbergwerk
4. Hl.-Adalbert-Stein in Budziejewko



KOPALNIA SOLI – WAPNO

Wapno położone jest 25 km od Wągrowca. Pod wsią zalega wysad solny przykryty czapką gipsową, głębina kopalnia soli kamiennej, zbudowana w latach 1911–1917. Kopalnia została w 1977 roku zalana przez wody podziemne po katastrofie górniczej. Wówczas zapadło się również kilkanaście budynków mieszkalnych, w tym bloki. W kwietniu 2007 r., po 30 latach od katastrofy, doszło do kolejnego zapadnięcia się ziemi. Kopalnia w Wapnie była największym w Polsce producentem soli kamiennej. Aż do momentu katastrofy. Te zdarzenia w pamięci mieszkańców wsi pozostaną do końca życia.

KAMIEŃ ŚW. WOJCIECH W BUDZIEJEWKU

Legendarny kamień św. Wojciecha, leżący w odległości 300 m na południowy wschód od miejscowości kościoła, to głaz o obwodzie 20,5 m, długości 7,5 m, szerokości 4,7 m, wysokości nad ziemią 1,3 m oraz głębokości w ziemi 2,7 m. Wiedzie do niego urocza alejka obsadzona żywopłotem. Podobno w niedostrzegalny sposób głaz zapada się w ziemię. Legenda głosi, że kiedy skryje się cały i pamięć o nim zginie, nastąpi koniec świata.

Inna legenda mówi o jego pochodzeniu. Ogromny kamień leżał od niepamiętnych czasów na jednym ze wzgórz Budziejewka. Za panowania Bolesława Chrobrego, w drodze z misją do pogańskich Prusów, zawitał w te strony św. Wojciech. Wybrał ten wyróżniający się w otoczeniu kamień z czerwonego granitu na kazalnicę, z której głosił ewangelię dla miejscowego ludu. Jak wiadomo, wyprawa św. Wojciecha zakończyła się tragicznie, poganie zadali mu męczeńską śmierć. Wieść o tym rozeszła się szybko, dotarła także do Budziejewka, jego mieszkańców otoczyły opieką głaz, z którego święty ich nauczał. Po pewnym czasie postanowiono uczcić w szczególny sposób pamięć męczennika, a można było to uczynić przenosząc jego kamienną ambonę do Gniezna przed Katedrą. Zbudowano więc ogromne sanie, zaprzężono w nie pięćdziesiąt koni (niektórzy twierdzą, że 24 woły) i gdy mróz ściął całą ziemię, a śniegi wyrównały wyboje na drogach, zaczęto ostrożnie przewozić skałę w kierunku Gniezna. Nie ujechano jednak daleko. Gdy cały zaprzęg znalazł się w dolinie za Budziejewkiem, pękła nagle pod ogromnym ciężarem skorupa lodowa podmokłych tu zwykle gruntów i wielki głaz razem z saniami zapadł

1. Kopalnia Soli w Wapnie
2. Wapno z lotu ptaka
3. Kaplica bł. Kingi w kopalni soli
4. Kamień św. Wojciecha w Budziejewku



people gave up. – Nothing can be done, it is evident that St Adalbert wants this pulpit to stay where he preached to the people – they said. The stone remained forever in the Budziejewko valley. On the hill, from which it was taken, St Adalbert's Church was erected. Soon, from under the boulder, from its north-eastern side, a spring gushed with miraculous water: whoever was blind, washed his eyes in the spring and prayed to St Adalbert, regained his eyesight immediately. But one day, a pagan willing to become convinced about the miraculous power of the water brought to the spring a blind horse and washed his eyes. At this moment, the water lost its miraculous power. On the stone surface, one can see sculpted lines and concavities. According to the people from the vicinity of Mieścisko, these are imprints of the bishop's pastoral staff, mitre and the gospel book. Besides, the digits 1, 2, 3, 4 are carved – nobody knows what they mean.

CISTERCIAN TRAIL

It is connected with the movement of the Cistercians in Wielkopolskie Voivodeship. During a trip along the trail, you are encouraged to familiarise yourselves with the historical sites left from Cistercian abbeys that were established in the Middle Ages, when the Cistercians were brought to Poland. These are, among others, beautiful old monasterial complexes and baroque churches with beautiful furnishings and valuable collections of works of art. In Wielkopolska Region, there are many towns, where Cistercian abbeys had existed, e.g. Owińska, Wągrowiec (old Cistercian church and monastery), Tarnowo Pałuckie (impressive 19th-century palace in the style referring to the 17th-century architecture of French castles), Łekno, Słupca, Łąd (Cistercian abbey), Pyzdry, Lubiń, Przemęt, Wieluń Zaobrzański, Kaczory, Obra, Gościkowo, Bledzew, Zemsko, Kamionna, and Orzeszkowo.

The Łekno-Wągrowiec stretch of the Wielkopolska Cistercian Trail Loop is 14 km long. It is 2.5% of the entire Wielkopolska loop, which is about 600 km long.

It starts near Łekno, which was the centre of Pałuki as a castellan's medieval town in the 12th century.

Łekno was mentioned for the first time in the year 1136. In the years 1370–1888, Łekno was a town. Due to poor development, Łekno lost its civic rights. The Market Square and compact buildings around it are relics of its municipal past.

1. Model of the Cistercian church in Łekno
(made by J. Borowiński, electronic editing by Z. Paulus)

eine Eisschicht der hier gewöhnlich sumpfigen Böden und der große Gestein ist zusammen mit dem Schlitten tief in der Erde versunken. Die Mühe sowie eine größere Zahl an Pferden und Ochsen waren vergeblich, der Stein verharrete regungslos. Endlich gaben die Menschen auf. – Man kann nichts dagegen tun, man sieht, dass so der Wille des hl. Adalberts ist, dass die Kanzel hier bleibt, wo von er predigte – es wurde so festgestellt. Und der Stein blieb in dem Tal in Budziejewko für immer. Auf einem Hügel, von dem der Stein weggenommen wurde, wurde die Hl.-Adalbert-Kirche aufgebaut. Bald danach ist von dem Felsen, von seiner nordöstlichen Seite eine Quelle gesprudelt. Dieses Wasser hatte Wunderkräfte: irgendwer, der blind war, seine Augen abwusch und zum hl. Adalbert betete, gewann die Sehkraft zurück. Eines Tages wollte sich ein Heide von der Wunderkraft des Wassers überzeugen. Er brachte ein blindes Pferd an die Quelle und spülte ihm seine Pupillen aus. Seit damals verlor das Wasser seine Wunderwirkung. An der Oberfläche des Gesteins sind gemeißelte Kratzer und Einsenkungen zu sehen. Die in der Nähe von Mieścisko lebenden Einwohner sind der Meinung, dass diese Spuren Abdrücke des Bischofsstabes, der Bischofsmütze und eines Evangeliers sind. Außerdem wurden dort folgende Ziffern: 1, 2, 3, 4 gehauen – was sie bedeuten, weiß schon niemand mehr.

ZISTERZIENSERWEG

Der Zisterzienserweg ist mit der Verlagerung der Zisterzienser in der Woiwodschaft Großpolen verbunden. Beim Ausflug den Weg entlang spornen wir Sie an, sich mit Denkmälern, und zwar Überresten der Zisterzienserabteien vertraut zu machen. Sie reichen bis ins Mittelalter zurück, als Zisterzienser nach Polen herbeigeschafft wurden. Das sind unter anderem herrliche ehemalige Klosterkomplexe und barocke Kirchen mit prächtiger Ausstattung und wertvollen Kunstsammlungen. In der Region Großpolen sind viele Orte zu finden, wo es Zisterzienserabteien gab, u.a.: Owińska, Wągrowiec (ehemalige Zisterzienserkirche und -kloster), Tarnowo Pałuckie (ein effektvolles Schloss aus dem 19. Jh. in dem an die Architektur der französischen Burgen anknüpfenden Stil in dem 17. Jh.), Łekno, Słupca, Łąd (Zisterzienserabtei), Pyzdry, Lubiń, Przemęt, Wieluń Zaobrzański, Kaczory, Obra, Gościkowo, Bledzew, Zemsko, Kamionna und Orzeszkowo.

Die zwischen Łekno und Wągrowiec verlaufende Strecke der Kehre des Zisterzienserweges in der Region Großpolen ist 14 km lang. Das macht 2,5% der ganzen großpolnischen Kehre, mit einer Gesamtlänge von ungefähr 600 km aus.

Sie beginnt in der Nähe von Łekno, das als eine Kastellansburg in dem 12. Jh. das Hauptzentrum der Region Pałuki war. Zum ersten Mal wurde Łekno im Jahr 1136 erwähnt. In den Jahren 1370–1888 war Łekno eine Stadt. Wegen einer schwachen Entwicklung verlor Łekno aber die Stadtrechte. Der Markt mit einer dichten Bebauung in seiner Umgebung erinnert an die städtische Vergangenheit des Ortes.

1. Modell der Zisterzienserkirche in Łekno
(Urheber J. Borowiński, elektronische Montage Z. Paulus)

sie tief in die Erde eingegraben. Keine Rücksicht auf die Leute, die den Stein aus dem Tal holen wollten, es gelang nicht. Der Stein blieb in der Erde liegen. Die Leute sagten, dass der Wille des hl. Adalberts sei, dass die Kanzel hier bleibt, wo er predigte – es wurde so festgestellt. Und der Stein blieb in dem Tal in Budziejewko für immer. Auf einem Hügel, von dem der Stein weggenommen wurde, wurde die Hl.-Adalbert-Kirche aufgebaut. Bald danach ist von dem Felsen, von seiner nordöstlichen Seite eine Quelle gesprudelt. Dieses Wasser hatte Wunderkräfte: irgendwer, der blind war, seine Augen abwusch und zum hl. Adalbert betete, gewann die Sehkraft zurück. Eines Tages wollte sich ein Heide von der Wunderkraft des Wassers überzeugen. Er brachte ein blindes Pferd an die Quelle und spülte ihm seine Pupillen aus. Seit damals verlor das Wasser seine Wunderwirkung. An der Oberfläche des Gesteins sind gemeißelte Kratzer und Einsenkungen zu sehen. Die in der Nähe von Mieścisko lebenden Einwohner sind der Meinung, dass diese Spuren Abdrücke des Bischofsstabes, der Bischofsmütze und eines Evangeliers sind. Außerdem wurden dort folgende Ziffern: 1, 2, 3, 4 gehauen – was sie bedeuten, weiß schon niemand mehr.



**LEKNENSKO-WĄGROWIECKI ODCINEK
WIĘLKOPOLSKO-LUBUSKIEJ PĘTLI SZLAKU CYSTERSKIEGO**



SZLAK CYSTERSKI

Związany jest z przemieszczaniem się cystersów w województwie wielkopolskim. Podczas wycieczek szlakiem zapraszamy do zapoznania się z zabytkami pozostałymi po opactwach cysterskich, które powstały w okresie sprowadzenia cystersów do Polski w średniowieczu. Są to między innymi zespoły poklasztorne oraz kościoły barokowe z pięknym wyposażeniem i cennymi kolekcjami dzieł sztuki. Na terenie Wielkopolski jest wiele miejscowości, gdzie istniały opactwa cysterskie, m.in. Owińska, Wągrowiec (kościół i klasztor pocysterski), Tarnowo Pałuckie (efektowny XIX-wieczny pałac w stylu nawiązującym do XVII-wiecznej architektury zamków francuskich), Łekno, Słupca, Łąd (opactwo cysterskie), Pyzdry, Lubiń, Przemęt, Wieluń Zaobrzański, Kaczory, Obra, Gościkowo, Bledzew, Zemsko, Kamionna i Orzeszkowo. Łeknisko-wągrowiecki odcinek Wielkopolskiej Pętli Szlaku Cysterskiego ma 14 km długości. Stanowi to 2,5% całej pętli wielkopolskiej, która ma długość około 600 km. Zaczyna się on w pobliżu Łekna, które jako gród kasztelański było w XII wieku centralnym ośrodkiem Pałuk. Po raz pierwszy wzmiankowano o Łeknie w 1136 roku. W latach 1370–1888 Łekno było miastem. Z powodu słabego rozwoju praw miejskie jednak utraciło. Pamiątką po miejskiej przeszłości jest rynek i zwarta zabudowa wokół niego.

1. Makieta kościoła cysterskiego w Łeknie
(wykonanie J. Borowiński, montaż elektroniczny Z. Paulus)



1. W podziemiach kościoła pochowany został Karol Libelt
 2. Marmurowe epitafium Karola Libelta
 3. Wczesnobarokowy ołtarz główny z I połowy XVII w. z obrazem przedstawiającym adorację Świętej Trójcy przez króla Władysława IV
1. Karol Libelt was buried in the church vaults
 2. Marble epitaph of Karol Libelt
 3. Early-baroque high altar from the first half of the 17th century with a painting depicting the adoration of the Holy Trinity by King Ladislaus IV
1. In dem Kirchenkellergeschoss wurde Karol Libelt beigesetzt
 2. Karol-Libelt-Marmorepitaph
 3. Frühbarocker Hauptaltar aus der 1. Hälfte des 17. Jh. mit einem Gemälde, das die Anbetung der Heiligen Dreifaltigkeit von dem König Wladyslaw IV. darstellt



1. Kościół pw. św. Andrzeja w Czeszewie, z ok. 1500 r.
1. Church of St Andrew from ca. 1500 in Czeszewo
1. Hl.-Andreas-Kirche in Czeszewo, gebaut ca. 1500.



1. Barokowy ołtarz główny z I połowy XVIII w.
2. Obraz z ołtarza bocznego

1. Baroque high altar from the first half of the 18th century
2. Side altar painting

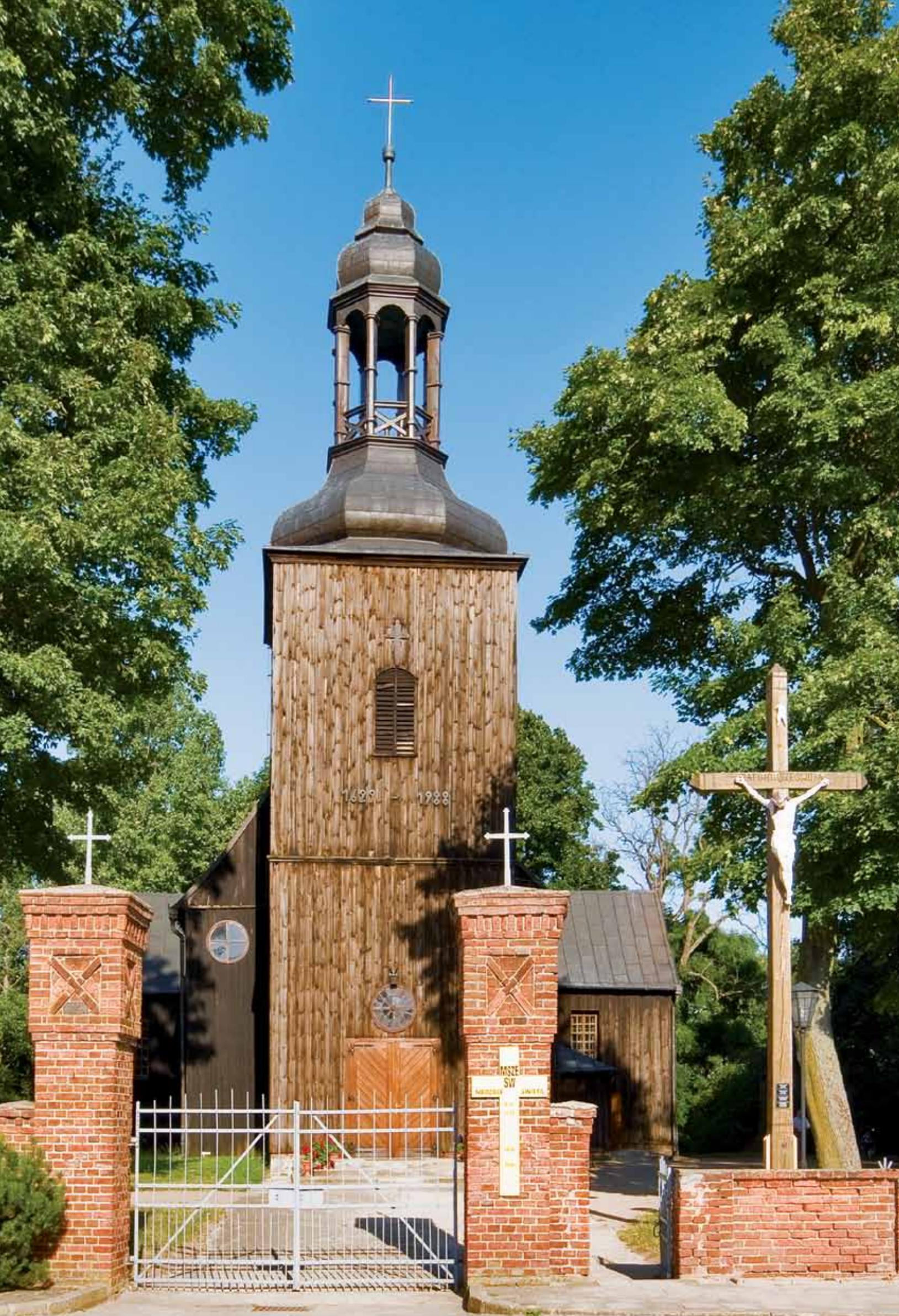
1. Barocker Hauptaltar aus der 1. Hälfte des 18. Jh.
2. Gemälde in einem Nebenaltar

-
1. Kościół parafialny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Leknie
 2. Na lewej ścianie prezbiterium piaskowcowy nagrobek z końca XVI w. fundatora kościoła, kasztelana nakielskiego Nikodema Łekińskiego

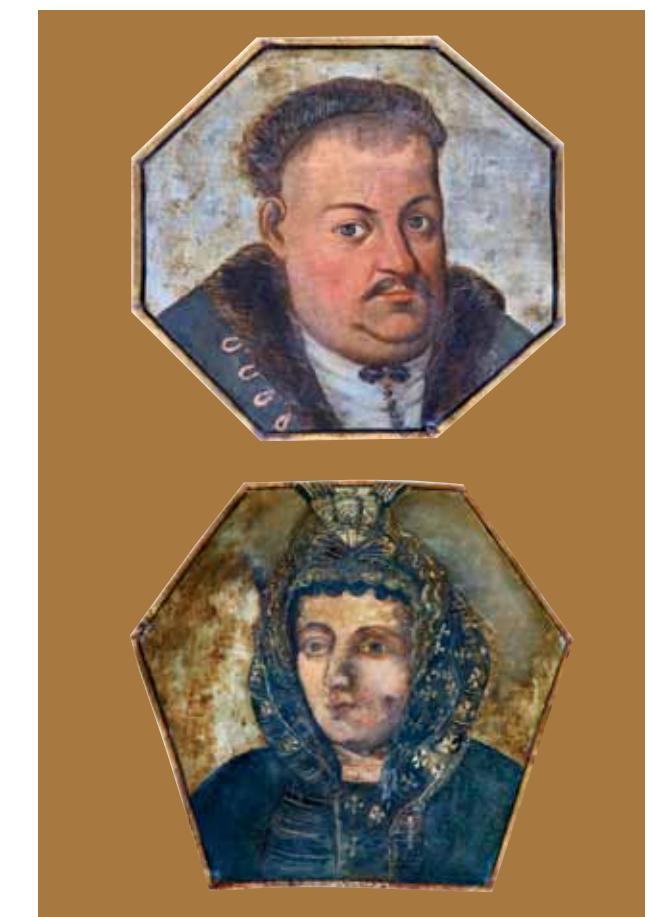
1. Parish Church of Saint Apostles Peter and Paul in Lekno
2. On the chancel's left wall, sandstone tombstone of the church founder Nakło castellan Nikodem Łekiński from the late 16th century

1. Pfarrkirche der hl. Petrus und Paulus in Lekno
2. An der linken Wand des Altarraumes befindet sich ein Sandsteingrabmal aus dem Ende des 16. Jh. von dem Stifter der Kirche, dem Schlossvogt aus Nakło Nikodem Łekiński

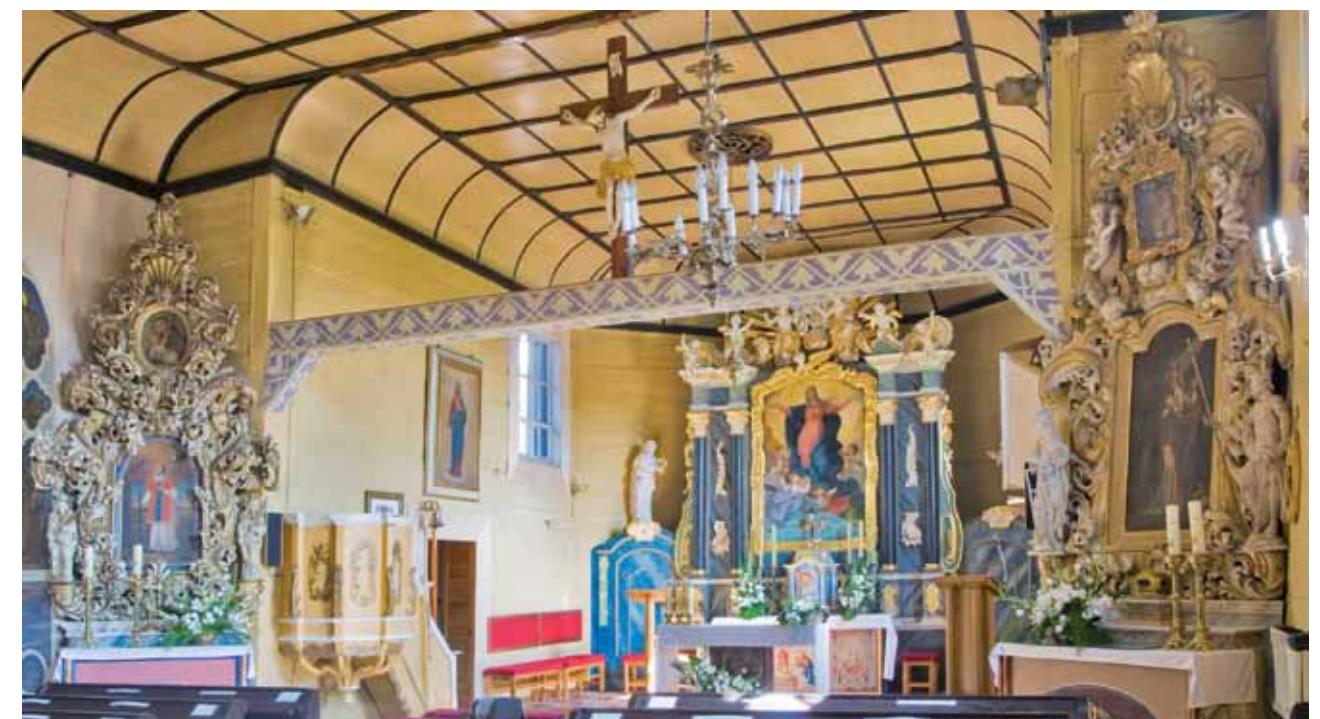




1. Wnętrze kościoła, widok na ołtarz główny
 2. Portrety trumienne na blasze
1. Inside the church, view of the high altar
 2. Coffin portraits on sheet
1. Kircheninnenraum, Blick auf den Hauptaltar
 2. Auf dem Blech gemalte Grabporträts



1. Kościół pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Popowie Kościelnym
1. Church of the Annunciation in Popowo Kościelne
1. Kirche Mariä Verkündigung in Popowo Kościelne



- 1.2. Wewnątrz kościoła rokokowy ołtarz główny z około 1778 roku; 2 ołtarze późnobarokowe z okresu budowy i kamienna chrzcielnica barokowa z II połowy XVII w.
1.2. Inside the church, a rococo high altar from ca. 1778; 2 late-baroque altars from the construction period, and a stone baroque baptismal font from the second half of the 17th century
1.2. Im Kircheninnenraum gibt es den Rokokohauptaltar aus der Zeit um 1778, 2 spätbarocke Altäre aus der Bauperiode und ein steinernes Taufbecken aus der 2. Hälfte des 17. Jh



1. Kościół w Potulicach – kryty gontem, z wieżą o barokowym hełmie. Od północy przylega do kościoła murowana kaplica grobowca rodziny Biegańskich, z około 1856 roku
1. Church in Potulice - shingle covered, with a baroque cupola steeple. To the north, a brick chapel of the Biegański family vault from ca. 1856 adjoins the church
1. Kirche in Potulice mit Dachschindeln und einem barocken Helm. Vom Norden stößt eine gemauerte Gruftkapelle der Familie Biegański aus der Zeit um 1856 an die Kirche an

Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek
gmina Wapno miasto i gmina Golany gmina Niejsko gmina Wapno miasto i gmina Golany gmina Niejsko
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec
Powiat Wągrowiecki miasto Wa gmina Wapno miasto i gmina gmina Wągrowiec miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina
Powiat Wągrowiecki miasto Wa gmina Wapno miasto i gmina gmina Wągrowiec miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina
Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek miasto Wągrowiec gmina Damasławek
gmina Wapno miasto i gmina Golany gmina Niejsko gmina Wapno miasto i gmina Golany gmina Niejsko
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec



ROZDZIAŁ IV

Turystka, sport, rekreacja



TOURISM, SPORT AND RECREATION
TOURISTIK, SPORT UND ERHOLUNG



Numerous lakes in Wągrowiec Powiat create dream conditions for leisure and such water sports as sailing, kayaking, jet skiing, motorboating, and windsurfing. One can find excellent conditions for windsurfing on Lake Kaliszkańskie. The lakes abound, which makes anglers happy, in European eels, roaches, pikes, breams and tenches. Most channel lakes of the powiat are located amidst forests in a beautiful vicinity, owing to which hiking paths and well sign-posted bicycle trails are eagerly visited by the powiat residents and tourists.

The powiat features numerous sports complexes for various disciplines, i.e. athletics, football and handball. Local governments aim at increasing physical activity of the residents. To this end, the modern sports-recreational facility aquapark was constructed in Wągrowiec in 2010. The Aquapark Wągrowiec Familijna wySPA (Family Island) is one of the state-of-the-art facilities of this type in Wielkopolska, distinguished by a very abundant recreational program. The Wągrowiec water kingdom is a water-recreational complex for families eager to spend their free time pleasantly, making use of water attractions. At clients' disposal the aquapark has: recreational swimming pool, sports swimming pool, 80-m-long slide, swift river, bubble land, Jacuzzi, saunas and SPA, salt cave with a salt graduation tower, body-building gym, fitness club, beauty parlour, massage salon, hairdressing salon, cafe, and mini conference centre. In the recreational swimming pool, our trip starts with a shallow pool with an elephant slide, with a gushing fountain in the shape of a sea urchin, and a turtle and a crab in the background of the wall with mosaics imitating a sea bottom wait for fun with children of all ages. Further, a swimming pool in an irregular shape in the paradise island style with a humming river and attractions that will satisfy even the most selective bathing enthusiasts: nape massage, cascade, water curtain, water chairs, and a bubble land leading to a water bar. A sauna complex in a bend of the recreational swimming pool is also a real attraction.

Besides recreation, an important element is a 25-meter sports swimming pool with a permanent stand and a movable stand for audiences used during competitions. The swimming pool has approval of the Polish Swimming Federation. The swimming pool is equipped with a movable shallowing for learning to swim, for fitness and aqua

1. The beach in Kamienica attracts hundreds of the powiat residents and tourists
2. Educational Path in the Forest Education Centre in Wągrowiec
3. Ornithology enthusiasts visiting Wągrowiec Powiat will surely be satisfied
4. Sailing port on Lake Durowskie

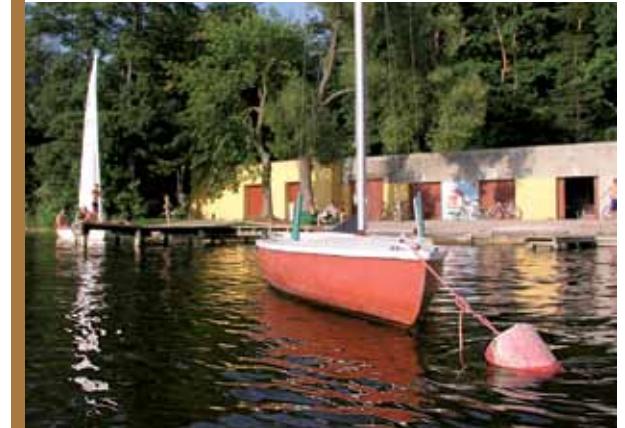
Sehr viele in dem Landkreis Wągrowiec gelegene Seen schaffen erträumte Bedingungen für Erholung und Wassersportarten: Segelsport, Kanusport, Wassermotorrad- und Motorbootfahrten sowie Windsurfing. Vortreffliche Bedingungen für das Treiben der letzten Sportart finden wir an dem See Kaliszkańskie. Die Seen sind, zu Freude der Angler, an Aalen, Plötzen, Hechten, Brassen und Schleien reich. Die meisten Rinnenseen in dem Kreis sind mitten im Wald in einer schönen Gegend gelegen. Das bewirkt, dass Wanderrouten und gut markierte Radwege sowohl von Einwohnern als auch von Touristen sehr gern besucht werden. In dem Kreis gibt es zahlreiche Sportkomplexe, wo verschiedene Sportarten, d.h. Leichtathletik, Fußball und Handball getrieben werden können. Das Streben der Selbstverwaltungsbehörden ist darauf gerichtet, die körperliche Betätigung der Einwohner zu steigern. Zu diesem Zweck wurde in Wągrowiec im Jahr 2010 ein modernes Sport- und Erholungsobjekt Aquapark gebaut. Der Aquapark Wągrowiec Familijna wySPA (Familieninsel) ist eines der modernsten derartigen Objekte in der Region Großpolen, das sich durch ein sehr umfangreiches Erholungsprogramm auszeichnet. Das Wasserreich in Wągrowiec ist ein Wasser- und Erholungskomplex, so durchdacht, dass die ganze Familie dort die Zeit angenehm verbringen und Wasserattraktionen in Anspruch nehmen kann. Den Kunden stehen: ein Erholungsschwimmbad, ein Sportschwimmbad, eine 80 m lange Rutsche, ein reißender Fluss, ein Wasserblasenland, Jacuzzi, Saunen und Gesundheits- und Wellnesseinrichtungen SPA, eine Salzgrotte mit einem Gradierwerk, ein Fitnessstudio, ein Fitness-Club, ein Schönheitszentrum, ein Massagesalon, ein Friseursalon, ein Café sowie ein kleines Konferenzzentrum zur Verfügung. In dem Erholungsschwimmbad beginnen wir unsere Reise mit einem seichten Schwimmbad mit einer Elefantenrutsche, in dem ein dem Seeigel ähnlicher Springbrunnen hervorsprudelt. Eine Schildkröte und eine Krabbe vor dem Hintergrund einer Wand mit Mosaiken, welche den Meerestiden imitieren, warten auf ein Spiel mit Kindern in jedem Alter. Weiter gibt es ein unregelmäßiges Schwimmbad im Klima einer Paradiesinsel mit einem rauschenden Fluss und Attraktionen, mit denen sich ein währlicher Liebhaber der Bäder zufrieden gibt. Dazu gehören: Nackenmassagen, ein Wasserfall, ein Wasservorhang, Wasserliegen, Hayn-Kabinen mit Düsen unter und über dem Wasser sowie ein Wasserblasenland, das zum Aquapark

1. Der Strand in Kamienica zieht sehr viele Kreiswohner und Touristen an
2. Lehrpfad in dem Zentrum für Waldbildung in Wągrowiec
3. Liebhaber der Ornithologie werden beim Besuch des Landkreises Wągrowiec sicherlich nicht getäuscht
4. Anlegeplatz am See Durowskie

Występująca w powiecie wągrowieckim bardzo duża liczba jezior stwarza wymarzone warunki do wypoczynku i uprawiania sportów wodnych, takich jak: żeglarstwo, kajakarstwo, pływanie skuterami i motorówkami, a także windsurfing. Idealne warunki do uprawiania tego ostatniego sportu znajdziemy na Jeziorze Kaliszkańskim. Jeziora obfitują, ku uciecie wędkarzy, w węgorze, płocie, szczupaki, leszcze i liny. Większość jezior rynnowych powiatu położona jest wśród lasów w pięknej okolicy, co sprawia, że ścieżki piesze i dobrze oznakowane szlaki rowerowe są bardzo chętnie odwiedzane zarówno przez mieszkańców powiatu, jak również przez turystów.

Na terenie powiatu znajdują się liczne kompleksy sportowe do uprawiania różnych dyscyplin, tj. lekkoatletyki, piłki nożnej, piłki ręcznej. Samorządy dążą do zwiększenia aktywności fizycznej swoich mieszkańców. W tym celu w Wągrowcu w 2010 roku powstał nowoczesny, sportowo-rekreacyjny, aquapark. Aquapark Wągrowiec Familijna wySPA jest jednym z najnowocześniejszych tego typu obiektów w Wielkopolsce, wyróżniający się bardzo bogatym programem rekreacyjnym. Wągrowieckie wodne królestwo jest kompleksem wodno-rekreacyjnym, pomyślany tak, by cała rodzina mogła w nim przyjemnie spędzić czas, korzystając z atrakcji wodnych. Do dyspozycji klientów aquaparku są: basen rekreacyjny, basen sportowy, 80-metrowa zjeżdżalnia, rwała rzeka, kraina bąbelkowa, jacuzzi, sauny i SPA, grota solna z tężnią, siłownia, fitness club, centrum urody, salon masażu, fryzjer, kawiarnia oraz minicentrum konferencyjne. Na basenie rekreacyjnym swoją podróż zaczynamy od płytkiego basenu ze słoniową zjeżdżalnią, w którym tryska fontanna w kształcie jeżowca, a żółw i krabik na tle ściany z mozaikami imitującymi dno morskie, czekają na zabawę z dziećmi. Dalej basen o nieregularnym kształcie w klimacie rajskiej wyspy z szumiącą rzeką i atrakcjami, które zadowolą najbardziej wybrednego amatora kąpieli: masaż karku, kaskada, kurtyna wodna, leżanki wodne, kabiny Hayna z dyszami pod i nad wodą, a także bąbelkowa kraina prowadząca do wodnego barku. Prawdziwą atrakcję stanowi także saunarium, schowane w zakolu basenu rekreacyjnego.

1. Plaża w Kamienicy przyciąga setki mieszkańców powiatu i turystów
2. Ścieżka edukacyjna w Centrum Edukacji Leśnej w Wągrowcu
3. Miłośnicy ornitologii odwiedzając powiat wągrowiecki z pewnością nie będą zawiedzeni
4. Przystań żeglarska nad Jeziorem Durowskim





Jezioro Durowskie jest jedną z głównych atrakcji turystycznych Wągrowca

Lake Durowskie is one of the main tourist attractions in Wągrowiec
See Durowskie ist eine der wichtigsten touristischen Attraktionen in Wągrowiec



yoga exercises. There is also a set of bicycles for hydrocycling. The Wągrowiec aquapark invites also to its salt cave. The cave's salt graduation tower facilitates improvement of the microclimate. Salt graduation towers are located in 9 health resorts in Europe. In Poland, there are 3 salt graduation towers in the health resorts of Ciechocinek, Konstancin-Jeziorna, and Inowrocław, and currently also in Wągrowiec. The graduation towers of Ciechocinek are the model for our salt graduation tower.



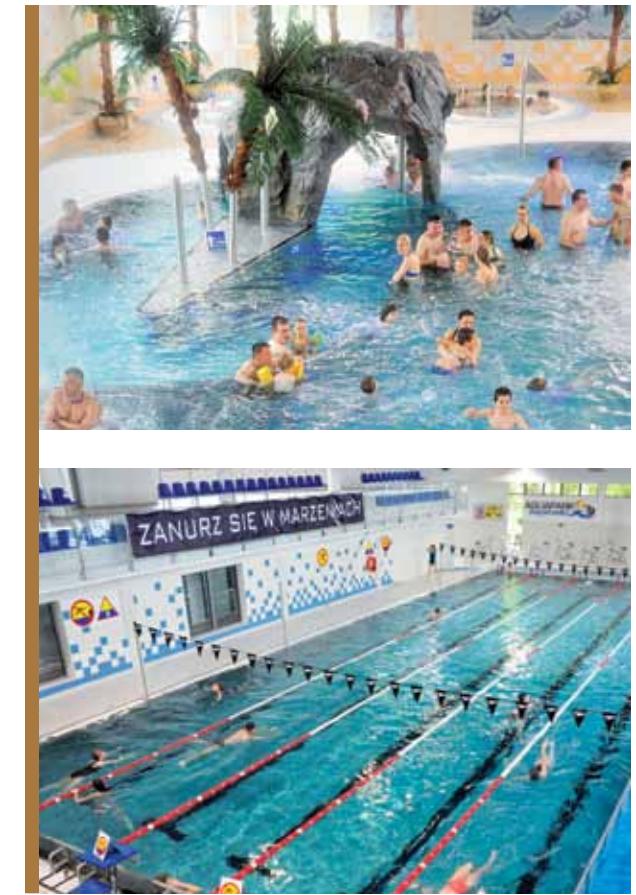
führt. Eine große Attraktion bildet außerdem ein Sauna-rium, das in der Windung des Erholungsschwimmbades versteckt ist. Parallel zur Erholung bildet ein 25 Meter langes Sport-schwimmbad mit dem festen und einem beweglichen Zuschauerraum, der bei Wettkämpfen genutzt wird, ein wichtiges Element. Das Schwimmbad besitzt eine Ge-nehmigung des Polnischen Schwimmvereins. Es ist mit einer beweglichen Einrichtung, wodurch eine gerin-ge Tiefe zum Schwimmunterricht, zu Fitnesstrainings oder Aquajoga Übungen erreicht wird, ausgestattet. Es gibt auch einen Satz von Hydrocycling-Fahrrädern. Der Aquapark in Wągrowiec lädt ebenfalls in die Salzgrotte ein. Ein in der Salzhöhle errichtetes Gradierwerk lässt das Mikroklima verbessern. Salzsolengradierwerke gibt es in 9 Kurorten in Europa. In Polen wurden 3 Gradierwerke in den Kurorten - Ciechocinek, Konstancin-Jeziorna und Inowrocław gebaut, jetzt befindet sich ein Gradierwerk auch in Wągrowiec. Unser Gradierwerk nimmt sich die Gradierwerke im Kurort Ciechocinek zum Vorbild.

Aquapark Wągrowiec Familijna wySPA is one of the most impressive objects of this type in this region of Poland - the place where families can have a lot of fun!

Der Aquapark Wągrowiec Familijna wySPA gehört zu den schönsten Objekten dieser Art in dieser Region – dort kann die ganze Familie ihre Freizeit angenehm verbringen!



Obok rekreacji ważny element stanowi 25-metrowy ba-sen sportowy z widownią stałą oraz ruchomą do wyko-rzystania podczas zawodów. Basen posiada homologację PZP. Wyposażony jest w ruchome wyplycenie służące do nauki pływania, do ćwiczeń fitness lub aqua jogi. Jest tak-że zestaw rowerów do hydrocyclingu. Wągrowiecki aqu-apark zaprasza również do groty solnej. Wybudowanie w jaskini solnej tężni pozwala na udoskonalenie mikro-klimatu. Tężnie solankowe znajdują się w 9 uzdrowiskach w Europie. W Polsce wybudowano 3 tężnie w uzdrowi-skach: Ciechocinek, Konstancin-Jeziorna i w Inowrocla-wiu, a obecnie także w Wągrowcu. Wzorcem dla naszej tężni są tężnie uzdrowiska w Ciechocinku.





1.2. Wągrowiec i powiat wągrowiecki sprzyjają turystyce rowerowej

3. Jezioro Durowskie

1.2. Wągrowiec and Wągrowiec Poviat are conducive to bicycle tourism

3. Lake Durowskie

1.2. Wągrowiec und der Landkreis Wągrowiec begünstigen die Radtouristik

3. See Durowskie





Malowniczy widok na hotel „Pietrak” od strony Jeziora Durowskiego

Picturesque view of the "Pietrak" Hotel from the side of Lake Durowskie
Malerischer Blick auf das Hotel „Pietrak“ von dem See Durowskie



1. Widok z tarasu hotelu „Pietrak” na Jezioro Durowskie
 2. Sala Kryształowa
 3. Basen jest jedną z wielu atrakcji hotelu
1. View of Lake Durowskie from the terrace of the "Pietrak" Hotel
 2. Crystal Hall
 3. Swimming pool – one of the hotel's attractions
1. Blick von der Terrasse des Hotels „Pietrak“ auf den See Durowskie
 2. Kristallsaal
 3. Das Schwimmbad ist eine von zahlreichen Attraktionen des Hotels



1. Hotel „Pietrak” w Wągrowcu
2. „Pietrak” Hotel in Wągrowiec
3. Hotel „Pietrak” in Wągrowiec



1. Jezioro Kaliszańskie, na którym co roku organizowane są zawody windsurfingowe „Kamienica Cup”

2. Ośrodek Rehabilitacyjno – Wypoczynkowy „Wielspin”

3. Jezioro Durowskie

1. Lake Kaliszańskie, where the windsurfing competition „Kamienica Cup” is organised each year

2. Physical Rehabilitation and Leisure Centre „Wielspin”

3. Lake Durowskie

1. See Kaliszańskie, wo alljährlich Windsurfingwettkämpfe „Kamienica Cup” organisiert werden

2. Rehabilitations- und Erholungszentrum „Wielspin”

3. See Durowskie



1. Jezioro Durowskie to raj dla miłośników żeglarstwa

1. Lake Durowskie is a paradise for sailing enthusiasts

1. Der See Durowskie ist ein Paradies für Liebhaber des Segelsports





1. 2. Plaża w Kobylec położona na terenie gminy Wągrowiec,
po modernizacji

3. W powiecie wągrowieckim żyje wiele gatunków ptaków

1. 2. Beach in Kobylec, Wągrowiec Commune, modernised
recently

3. Wągrowiec Poviat has many bird species

1. 2. Der Strand in Kobylec, Gemeinde Wągrowiec,
wurde vor kurzem modernisiert

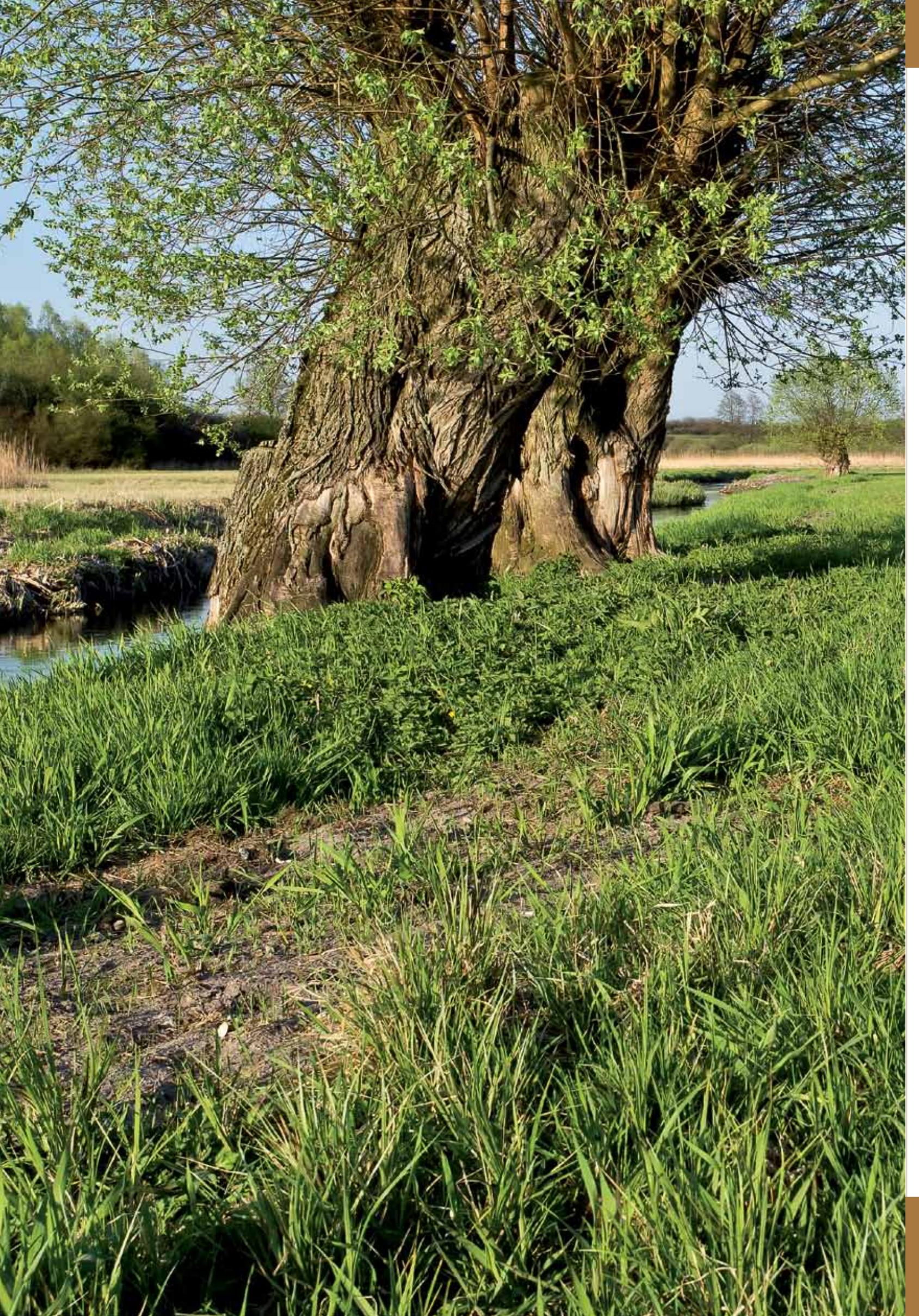
3. In dem Landkreis Wągrowiec leben viele Vogelarten



1. Fontanna pływająca na Jeziorze Durowskim

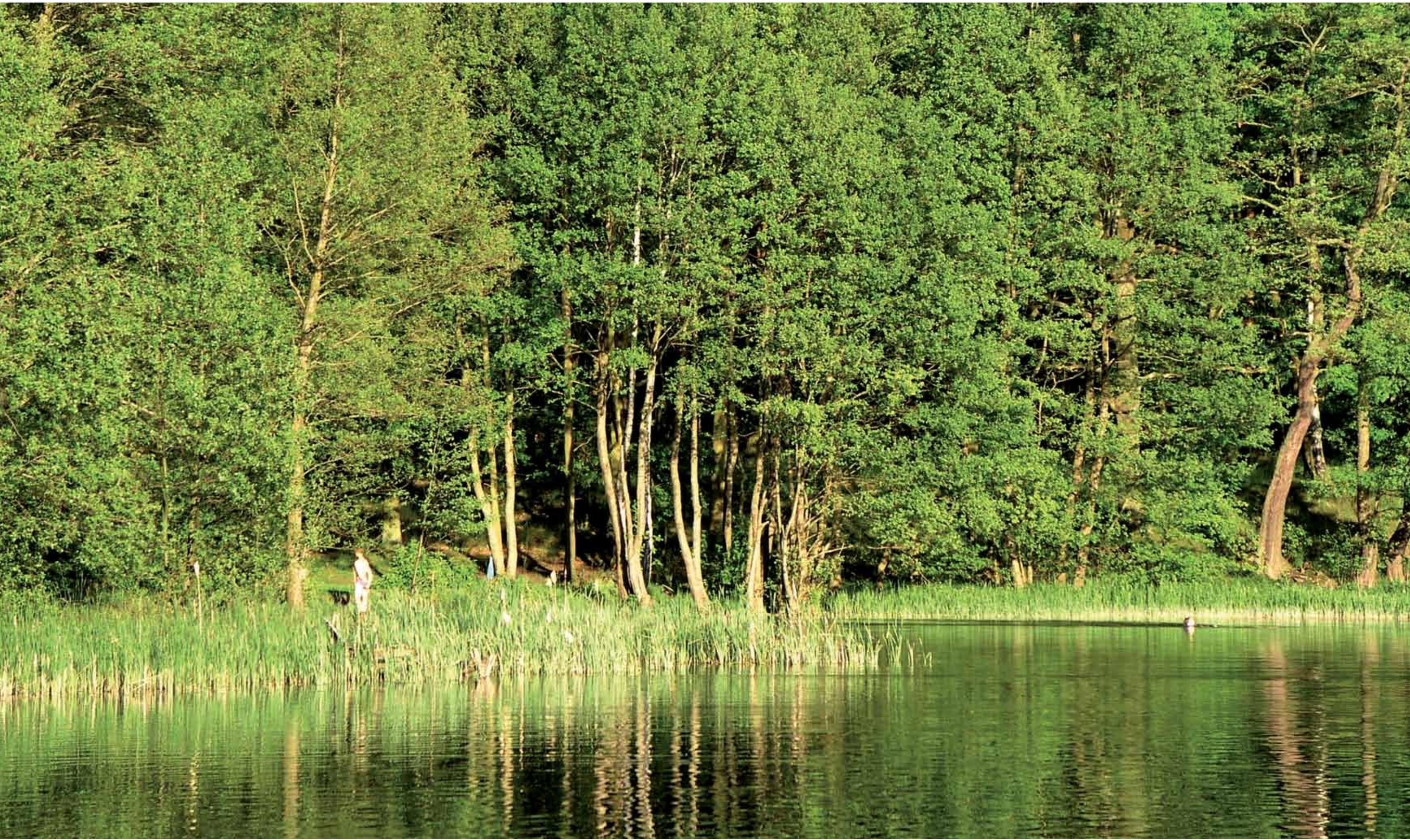
1. Fountain flowing on Lake Durowskie

1. Schwimmspringbrunnen auf dem See Durowskie



1. Ścieżka edukacyjna „Bracholińska Ostoja” w Bracholinie
1. Educational Path "Bracholin Mainstay" in Bracholin
1. Lehrpfad „Refugialgebiet von Bracholin“ in Bracholin



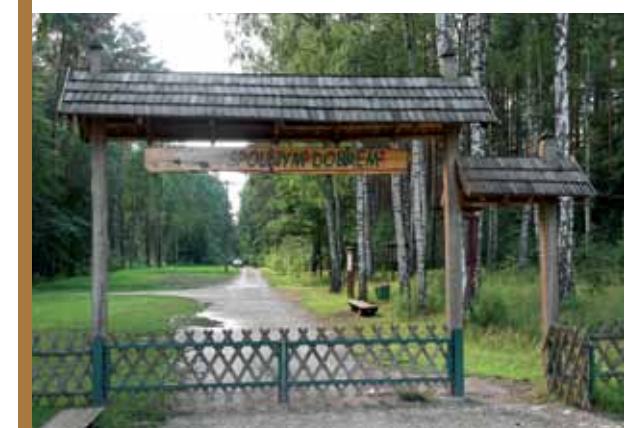


Urokliwe zakątki w powiecie wągrowieckim

Bewitching parts in Wągrowiec Poviat
Reizvolle Gegenden in dem Landkreis Wągrowiec



- 1.2.3. Centrum Edukacji Leśnej w Wągrowcu
1.2.3. Forest Education Centre in Wągrowiec
1.2.3. Zentrum für Waldbildung in Wągrowiec



1. Dąb Korfanty w rezerwacie „Dębina” stanowi pomnik przyrody
1. Korfanty Oak in the reserve "Dębina" is a natural phenomenon
1. Die Korfanty-Eiche in dem Schutzgebiet „Dębina“ (Eichenwald) ist ein Naturdenkmal



Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy „Wielspin” w zimowej szacie

Physical Rehabilitation and Leisure Centre "Wielspin" in winter attire
Rehabilitations- und Erholungszentrum „Wielspin“ in der Winterlandschaft



Zimowy pejzaż powiatu wągrowieckiego

Winter landscape of Wągrowiec Poviat
Winterlandschaft in dem Landkreis Wągrowiec

Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek Powiat Wągrowiecki miasto Wągrowiec gmina Damasławek
gmina Wapno miasto i gmina Goliany gmina Niejsisko gmina Wapno miasto i gmina Goliany gmina Niejsisko
gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec gmina Wągrowiec miasto i gmina Skoki miasto Wągrowiec

Powiat Wągrowiecki miasto Wa-
gromiec gmina Wapno miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina

Powiat Wągrowiecki miasto Wa-
gromiec gmina Wapno miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina

Powiat Wągrowiecki miasto Wa-
gromiec gmina Wapno miasto i gmina
gmina Wągrowiec miasto i gmina



ROZDZIAŁ V

Kultura i edukacja



CULTURE AND EDUCATION
KULTUR UND BILDUNG





Wągrowiec Land is the heartland of culture. Many events important to the cultural life of Wielkopolska Region and the entire country are held here. Amateur theatres, choirs, youth brass bands, numerous music bands, and folk artists are active in the poviat's capital and communes. The abundant cultural life in the poviat is to a significant extent the result of the efforts of the Regional Museum, the Municipal Culture Centre, and the Music School in Wągrowiec, municipal and communal culture centres, and libraries.

Wągrowiec is the strongest town of the poviat as regards culture. Amateur theatres, choirs, a youth brass band, numerous music bands, folk artists, and a social dance section are active here. Most of them frequently marked their presence in the national and international arenas. Noteworthy is also the museum, which besides temporary exhibitions has permanent exhibitions on the town's history, and the ethnographic exhibition "Fisher- man's hut".

Die Kultur in dem Land von Wągrowiec ist von sehr großer Bedeutung. Hier finden sehr viele Veranstaltungen statt, die das kulturelle Leben nicht nur in der Region Großpolen, sondern auch in ganz Polen beeinflussen. In der Kreishauptstadt sowie in den Kreisgemeinden gibt es Liebhabertheater, Chöre, Jugendblasorchester, zahlreiche Musikbands, Volkskünstler. Ein abwechslungsreiches kulturelles Leben in dem Landkreis ist in hohem Maße ein Verdienst des Regionalmuseums, des Stadtkulturhauses und der Musikschule in Wągrowiec, der Stadt- und Gemeindekulturhäuser und -bibliotheken.

Die auf der Kulturbene stärkste Stadt in dem Landkreis ist ohne Zweifel Wągrowiec. Hier gibt es Liebhabertheater, Chöre, Jugendblasorchester, zahlreiche Musikbands, Volkskünstler, eine Gruppe für den Gesellschaftstanz. Die meisten davon haben ihre Tätigkeit auf gesamtpolnischer und internationaler Ebene hervor. Es lohnt sich, ebenfalls dem Museum die Aufmerksamkeit zu widmen, das außer Zeitausstellungen auch Dauerausstellungen zur Stadtgeschichte sowie die ethnographische Ausstellung „Die Fischerhütte“ besitzt.



Ziemia wągrowiecka „kulturą stoi”. Odbywa się tutaj szereg imprez istotnych dla życia kulturalnego nie tylko regionu, Wielkopolski, ale i całego kraju. W stolicy powiatu oraz wchodzących w jego skład gminach działają amatorskie teatry, chóry, młodzieżowe orkiestry dęte, liczne zespoły muzyczne, artyści ludowi. Większość z nich wielokrotnie zaznaczyła swoją obecność na arenie ogólnopolskiej i międzynarodowej.

Bogate życie kulturalne w powiecie to w dużej mierze zasługa Muzeum Regionalnego, Miejskiego Domu Kultury i Szkoły Muzycznej w Wągrowcu, miejskich i gminnych domów kultury oraz bibliotek.

Najśilniejszym kulturalnie miastem powiatu jest bez wątpliwości Wągrowiec. Warto też zwrócić uwagę na muzeum, które oprócz wystaw czasowych, posiada ekspozycje stałe, dotyczące historii miasta oraz etnograficzną wystawę „Chata rybacka”.

1. Siedziba Muzeum Regionalnego w Wągrowcu. Budynek z końca XVIII w., tzw. Opatówka, były dom opata cystersów wągrowieckich

2.3.4. Ekspozycja etnograficzna „Chata Rybaka”

1. Seat of the Regional Museum in Wągrowiec. Building from the late 18th c., so-called Opatówka, former house of the abbot of the Wągrowiec Cistercians

2.3.4. Ethnographic exposition "Fisherman's Hut"

1. Sitz des Regionalmuseums in Wągrowiec. Ein Gebäude aus dem Ende des 18. Jh., sog. Opatówka, das ehemalige Haus des Abtes der Zisterzienser aus Wągrowiec

2.3.4. Ethnographische Ausstellung „Fischerhütte”

1. Uroczysty korowód podczas Festynu Cysterskiego uświetniającego lipcowe obchody „Dni Wągrowca”

1. Special parade during the Cistercian Fest adding splendour to the July celebrations of the "Days of Wągrowiec"

1. Ein feierlicher Reigen während des Zisterzienserfestes, welcher die Feierlichkeiten der „Tage von Wągrowiec“ im Juli verherrlichte





PEARL ON LAKE DUROWSKIE

Wągrowiec is a place where the vision of extension of one of the most beautiful and state-of-the-art music schools in Poland has been implemented. This is the Bronisław Zieliński 1st Level State Music School.

Wągrowiec is a town with a strongly developed structure of secondary schools, with a rich educational offer and a modern didactic base. One can also get university education at the branch of GSW "Milenium". Thanks to an abundant offer of education majors, Wągrowiec Poviat is a resiliently developing education centre.

1. Wągrowiecka Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Bronisława Zielińskiego jest jedną z najnowocześniejszych i najpiękniejszych szkół muzycznych w Polsce
1. The Bronisław Zieliński 1st Level State Music School in Wągrowiec is one of the most modern and most beautiful music schools in Poland
1. Die Staatliche Bronisław-Zieliński-Musikschule des I. Grades in Wągrowiec ist eine der modernsten und schönsten Musikschulen in Polen



EIN JUWEL AN DEM SEE DUROWSKIE

In Wągrowiec wurde eine Vorstellung von dem Ausbau einer der schönsten und modernsten Musikschulen in Polen verwirklicht. Das ist die Staatliche Bronisław-Zieliński-Musikschule des I. Grades.

Wągrowiec ist eine Stadt mit stark entwickelter Struktur der Oberschulen, einem reichen Bildungsangebot und einer modernen didaktischen Infrastruktur. Außerdem besteht die Möglichkeit, die Hochschulausbildung in der Filiale der Hochschule von Gniezno „Milenium“ zu erlangen. Ein umfangreiches Angebot der Fachrichtungen verursacht, dass der Landkreis Wągrowiec ein sich rasant entwickelndes Wissenschaftszentrum ist.



PERŁA NAD JEZIOREM DUROWSKIM

Wągrowcu urzeczywiściła się wizja rozbudowy jednej z najpiękniejszych i najnowocześniejszych szkół muzycznych w Polsce. To Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Bronisława Zielińskiego.

Wągrowiec jest miastem z silnie rozwiniętą strukturą szkół ponadgimnazjalnych, z bogatą ofertą edukacyjną i nowoczesną bazą dydaktyczną. Istnieje także możliwość zdobycia wykształcenia wyższego w filii Gnieźnieńskiej Szkoły Wyższej „Milenium“. Bogata oferta kierunków kształcenia sprawia, że powiat wągrowiecki jest prężnie rozwijającym się ośrodkiem nauki.

- 1.2. Wągrowiecka Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia
3. Koncert pod dyrekcją Agnieszki Duczmal
- 1.2. Wągrowiec Poviat 1st Level Music School
3. Concert directed by Agnieszka Duczmal
- 1.2. Musikschule des I. Grades in Wągrowiec
3. Konzert unter der Leitung von Agnieszka Duczmal





1.2.3. Dożynki powiatowe, zawody sportowe, festyny, koncerty, to świetne okazje integrujące lokalną społeczność, a także spora atrakcja dla turystów. W organizację przeróżnych imprez plenerowych włączają się wszystkie gminy

1.2.3. Poviat harvest home, sports competitions, fests, and concerts are excellent occasions integrating the local community, and quite an attraction for tourists. All townships contribute to organization of various outdoor events

1.2.3. Das Kreiserntefest, Sportwettbewerbe, Feste, Konzerte bieten eine vortreffliche Gelegenheit, die lokale Gemeinschaft zu integrieren und stellen ebenfalls eine große Attraktion für Touristen dar. Alle Gemeinden schließen sich der Organisierung von verschiedenartigen Freilichtveranstaltungen an

-
1. I Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich w Wągrowcu
 2. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Stanisława Mikołajczyka w Wągrowcu
 1. Wielkopolska Insurgents Secondary School of General Education No. 1 in Wągrowiec
 2. Stanisław Mikołajczyk Group of Secondary Schools No. 1
 1. Allgemein bildende Powstańców-Wielkopolskich Oberschule in Wągrowiec
 2. Stanisław-Mikołajczyk-Komplex der Oberschulen Nr. 1 in Wągrowiec





Bogatą ofertę kulturalną ma do zaproponowania Miejski Dom Kultury w Wągrowcu. Gwiazdy estrady: wokaliści, zespoły muzyczne i taneczne, kabarety, często występują na deskach sceny kina MDK. Odbywają się tu również przeglądy teatralne, muzyczne i wokalne organizowane między innymi przez Ognisko Pracy Pozaszkolnej

The MDK Municipal Culture Centre in Wągrowiec has an abundant cultural offer. Stars of the stage: vocalists, music bands and dance groups, and comedy cabarets often perform on the stage of the MDK Cinema. Also theatre, music and vocal reviews organised by the Extracurricular Work Circle, among others, are held here

Das Stadtkulturhaus in Wągrowiec bietet zahlreiche kulturelle Unternehmungen an. Bühnenstars: Sänger, Musik- und Tanzbands, Kabarettts treten oft auf der Bühne des Kinos am Stadtkulturhaus auf. Hier finden ebenfalls Theater-, Musik- und Gesangveranstaltungen statt, die u.a. durch das Zentrum für die Außerschulische Arbeit organisiert werden

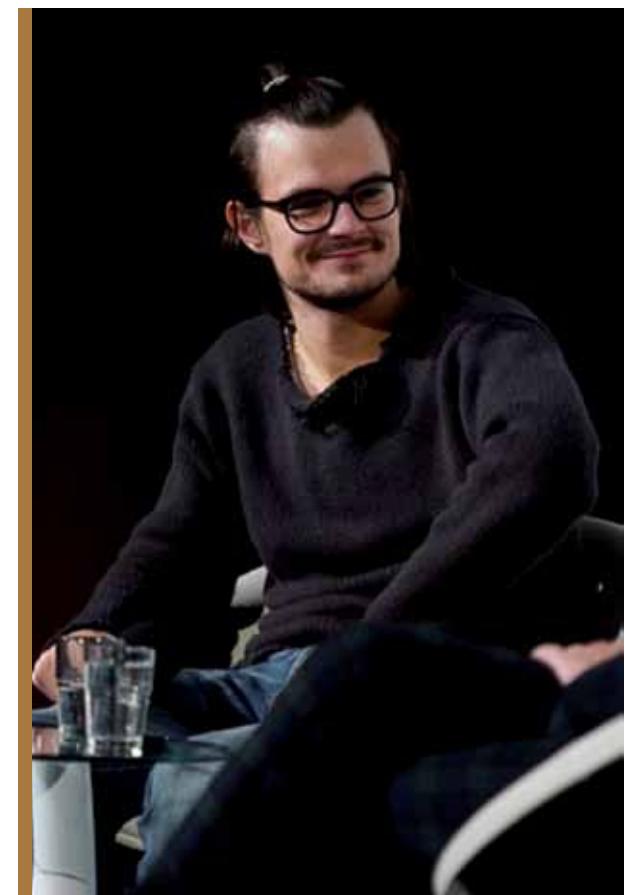




„Złota Pieczęć” – Nagroda Powiatu Wągrowieckiego, popularyzuje po-nadprzeciętne działania i dokonania społeczne oraz zawodowe osób działających na rzecz powiatu. W skład Kapituły wchodzą przedstawi-ciele lokalnych mediów oraz starostowie. Prawo nominacji do nagrody przysługuje samorządom, zarządom spółek prawa handlowego, stowarzy-szeniom, organizacjom gospodarczym, radom duszpasterskim, redakcjom czasopism regionalnych i lokalnych, a także laureatom nintiejszej nagrody z ostatniego roku. Zwieńczeniem każdej gali jest występ gwiazdy. Galę uświetnili swoimi występami m.in. Halina Frąckowiak, Jacek Wójcicki, Zbigniew Wodecki. Laureatem „Złotej Pieczęci” 2013 został wybitny aktor młodego pokolenia Dawid Ogrodnik

“Gold Seal” – Wągrowiec Poviat Award popularises superior social and vo-cational actions and achievements of people operating to the poviat’s benefit. The Chapter includes representatives of the local mass media. Local gov-ernments, management boards of commercial law companies, associations, economic organisations, pastoral councils, editorial staffs of regional and lo-cal magazines, as well as last year laureates of the award have the right to a nomination for the award. Each gala is crowned with a performance of a star. Performances of such stars as Halina Frąckowiak, Jacek Wójcicki, and Zbigniew Wodecki added splendour to the gala in the past. Eminent actor of the young generation Dawid Ogrodnik became a laureate of the “Gold Seal” 2013

„Goldenes Siegel” – der Preis des Landkreises Wągrowiec, der überdurch-schnittliche Unternehmungen sowie soziale und berufliche Errun-gen-schaf-ten der für den Landkreis handelnden Personen verbreitet. Mitglie-der des Ehrenausschusses sind Vertreter lokaler Massenmedien. Das Recht auf die Nominierung für den Preis haben Selbstverwaltungen, Vorstände der Handelsgesellschaften, Vereine, Wirtschaftsorganisationen, Pfarrräte, Redaktionen von regionalen und lokalen Zeitschriften sowie Preisträger des vorliegenden Preises in dem letzten Jahr. Der Höhepunkt jedes Ga-laabends ist Auftritt eines Bühnenstars. Diese festlichen Abendver-an-staltungen verherrlichen u.a. Halina Frąckowiak, Jacek Wójcicki und Zbigniew Wodecki. Preisträger des „Goldenen Siegels“ 2013 wurde der berühmte Schauspieler der jungen Generation Dawid Ogrodnik





1.2.3. Festyn na obiektach Centrum Rekreacyjno-Turystycznego w Kamienicy, pod nazwą „Lato w Kamienicy”

1.2.3. "Summer in Kamienica" Fest on the premises of the Recreational-Tourist Centre in Kamienica

1.2.3. Fest in den Objekten des Erholungs- und Touristikzentrums in Kamienica unter dem Namen „Sommer in Kamienica”

-
1. Przeźnje działa Wągrowieckie Bractwo Motocyklowe, które organizuje złoty, festyny rodzinne czy słynną akcję „Mikołaje na motocyklach”
 1. The resiliently operating Wągrowiec Motorcycle Brotherhood organises rallies, family fests and the famous action "Santas on motorcycles"
 1. Aktiv ist der Verein der Motorradfahrer, der Treffen, Familienfeste und die berühmte Aktion „Weihnachtsmänner auf Motorrädern“ organisiert





Wielkie zawody w małej miejscowości Damasławek, które rozsławiają powiat wągrowiecki i przyciągają tłumy miłośników jazdy konnej

Grand competitions in a little town of Damasławek, which make Wągrowiec Powiat famous and attract crowds of horse riding enthusiasts

Ein großes Rennen in dem Kleinort Damasławek macht den Landkreis Wągrowiec berühmt und zieht eine Menge von Reitliebhabern an

-
1. Każdego roku w Wągrowcu można wybrać się przynajmniej na kilka koncertów gwiazd. W 2011 roku to właśnie w Wągrowcu „wystartowało” „Lato z Radiem”
 2. W 2013 r. z okazji Dni Europy w Wągrowcu wystąpił zespół Enej
 1. Each year in Wągrowiec, one can go to at least several concerts of stars. In 2011, "Summer with the radio" started in Wągrowiec
 2. In 2013, on the occasion of the Days of Europe the band Enej performed in Wągrowiec
 1. Jedes Jahr kann man in Wągrowiec in mindestens einige Konzerte der Bühnenstars gehen. Im Jahr 2011 machte eben Wągrowiec „den Anfang“ mit der Sendung „Sommer mit dem Radio“
 2. Im Jahr 2013 hat zum Anlass der Europatage die Band Enej in Wągrowiec aufgetreten





Corocznie w pierwszą niedzielę lipca odbywają się jarmarki cysterskie w Łeknie

Each year on the first Sunday of July, Cistercian fairs are held in Łekno

Alljährlich am ersten Julisonntag finden Zisterzienserjahrmarkte in Łekno statt



Festyn Cysterski to już tradycja w Wągrowcu. To cykliczna impreza kulturalna, która swoją tematyką nawiązuje do wydarzeń z historii Wągrowca, a w szczególności do losów wągrowieckiego klasztoru Cystersów i jego zakonników. Organizowana corocznie w ramach „Dni Wągrowca” impreza odbywa się na terenie „Księżyego Kacerku” lub też na dziedzińcu klasztoru pocysterskiego. Festyn Cysterski każdorazowo rozpoczyna przemarsz korowudu złożonego z postaci historycznych, wśród których znajduje się odźwica roli opata zakonu, który na czas trwania Festynu przejmuje od Burmistrza Miasta Wągrowca symboliczne „klucze do miasta” – dzięki temu zakonnicy sprawują władzę w Wągrowcu

The Cistercian Fest is a tradition in Wągrowiec. This is a cyclical cultural event referring to the history of Wągrowiec, especially to the history of the Wągrowiec Cistercian monastery and its monks. The annual event within the "Days of Wągrowiec" is held on the premises of "Księży Kacerek" or in the courtyard of the old Cistercian monastery. The Cistercian Fest each time starts with a parade of historical figures, including a performer acting as the monastery's abbot, who takes over the "symbolical key to the town" from Wągrowiec Town Mayor for the duration of the fest – thanks to this the monks wield power in Wągrowiec

Das Zisterzienserfest ist in Wągrowiec schon Tradition geworden. Das ist eine regelmäßige Kulturveranstaltung, deren Thematik an Ereignisse zur Geschichte von Wągrowiec, insbesondere an die Geschichte des Zisterzienserklosters in Wągrowiec und seine Ordensbrüder anknüpft. Diese Veranstaltung im Rahmen der „Tage von Wągrowiec“ findet jedes Jahr na terenie „Księży Kacerek“ oder auf dem Hof des ehemaligen Zisterzienserklosters statt. Das Zisterzienserfest wird immer mit einem Durchzug der historischen Persönlichkeiten begonnen. Darunter gibt es einen Darsteller des Abtes des Ordens, der für das Fest von dem Stadtbürgermeister von Wągrowiec die symbolischen „Stadtschlüssel“ übernimmt – dadurch üben die Ordensbrüder die Macht in Wągrowiec aus





*Wydawca składa serdeczne podziękowanie Pani
ELŻBIECIE GAERTNER
za pomoc w przygotowaniu i opracowaniu niniejszej publikacji.*

FOTOGRAFIE:
MAREK CHEŁMINIAK
ZBIGNIEW PAULUS

FOTOGRAFIE UŻYCZONE:
Fotografie archiwalne pochodzące z początku XX wieku
ze zbiorów Muzeum Regionalnego oraz zbiorów prywatnych – str. 11-23
Zbiory i Archiwum Muzeum Regionalnego w Wągrowcu – str. 8-9, 151 (2.3.4.)
Archiwum Urzędu Miasta Wągrowiec – str. 126-127 (dolne), 150, 162 (1.)
Archiwum Urzędu Gminy Damasławek – str. 53, 54, 55 (2 dolne), 97 (środkowe)
Archiwum Urzędu Miasta i Gminy Gołańcz – str. 57 (2 dolne), 105 (2.)
Archiwum Urzędu Gminy Mieścińsko – str. 61, 63 (górnego)
Archiwum Urzędu Miasta i Gminy Skoki
Karolina Stefaniak – str. 65 (2 od góry), 66 (dolne), 67 (2 dolne)
Łukasz Ogórkiewicz – str. 65 (górnego), Paweł Dykban – str. 65 (dolne), 67 (górnego)
Archiwum Urzędu Gminy Wapno – str. 69 (3 dolne), 71 (3 górnego), 109 (1.2.3)
Archiwum Urzędu Gminy Wągrowiec – str. 73, 74, 75, 101 (dolne), 139 (dolne), 164
Małgorzata Jazgar – str. 6 (prawe)
Archiwum Starostwa Powiatowego w Wągrowcu
– str. 101 (2,3 od góry), 105 (1.3.4), 154, 158 (dolne), 159 (górnego)
Izabela Marcinkowska – str. 123 (3.), 128 (dolne), 155, 159 (górnego)
oraz
Archiwum Polskapresse – str. 158 (górnego), 159 (dolne)
Piotr Korpowski – str. 162 (2.)
Łukasz Polasik – str. 135 (górnego)
Tomasz Hoffmann – str. 157 (środkowe)
Hotel „Pietrak” – str. 133 (2.3.)

FOTOGRAFIE POKONKURSOWE:

Damian Kowalewski – str. 44 (dół, prawe)
Anna Barczykowska – str. 45 (dół, lewe)
Roma Cichorska – str. 137 (dolne)

RYSUNEK
Szymon Marcinkowski – str. 8 (góra)

OPRACOWANIE GRAFICZNE, PROJEKT OKŁADKI
Ewa Stadnicka

KOREKTA I KONSULTACJE
*Lidia Podgórska, Izabela Marcinkowska
Małgorzata Bejma, Łukasz Cieślak, Dominika Kożuszko*

TŁUMACZENIA
Centrum Języków Obcych LOGOS, Bydgoszcz

WYDAWCA
© Wydawnictwo PEJZAŻ, Bydgoszcz 2014
ISBN 978-83-61641-22-3
Wydanie III – poprawione i zmienione

PRZYGOTOWANIE DO DRUKU
projektpejzaz.pl

DRUK I OPRAWA
Drukarnia ABEDIK, Bydgoszcz